

1932

Thouit. The
JÖULU NUMBER

NÕUDKE KODUMAA KAUPA

KAUBANDUS-TOOSTUS-AKTSIASELT

„KREENBALT“

Tallinn, S. Karja 13.

Postkast nr. 346.

Telegr. aadr.: „Kreenbalt“ Tallinn. Telefon 425-14.

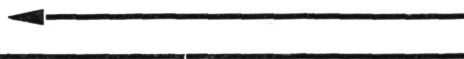
Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute müügikeskkoht ja pealadu:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A.-S.
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O.-Ü.
Sindi Tekstiilvabr. Ühisus, end. Vöhrmann ja Poeg.
Eesti Niidivabriku Ühisus.

Kõigi ülalnimetatud vabrikute saaduste en-gros-müük.

NÕUDKE KODUMAA KAUPA

Kiirust ja kokkuvõidu

võib iga autoomanik, mootorratta- ja autojuht saavutada vaid tarvitades

Eesti Kiviõli A/Ü

segamata kodumaa bensiini

Vabriku kaitsemärk.

ESTOLIN on jõuküllane, ei söesta ega tahma tsilindreid, annab aega maksimaalse surve ning kindlustab kiiruse ja mootori töövõime.

ESTOLIN bensiiniga sõideti 11. septembril mootorrattastega uued Eesti rekordid Raudalu maanteel ja 25. septembril hipo-droomil oli jällegi

ESTOLIN bensiin see, mis suuremat jõudu andes võitlades viis võidule.

Eesti Kiviõli A/Ü juhatus ja müügikeskus

Tallinnas. — Telef. 464-50 ja 463-05. — Vene tän. 7.

— Tehas: Kiviõli jaam, telefon 15 — Sonda. —

Põllumajanduslik Keskühisus „ESTONIA“

Tallinnas, Jaani tän. 6.

Telegr. aadr.: Zentrestonia.
Kõnetraadid: 446-01 — 446-09.

Suurim ühistegeline keskorganisatsioon Eestis.
Omakapitalid üle 1.000.000 krooni

Kõik elujõulised piimaühingud on „ESTONIA“ liikmeiks ja saadavad oma või „Estonia“ kaudu müügile.

Piimasaaduste välisturule toimetamine sündigu eranditult

P. K. „ESTONIA“ kaudu,
sest ainult sellega kindlustame piimandusliku ühistegevuse õiget
arengut ja edu.

Oma väikemüügikauplused Tallinnas.

Tallinna Majaomanikkude Pank

Harju tänav 29. Telef.: Juhatus 443-67, kodune keskjaam 427-49.

Avatud iga päev kella 9—2.

Pank võtab raha hoiule jooksvale arvele ja täht-
aja peale igasugustes summates ja maksab ajakohast
p r o t s e n t i. Pank diskonteerib veksleid, annab
laene, toimetab kõiksugu pangaooperatsioone.

Rahasaatmine kõikidesse Eesti linnadesse ja rahvarikkamaisse kohtadesse.

Linnamaksude vastuvõtmine.

Peale selle toimetatakse pangas majade ja muude varanduste kindlustamist tule,
varguse ja muude õnnetuste vastu ja võetakse Majaomanikkude Seltsi liik-
meid ja liikmemaksu vastu.

Juhatus.

Kõige paremat ja moodsamat siidriiet:

CRÊPE DE CHINE, SATIN LYON, CRÊPE SATIN,
CHARMELAIN, GEORGETTE, TWEED, FLAMINGO.

milaneesi, voodririidet, vatiini, trikood,
trikoo pesu, sukki, sokke, salle, trakse,
kaelasidemeid, siid- ja kummipaelu jne.
valmistab

A. S. „RAUANIIT“

Tallinn, Rannavärava p. 7, kõnekr. 440-54

SAADA ÜLE EESTI!

SAADA ÜLE EESTI!

TOETAGE KODUMAA TÖÖSTUST!

Rõõmsaid jõulupühi

ja õnnerikast uut aastat

soovib oma kaubatarvitajaile ja kodukaitsjaile

plekitööstus

G. Linholm,

Tallinn, V. Kalamaja 32.

Äraköhi

Hingamisorganide haiguste ja läkaköha puhul.

Manol

pealtmäärimiseks jooksva — reumatismi — ja sellega ühendatud haiguste vastu.

Reumatose

jooksvahaiguste vastu sissevõtmiseks.

Stomin

Seedimisorganide haiguste puhul ja liigse maohappe ja kõrvetuste vastu.

Albro

Erguhaiguste, s. o. ärrituste, peavalu ja unepuuduse vastu.

Ferrolin

Verevaesuse ja sellega ühendatud haiguste vastu.

Semin

— Medikon. Essentia testicularum kesknärvisüsteemi haiguste ja sugulise nõrkuse puhul, arstit. apteekidest.

Junol

Peakõõma ja juuste väljalangemise vastu ning juuksekasvu edendamiseks.

Mirol

Kosmeetiline vahend juuste pehmeks tegemiseks ja neile läike andmiseks.

Kõigil neil rohtudel peab peal olema kaitsemärk.

„punane ankur“, pange ostmisel seda tähele!

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.-ltn. J. Maide, telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt, telef. 451-89.

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3. Tel. 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/4 a. 3 kr., 1/2 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad à üks lehekülg: teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise- mised 60 kr.

Nr. 23/24

1932

SISUKORD:

Õp. G. Kiviste: „Rahu maa peal.“ Jutus.

Mag. E. Päss: Rahvapärastest jõulumängudest Eestis

Annus: Jõulud 1918.

A. J.: Polsko-Estońska Wspólpraca.

A. Tammann: Soome iseseisvusvõitluse eelsündmused.

J. Viigant: Abruha.

M. M.: H. Prants †.

S.: Teod ja mälestused.

— Noorte elu.

S. Pruuden: Kodutütred.

— Noorkalevite salga jõululood

A. P.: Laskesportlaste talvine treening.

— Koolnute eskadron. Lühijutt F. Rion'i järgi.

— Toimetusele saadetud kirjandus.

Märkide- ja väärtmetallasjade-tehas

ROMAN TAVAST

valmistab eeskujulises väljatöötamises

väärtmetallist esemeid: auhindadeks, kingitusteks, kodu kaunistamiseks ja majapidamise otstarbeks.

Märke, medaleid, plakette ja metallkujusid, vormitunnuseid ja metallnööpe.

Graveerimisi, igasuguseid, käsitsi ja masinal.

Metallvorme, pressimis- ja lõikamisriistu igasuguste teiste tööalade tarvis.

Metalltempleid reljeef- ja kullatruki tarvis ning laki-pitsateid.

Emailsilte, nimelaudu, numbreid ja reklaamplakateid.

Tallinn,
V. Roosikrantsi 6.

Kõnetraat 452-79.

Likööri- ja napside vabrik

„Emlo“

soovitab peenemaitsetisi

Vieux, Tres-Vieux, Old Brandy,
Curaçao, Cherry Brandy, Crème
d'Orange,

Vodka, Kümmel, Subrovka etc.

kõige kõrgemas headuses.

Tallinn, Pikk tän. 17, telefon 431-08.

Saadaval igas restoraanis ja viinapoes Eestis.

Veinitundjad ostavad ainult
börsikeldrist

C. Petenbergi

veinikauplusest

Pikk tänav 17, telefon 434-85, Tallinn.

Täiuslik ladu kodu- ja välismaa
jookidest:

veinid
liköörid
konjak
napsid
šampanja
etc.

võistlemata headuses, soodsate
hindadega.

Välispoole Tallinna vähemalt 5 pudeli telli-
misel saatmine meie arvel.

Nõudke hinnakirju!

Kinnitus-Aktsia-Selts

EESTI LLOYD

Asutatud 1919. a.

Toimetab:

elu-,
tule-,
murdvarguse-,
klaasi-,
õnnetusjuhtumite- ja
veokindlustusi.

Seltsi poolt seni väljamakstud kahjutasud ületavad üle kahe
miljoni neljasaja tuhande krooni, mis on parimaks tõenduseks
kindlustamise määratud tähtsusest.

Kindlustage oma elu ja varandust, kuni veel aeg!

Seltsi juhatus ja peakontor Tallinnas, Pikk tänav 11, oma majas,
telef. 430-08 ja 448-94.

Osakond Tallinnas, Väike Karja tänav 12, telefon 443-82.

Esindused igal pool üle riigi.

Ar 932P
Kaitse

EESTI
AR RAHVUS-
KAMMATUKOGU

Hind 50 senti

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

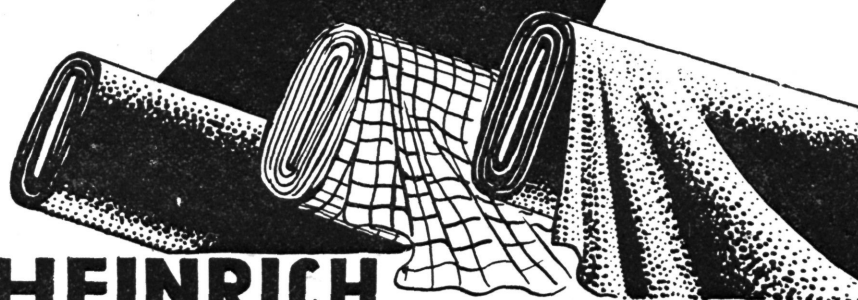
Nr. 23/24

Tallinnas laupäeval, 24. detsembril 1932

VIII aastakäik

**PARIMAS VALIKUS KODUMAA
TEKSTIILTÖÖST USE SAADUSI
OSTATE
KODUMAA VABRIKUTE
RIIDEKAUPLUSEST**

HEINRICH TOFER

TALLINN S. KARJA 15 TEL. 445-23.

EEKS-MAJA

**TULE-
ELU-
MURDVARGUSE-
KLAASI-
KODULOOMA-**

TOIMETAB

KINDLUSTUSI

EEKS-MAJA uue põhikirja kohaselt ei nõua kindlustusvõtjailt sundvastutust.

EEKS-MAJA kindlustustingimused on kõigiti soodsad.

EEKS-MAJA maksab kindlustustasud täpselt välja.

EEKS-MAJA on oma tüsedate reserve ning arvurikka kindlustusvõtjate pere tõttu võimsaimaid kindlustuseltse Eestis.

EEKS-MAJA

Juhatus: Tallinnas, Lai t. 1, tel. 438-85.

Kontorid: Tallinnas, Lai t. 1, tel. 445-07 ja Harju t. 29, Tallinna Majaomanikkude Pangas, tel. 427-49.

Osakonnad: Tartus, Suurturg 3, tel. 9-78; Valgas, Vabaduse t. 6, tel. 36; Viljandis, Tallinna t. 13, tel. 1-73; Petseris, Kastani t., tel. 1-02; Rakveres, Lai t. 17, tel. 1-64.

Agendid igas linnas, alevis ja vallas.

«Maa peal rahu!»

(Luuka 2, 14.)

Vaikses rahu hingab
 Täna mets ja maa;
 Tööst ja vaevast puhkab
 Inimene ka;
 Kellahelin kutsub
 Kõiki palvele
 Ja see helin tungib
 Võimsalt hingesse.
 Hing, sa kuula, vaiki!
 Väga palve tiib
 Jõuluõhtul kõiki
 Taeva poole viib.

Jõuludeks «Kaitse Kodu!» kirjutanud
 Narva Peetri koguduse õpetaja **G. Kiviste**

Meil on käes jõulupühad. Rahu tohime neid pühitseda. Rahu kodanik istub kodu oma perekonnaga jõulupu all. Rahu usklik läheb kiriku lauluraamat käes, pühalik-tõsine ilme näol. Kellahelid kutsuvad pühakotta palvetama, kutsuvad kuulma jälle seda õnnist jõulusoovi: „Maa peal rahu!“ Igaüks tohib oma pühi pidada nii kuidas ta tahab ja, kui pühad möödas, oma tööd teha rahu. Ei ole meil karta, et ükski vaenlane võiks tungida meie maa sisse rahulike kodanike kallale. Ei ole meil karta, et meie vabaduse sisemised vaenlased tohiksida oma pead tõsta ja tekitada mässu, segadust, verevalamist. Ei ole meil karta, et keegi tuleks meie varandust käest ära võtma või meid ilma põhjuseta vangistama. Meie kodumaa välist ja sisemist rahu on kaitsmas valvurid, kes vabastasid meie kodumaa.

See rahu on tulnud talvise tormi ja tuulega. Me oleme näinud ja läbi elanud rahutuid jõulupühi. Esimesed rahutud jõulupühad olid need, kus enamlased tungisid Eestisse ja vallutasid enam kui poole meie kodumaast. Ka vapraimgi mees ei suuda paljaste kätega panna vastu kahureile ja kuulipildujaile. Siis oli hirm ja kartus igäühel: hirm ja kartus kodumaa, enese ning omaste saatuse pärast. Hädä oli suur. Palju perekondi oli laiali paisatud. Kel vähegi võimalik, püüdis põgeneda. Mehed olid mures oma naiste ja laste pärast; vanemad mures oma poegade pärast, kes läinud vaenlase vastu võitlema. Sõitis jõulu laupäeval teiste seas väike salkkond mehi Viljandist Tallinna. Räägiti ühest ja teisest. Keegi

tuletas meele, et jõuluõhtul iga perekond püüab olla kodus. Äkki tõusis üks meestest üles, läks vaguni akna alla ja vaatas kaua ööpimedusse. Ja siis pisarad hakkasid korraga veerema üle põskede. Kui küsiti, millele ta mõtleb, kostis ta: „Mõtlesin, kus peaksid küll olema mu naine ja lapsed. Nad jäid enamlaste kätte.“

Järgmisil jõulupühil oli sisemaal rahu, kuid piiri ääres käis äge võitlus. Narva linna kohutasid enamlaste 10-tollised kahurikuulid, puurides külmanud maasse süllasügavusi auke ja purustades maju pilpaiks. Vana aasta lõpul, südaööl, raksatas viimne koletis. Ühes kohas olid koos ametnikud ja kaitsevaelased orkestriga. Raksatuse peale orkester hakkas mängima „Üks kindel linn ja varjupaik“. Lauluviis lõppis. Kõik jäi vaikseks. Ka piiril jäi vaikseks. See oli viimne pauk. Me ei teadnud seda. Aga rahu oli tulnud. Missugune õnnis tunne oli see, mis valdas hinge, kui see sai teatavaks! Oli tunne, nagu oleks suur ja raske koorem südamele võetud. Igalpool hingati kergemalt. Väljas oli küll külm ja lumi kattis maad, kuid südames oli soe, oli õnnis rahutunne.

Rahu tuli tormi ja tuulega. Tormis lendavad lehed ja murduvad isegi põlised puud. Sõjas langevad mehed. Langes ka meie kodumaa vabastajaid ja kaitsjaid. Kui kodumaa neid kutsus, tulid nad täis elujõudu ja noorus-tuld. Nad tulid, valmis võitlema ja võitma või surema. Paljud neist langesid kuulisajus. Igalpool meie kodumaa kalmistuil leidub nende puhkepaiku. Ka neil on rahu. Miski ei

eksita nende und. Suvel päike paistab hauda-
dele ja lind puuoksal laulab neile hällilaulu.
Talvel pehmed lumehelbed langevad maha ja
valge vaip katab kinni hauad, milles nad puh-
kavad. Nad on teinud oma töö, mille mälestus
kestab niikaua kui seisab vaba Eesti. — Pu-
hake rahus! Teil on õigus puhata. Meie mäles-
tame teid ja teie tööd. Kui kevad tuleb, kui
jää ja lumi sulavad, kui lilled suvel õitsevad,
tuleme meie, ehime teie hauakünkaid, toome
teile tervitusi vabalt Eestilt ja ta vainult
õitsvaid sinililli ja kullerkuppe. Nüüd aga
puhake rahus!

Kui torm paneb mässama mere, vahuta-
vad lained ka veel siis, kui torm on vaikinud,
ja rahunevad alles aegamööda. Need lained,
millised keerutas üles sõjatorni, liiguvad veel.
Küll on rahuingel hõljumas Eesti üle ja ta
tiibade varjul võib kosuda maa ja edeneda
rahvas. Aga nagu rahutult rändab tuul üle
legendike, sõuavad taeva all pilved ja lume-
helbed lendlevad õhus, nii rahutud on inimeste
hinged. Ühes kõige maailmaga kannatab ka
meie rahva elu sõja tagajärgede all. Kolksa-
tades käib oksjonihamer üle Eesti. Mitmed
töökojad lõpetavad oma tegevuse. Ärid sule-
vad oma ukсед. Põllumees maal peab andma
käest oma talu, majaanik linnas oma maja.
Põhjusti ma ei tea, aga tean, et lahkumine oma
varandusest ei ole kerge. Ja kuhu sa lähed?
Mis hakkad peale? Ka tööd ei ole. Aidata ei
suuda parimgi tahe. Elu on raske.

Igaühel on aga veel eriti oma mured ja
kurbused. Vast istub kuski vana emake jõulu-
õhtul väikeses toakeses akna all katkisel toolil.
Laual põleb tuhmunud klaasiga lamp. Ema-
kese kortsus nägu on kurb. Ta on ükski. Aas-
tate eest oli see teisiti. Siis elas veel mees ja
nende mõlemi rõõm, uhkus ja vanusepäevade
lootus oli noor, priske, elurõõmus poeg. Kuid
sõda võttis poja, surm mehe. Ja nüüd mõlgub
vanakesel meeles vaid: „Üksinda, üksinda
pean ilmas rändama.“ Augus silmast veereb
pisar kortsus palgele ja südames valutab
midagi.

Või on lesk oma lastega jõulupuu all koos.
Lapsed on küll juba suureks kasvanud, aga
varem, kui nad olid veel väikesed, oli ometi
rõõmsam. Siis oli ka laste isa nende keskel.
Aga isa langes võideldes kodumaa eest. Nüüd
on tema koht jõulupuu all tühi ja tühi on üks
koht lese hinges: tühi ja valus.

Ja ma mõtlen teile, invaliidid, kes te va-
badussõjas olete kaotanud oma tervise. Va-

hest olete teie ajajooksul õppinud oma koor-
mat kannatlikult kandma, kuid, ma usun, va-
hest tulevad ikka mõtted, et sõda on võtnud
teilt noorusjõu ja purustanud eluõnne. Ja
mõte, et see, mis teil enne oli, ei tule enam
tagasi, teeb kurvaks.

Ja nii on neid palju, kel on mure ja rahu-
tus hinges. Hing ihkab rahu. On neid, kes
on mures oma rahva tuleviku pärast, kiriku
pärast, kooli pärast, noorte pärast. Mõnd pii-
navad kahtlused, otsides vastust elu suurte
küsimuste peale. Mõned otsivad rahu oma
hingele lõbudes, püüdes unustada seda, mis
kurb ja raske, kuid hingeiin ainult kasvab.

Kõigile neile koormatud ja vaevatud hin-
gedele tahaksin ütelda: Täna on jõulud. Täna
on teile sündinud õnnistegija, kes on Issand
Kristus. Tema toob rahu. Selleks on ta maa-
ilma tulnud, et tuua rahu. Küll on Jeesus
ütelnud: „Mina ei ole tulnud rahu tooma, vaid
mõõka.“ Ent see sõna tahab ainult ütelda, et
rahule jõuame võitluse läbi. Rahu tuues on
temagi käinud tormilist teed. Mis oli tema
elu muud kui võitlus ja eneseohverdamine?
Ka tema oli noor. Elu oli armas. Kuid ta jät-
tis oma elu, sest et Jumal seda tahtis. Seisku
tema kannatamine meie silma ees! Sellest
leiame troosti. Kui tema kannatas meie eest,
tahame meiegi kannatada eneste ja teiste
pärast.

Tõsist rahu leiab aga hing siis, kui ta
leiab Jeesuse. Seda tõendavad kõik usklikud.
Vaadake aga neid! Kas ei peegeldu nende nä-
gudel rahu? Ja kui te neilt küsite, kuidas on
nad rahu leidnud, siis kostavad nad: „Oma
õnnistegija läbi.“

Rahu leiame meie oma õnnistegija läbi,
kui me elame tema õpetuse järgi ja tema vaim
valitseb meie südameis. Kui see sünnib kogu
maailmas, siis on maa peal rahu. Siis ei tõsta
vend oma kätt venna vastu üles ja rahvad
taovad oma mõõgad sahkadeks ja oma piigid
sirpideks. Sõjad lõpevad. Ülekohus kaob.
Hädasid ja õnnetusi kanname Jeesuse vaimus.
Rahu on südames. Elu, mis näib raskena ja
kurvana, muutub õnnelikuks. Tuleb kuldne
aeg, millest räägivad vanade rahvaste jutud.

See kuldne rahu aeg on praegu õndsaks
unistuseks. Aga ta tahab saada ja võib saada
tõsiasiaks. Ärgem aga laskem igatsust kaduda
selle aja järele, kus on maa peal rahu! Kui
see igatsus meid siin maa peal ka ei vii täie-
lisele rahule, viib ta meid siiski sellele ligemale
ja viib kord sinna, kus valitseb igavene rahu.

Kuldne süda

Pilte „ÜHISABI“ pühade-eelsest tööst
puudustkannatajate-kaaskodanike
abistamisel:

Ü l a l: „Ühisabi“ juhatus.

V a s a k u l: Üliõpilased-kaitseliitlased annetusi
korjamas.

A l l: Annetusi sorteerimas.

«KAITSE KODU'LE»
KIRJUTANUD
MAGISTER
ELMAR PÄSS

Praegused jõulud on endistega võrreldes palju muutunud. Muistsete jõulude üheks iseloomustavaimaks jooneks oli mängimine. Juba jõulu laupäeval toodi õled rehetarre, et siis mugavam oleks seal mängida. Eestis esinevate jõulumängude repertuaar on võrdlemisi laialdane. Esitatakse siin ainult mõningaid näiteid rahvapärastest jõulumängudest muistses rehetares.

Passilöömine.

Üks tavalisimaid õlgedega mängu jõulu ajal oli passilöömine. Jõuluõlgedest keerutati köit, n.-n. „passi“, millega üksteist löödi. Karula kihelkonnas kutsuti sarnaseid peksuköisi „kurhideks“. Sellisest löömisest loo-

deti eriti lammaste rohkete sigivust. Samuti arvati, et juba vilja kannud õlekõrtest passid edendavad viljakasvu. Rootslased tunnevad sama mängu, kus löömiseks palmitud õlgi kutsutakse „Karbasser“. Passilöömise ajal oli kahekõne, millest on mitu eri redaktsiooni. Äksi kihelkonnas esineb näiteks silgupüti redaktsioon. Passilööja küsib:

„Tere, mees, tere! Kas Tallinan käisid?“
— „Jumal-ime!“
„Mis silgupütt massi?“

— „Viis vanna, kuus kõvva, pääle pähkma koore tävve, suure saapa sääre tävve!“

„Kas pass endast? Näita välja!“

Palju üldisemalt esineb passilöömise mängu sõnadena nn. soolatoomis redaktsioon. Sangaste kihelkonnas esineb see järgmisel kujul:

„Tere!“

— „Tere, mis tere!“

(Kolmas:) „Jumal-ime!“

„Kos sa, miis, läht?“

— „Riiga soola perrä!“

„Mis soolapütt mass?“

— „Viis vanna, kuus kõvva ja säitse tsia poolekõist!“

„Kohes soola maha pannid?“

— „Tartu kõrtsi, Olla mõtsa, tole poole Aisu kraavi!“

„Näytä pass!“

— „Pass p-n!“

Hoopis iselaadi passimängu sõnad on Pärnumaa redaktsioonis:

„Tere, tere, mees!“

— „Jumal-ime!“

„Kust vallast?“

— „Valgehobuse vallast.“

„Kust kihelkonnast?“

— „Kirjuhobuse kihelkonnast.“

„Kus ase?“

— „Ase ahju taga nurgas.“

„Kus pats?“

— „Pats p-s.“

Siis hakati „passi“ andma, nii et õled aina lendasid! Tartumaal mähkis igauks oma passi käterätikusse ja viis järgmise jõuluni aita hoiale.

Kingsepa silmapistmine.

Rehetarre toodud õlgedest tehti kolme jalaga nukk. Sarnasel nukul oli isegi söega joonistatud silm peas. Kaks mängijat, kelledel seljad vastastikku asetatud, seisavad kingsepa lähedal, kuna pikk ritv mõlemail jalgade vahel. Mängijate vahel areneb sarnane kahekõne:

„Tere! Kas kingsepp kodus?“

— „Jumal-ime. Kodus küll!“

„Mida ta teeb?“

— „Kingi ja saapaid.“

„Kellele?“

— „Isandale ja emandale.“

„Kas mulle ka teeb?“

— „Ei tee!“

„Kui ei tee, pistan ta silma peast välja!“

— „Pista, kui oskad!“

Nüüd katsub üks mängijaist jalgade vahel oleva ridvaga kingseppa pikali lükata, kuna teine mängija juhib ridva otsa kõrvale. Mängijate osad vahelduvad siis, kui kingsepp sai silma pihta.

On huvitav mütoloogilisest seisukohast õlgedest tehtud kingsepa kuju, mis kujutas muistsel ajal mingit vaimu. Selline õlgkuju määras tulevase aasta viljasaagi õnne. Mäng ja komme on meil väga populaarne. Sama mängu tuntakse Rootsis ja Norras. Soomes, kus seda mängu kutsutakse „suutarin silmän puhkaisu“, esineb õlest nukk pisut teissugusel kujul. Seal nimelt on „suutarinsilmä“, s. o. kingsepa silm, lihtne õlgedest väänatud silmus, nii 25 cm läbimõõduga. Sinna silmusesse peab katsuma mängija jalgade vahel oleva ridvaga torgata. Niisugusena esineb see jõulumäng Häme ümbruskonnas.

Kiisapüüdmine.

Õlgmängude hulka kuulus ka nn. kiisapüüdmine. Hiiu saarel, Rõigi kihelkonnas, mängiti seda jõulumängu järgmiselt. Jõuluõlgedest tehti nn. kiisk, s. o. õlgedest keerutatud tuust, millele pandi isegi riided selga ja kaap pähe. Kiisale keerutati kohati õlgnööri kolm jalg alla. Keskmiselt oli sellise kiisa ümbermõõt 30 cm. Kiisk asetati põrandale püsti. Siis toodi õuest koormapuu rehetuppa ja asetati nõnda põrandale, et see hästi veeres. Keegi mänguhuviline istus selle koormapuu peale nii, et vasaku jala kand oli vastu seda puud ja parema jala kand oli vastu vasaku jala suurt varvast. Seda ei saanud muidu kui tuli mängijal end kepile toetuda, mille hoidis käes. Selles seisakus pidi mängija sama kepi, millele ta toetus, oma selja taga oleva kiisa pikali lööma.

Sellele järgnes kiisa tagasitoomine. Kiisk pandi uuesti põrandale püsti. Sellisest õlgkujust mõõdeti nüüd inimesepikkune maa, kust algas toomine. Mängija võttis kaks 20-cm pulka ja nendele toetudes roo-

mas kápuli edasi. Kuni kiisa juure jõudmiseni pidid roomaja jalad paigal seisma. Järgnes kahekõne:

„Kuhu sa lähed?“

— „Lähnen kiissu tooma!“

„Kui sa kukud sisse!“

— „Vana pea kõva!“

Mängija katsus suuga kiiska kinni võtta, lüües nende sõnade puhul kaks korda pulgaga vastu oma pead.

On palju jõulumänge, mis tehakse rehetare partele kinnitatud nõöridel. Mõnikord oli säärane mäng isegi ohtlik, kus tuli läbi teha akrobaatilisi võtteid. Ka eel- esitatud „kiisapüüdmine“ mäng esineb näiteks Põltsamaal nn. kõismänguna.

Kõis asetati kahekordselt üle rehetoa parre nõnda, et see jäi rippuma kahe suure aasana umbes pool jalg kõrgemal põrandapinnast. Kõis pidi parrel vabalt jooksuma, nii et kõie ühe poole harude alamale tõmbamisel tõusid teise poole harud kõrgemale ja ümberpöörduks. Kiisapüüdja laskus kápuli ja pani ühe jala ühte ja teise jala teise aasa. Õlgedest kiisk asetati mängija jalgadest veidi eemale. Nüüd hakkas mängija tagaspidi kätel kiisa poole kiikuma. Kiisale liginedes surutakse kõied tagasi ja kõites olevad jalad tõusevad järkjärgult kõrgemale. Kiisa juure jõudes on mängija jalad püstasendis. Kätel peagu püsti seistes peab kiisapüüdja laskuma veidi allapoole ja kiisa suhu võtma ning tuldud teed edaspidi kätel minema endisele kohale tagasi. Käies võib mängija kergesti vajutada jalaga ühele kõie jooksvale aasale kõvemini, mistõttu üks jalg tõuseb teisest kõrgemale. Keha raskus kaldub siis kergesti alamale langenud jala poole ja kiisapüüdja, kes on nõrga keha ja kätega, lendab jalgadega kõites suurt ringi tehes juba küünarnukkidel või kõhuli seisendis kõite allarippumise kohale. Kõige enam võib tabada sarnane tasakaalu kaotamine kiisapüüdjat just kiisa juure jõudmisel ja kiisa võtmise hetkel.

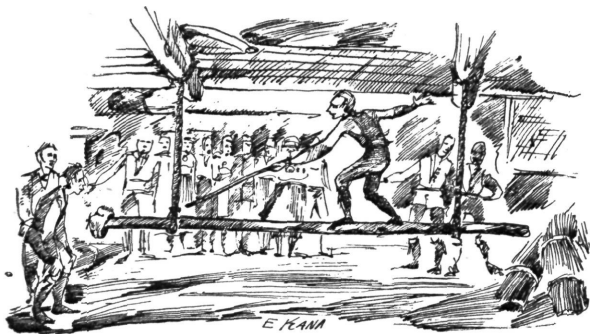
Pukipüüdmine.

Kokkukeeratud õlgedest valmistati Hiiumaal Käina kihelkonnas kolmejalgne jõulupukk, mis oli umbes pool meetrit kõrge. Lakke reheparte külge kinnitati nõör, millel oli otsas silmus. Jõulupuki kinnipüüdja pani vana lambanahkse kasuka selga ja sidus parre otsas oleva nõöri silmuse oma keha ümber. Sellises asendis pidi mängija põrandal seisvat jõulupukki suuga püüdma. Pukk aga asetati mängijast nii kaugele, et vaevalt nõöriga sai sinna ligidale. Jõulupukk oli kogu pühade aeg rehetares ja külalisedki käisid teda püüdmast.

Kiisapüüdmine on siis jõulupuki püüdmine sarnane toiming. Rõigi kihelkonnas esines selline mäng „Jänesemängu“ nimega (vt. põrandmänge).

Tedreambumine.

Kõismängude liiki kuulus muistne „tedreambumine“. Nii näiteks Saaremaal, Karja kihelkonnas, seoti rehetoa paaride külge kaks kõit, mille otsa kõideti latt. Lati ühte otsa riputati kübar. Mängija, kes istus latile, pidi kepi, kübara ridva otsast alla tõukama, ise tasakaalu kaotamata. Tavaliselt lendas mängija tasa-

kaalu kaotades ise latilt alla. Tuleb ette kohti, kus lati asemel tarvitati looka. Loogal istuja pidi õhku visatud kübarat kepiga tabama.

Meelakkumine.

Mängija istus nõõrile, mis oli kinnitatud rehetoa parre külge, ja võttis puu risti sülle. Alla kumardudes mähkis nõõr puu ümber ja istuja tõusis lae alla. Kui taheti tagasi maha tulla, siis keerutati ennast vastupidises suunas. Nõõr keerutas ennast siis ise puu ümber lahti.

Vanasti oli arvatavasti lae alla mett asetatud ja üleskeerutaja sai selle endale. Tori kihelkonnas nimetati sellist mängu vorstipüüdmiseks, kuna seal vorst oli lae alla pandud. Äksi kihelkonnas kutsuti seda mängu lihahipsu löökamiseks. Rõuge kihelkonnas asetati mängijale meega leiba parrele.

Kullilaskmine.

Nõõrid tõmmati jõulu ajal kiige moodi parte külge. Sarnastel nõõridel kiiguti ühe jalaga ja lasti samal ajal vibupüssiga märki, s. o. kulli. Niisugust jõulumängu mäletati muiste Äksi kihelkonnas.

Ratastetegemine.

Peremees pidi jõulu ajal „rattaid tegema“, et hiljem võimalik oleks sõita.

Seda jõulumängu Tõstamaa kihelkonnas toimiti järgmiselt. Kaks köit kinnitati rehetoa parte külge. Peremees seisis köitel nii, et näiteks parem käsi ja parem jalg olid samal köiel. Siis pidi peremees kätt vahetades ümber köite rattaid lööma. Sarnase jõulumängu järele püsisid vankrirattad kaua terved.

Toobris seismine.

Toober asetati parre küljes rippuva nõõri otsa. Nüüd mindi toobrisse ja katsuti seal sirgesti seista. Enamasti äpardus seesugune katse.

Hobuseostmine.

Rehetoa parre külge seoti köis, mille otsa tehti aas. Aasast pisteti kas toobripuu või mõni sile roigas nii läbi, et puu üks ots jäi rippuma aasa külge, kuna teine ots sellel puul ulatus maha. „Hobuseostja“ pidi aasa külge kinnitatud puule istuma nii, et mängija üksteise peal olevad jalad ei puutunud maha. Hobuseostjale anti luuavars või mingisugune kepp kätte.

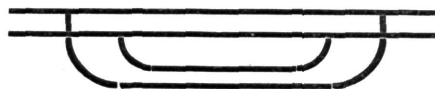
Selle kepiga pidi mängija lööma lae alla nii mitu korda kui kallist hobust ta tahtis osta. Iga antud hoop ilma lööja mahakukkumiseta tähendas muiste rublat! Kepiga vastu lage lüües hakkas see kohe alla liikuma. „Ostja“ võis ennem maha kukkuda kui sai kord katnudagi lüüa. Pikema harjutuse kaudu võidi hobune isegi ära osta.

Pardiambumine.

Pardiambumine toimus samuti kui hobuseostmine kõikuval rehepartele seotud puul. Siin pandi aga seinale naela otsa kübar, mis pidi kujutama parti. Selle pardi pidi kõikuval puul istuja ühe „riidetrumbakuga“ maha viskama. Viskamisel hakkas tavaliselt puu liikuma, keha vääratas ja ambuja kukkus ise ümber.

Laevapöörmine.

Laevapöörmiseks seoti näiteks Põltsamaa kihelkonnas köied järgmiselt parte külge:

Sarnaselt asetatud köiele pidi laevapöörja minema nii, et parem jalg ja käsi olid köie ühel jooksval poolel ja vasak jalg ja käsi köie teisel poolel. Sellises seisendis pidi mängija ümber pöörduma nii, et parem jalg ja käsi asetuksid sinna nõõri harule, kus enne oli vasak jalg ja käsi, ja ümberpöörduvalt. Sellel pöörangul asetatakse ka näoga sinna poole, kus olid enne jalad. Et pööre õnnestuks, tulevad käed enne köitest vabastada, toetudes köiele ainult jalgadega. Siis tuleb keha niipalju pöörda, et oleks võimalik laskuda korraga köitele kätega, kuid juba vastupidises suunas. Seejuures jääksid jalad risti. Kuid enne seda võidakse juba kergesti kaotada tasakaal, mil puhul mängija teise köie haruga lendab põrandale. Kuhu poole tahetakse pööre teha, sinna langeb loomulikult kogu keharaaskus, ja kui seda ei suudeta teise jalaga tasakaalustada, siis kukutakse. Maha kukkuda võiakse ka siis, kui ei suudeta kätega laskuda õieti köitele. Jalad jäävad laevapöörmisel ristasendisse ja neid tuleb, kätega hoides tasakaalu, asetada ümber. Jala tõstmisel langeb suurem raskus tõstetavale jalale, mis kergesti ähvardab kogu keha tasakaalu rikkuda. Pealtvaatajale on mängija tasakaalu kaotus ja mahalendamine suurimaks lõbuks.

Pullipoomine.

Pullipoomiseks valmistati nõõrkiik. Kiigel istus pullipooja, kes asetas enesele tugeva kepi veidi allapoole rinda. Seejärele heitis mängija hooga kõhu ees olevale puule või kepile. Kepp suruti vastu nõõre ja pullipooja tegi ümber kepi uperkuuti, s. o. langes esmalt pea allapoole suunas ja siis tuli endisesse seisendisse tagasi. Seejuures kerisid kiigeharud kord ümber kepi. Sarnast hooga uperkuuti viskamist jätkati seni, kuni pullipooja tõusis nõõri kepi otsas keerutamise tõttu rehetare parte alla.

Parteni jõudnud, algab pullipooja allalaskumist. See on ümberpööratud toiming eelkirjeldatule. Mängija peab nüüd tagaspidi uperkuuti lööma selleks, et nõõrid kepi ümbert uuesti keriksid lahti. Pearaskus pullipoomise mängul on selles, et vilumatu ei saa nii edaspidi kui ka tagaspidi uperkuuti lüües nõnda suurt hoogu, et tulla endisesse istuja seisendisse. Sageli jääb mängija nõõri ja kepi vahele rippuma, pea allapoole. Sarnane seisend on muidugi ebamugav. Sagedamini juhtub mängijal pea allapoole rippuma jäämine parte juurest rehetoa lae alt allalaskumisel. Rippumajäänud pullipooja võivad pealtvaatajad sellest seisendist vabastada. Samuti võib mängija ise ennast pikkamööda käte abil upitada istuja seisendisse ja kõhu all olevat keppi ülespoole keerates pääseda kepi ja nõõrist moodustatud silmusest. Mahakukkumist pullipoomisel ei või juhtuda, kuna nõõrid ja kepp, samuti kui alatine keha seisak, ei võimalda seda. Eelolev pullipoomise kirjeldus on pärit Põltsamaa kihelkonnast.

Õlgmängude ja köismängude kõrval esineb Eestis rohkesti rahvapäraseid nn. põrandmänge. Esitatagu sellestki mängude liigist mõningaid näiteid.

Härjatapmine.

Jõulupõhkudel katsutakse tappa härga. Saaremaal Kuresaare ümbruses toimiti härjatapmist järgmiselt. Keegi mängijaist istus väikesele pingile hoides jalga teisel põlvel. Teine mänguosaline katsus oma jalatalaga teise jalatalla pihta anda. Kui siis esimene mängija kukkus ümber, oli härg tapetud.

Juurekakutegemine.

Juurekakutegemine oli päris lhtne mäng. Mängija võttis kinni oma jalapöiast ja laskis rehetoa põrandale laialilaotatud heintel või õlgedel nii mitu kukerpalli ja nii kiiresti kui suutis. Mõnikord, kui veeti kihla, tegid kihlavedajad juurekakku koeraga, võisteldes viimasega väleduses. Pärnumaal, Lelles, katsusid juurekakutegemisega jõuluõhtul oma väledust peale laste vanemadki inimesed.

Hülgenülgimine.

Jõuluõhtul heideti põrandale pikali maha, nimelt kõhuli. Käed pandi kuklasse. Sedamoodi püüti näiteks Tarvastu kihelkonnas jõuluõlgedel roomata edasi käte ja jalgade abita.

Veskimäng.

Helme kihelkonnas tehti jõululaupäeval veskit. Kaks pinki asetati põrandale nii, et teine teisest oli pisut eemal. Pingile asetati reheuks, uksele matt, kaks pulka jne. Kõik see „aparatuur“ kaeti tekiga, kuhu alla puges mees. Teine mees, keda kutsuti mõldrisk, seisis kõrval. Kes soovis jahvatada, maksis mõldrile tasu, mille järele veski hakkas töötama. Rukkivaka jahvatamine maksis 5 kop., odravaka — 3 kop. ja kaeravaka — 2 kop. Teki alla pugunud mees tegi seal veskisarnast kolinat.

Hobusemäng.

Keegi laskub põrandale ja teine mängija lükatakse talle selga. Kõpuliolija teeb uperpalli, kuna seljasolija langeb kõhuli või selili. Mahakukkunud ratsanik peab nüüd ise hakkama hobuseks.

Maadlus.

Mehed heitsid põrandale jõuluõlgedele pikali maha, kuna jalad olid vastamisi koos. Paremad jalad seoti kummalgi teine teise sääre ümbert kinni. Neid jalgu peavad mõlemad mängijad ülal hoidma. Nüüd hakkavad mängijad maadlema, katsudes, kumb võidu saab. Võitja oli see, kes maast üles ja teisele peale sai. Sarnasena tuntakse mängu Tarvastu kihelkonnas.

Jala sirgekssurumine.

Kaks mängijat heitsid jõuluõlgedele seliti maha ja asetasi jalad konksolekus teineteise vastu. Siis hakati suruma. Kes oma jala suutis sirgeks suruda, see oli võitja. Lääne-Nigula kihelkonnas krooniti sellist võitjat õlest pärjaga. Soomeski on see mäng üldine. Hämes kutsutakse mängu: „ryssän väkipulkkaa“ või „karhunkoinaa“ nimedega.

Kasskooguedamine.

Kasskooku veetakse näiteks Tõstamaa kihelkonnas paeltega järgmisel viisil. Kaks mängijat panevad enesetele paelad ümber kukla ja veavad kumbki vastassuunas enese poole. Kes teise enese järele veab, on võitja. Kasskooku veetakse ka neljakäpukili, kus ühe mängija selg on teise mängija poole. Vigalas kutsuti sama mängu koerakooguedamiseks.

Vöömaadlus.

Peremehele kui ka sulasel oli seotud ümber kere rihm. Tavaliselt kasutati sidumiseks siin püksirihma. Siis haarsid mõlemad mängijad teineteise vastu olles rihmadest kinni ja püüdsid teineteist jalult seljale maha rebida. Kuid ainult rihmast võis kinni võtta, mujalt mitte. Kui sulane suutis selles vöömaadluse mängus peremehe panna seljale, sai temast sageli peremehele väimees-poeg, s. t. sulane kosis peremehe tütre. Tori kihelkonnas näiteks andis peremees sarnase lubaduse sulasele võidu puhul, kuna ta pidas harilikult ennast tugevamaks sulasest.

Lõnga nõelasilma pistmine.

Pudeli pandi küljeli maha. Sellele istus mängija nõnda, et pudeli kael jäi kahe jala vahelt välja paistma. Istudes asetati vasaku jala kand üles parema jala varvastele. Sel kombel tuli pista lõng läbi nõelasilma. Pidi olema õige suure silmaga nõel, et lõnga sai läbi silma tõmmata. Nii mängiti Saaremaal, Kärla kihelkonnas.

Pärnu kihelkonnas, Saugas, mängiti seda mängu pisut teisiti. Võeti kaks halgu, mis asetati umbes neli jalga teineteisest eemale. Halgudele asetati seitsme jala pikkune ja kolmetolline ümmargune puu. Niidipistja pidi istuma sellele puule ja jalad puule pannes sel kombel niidi nõelasilmast pistma läbi. — Tarvastu

kihelnõnnas kasutati selleks mänguoks libedat pesunõua. Tori kihelnõnnas pandi nõõri otsa puu, millel istudes ja tasakaalu hoides tuli mängijal lõng nõelasilma pista.

Rõngaviskamine.

Uksepiida külge löõdi suur nael. Viskaja läks toa kaugeima seina ääre ja katsus sealt visata nõõri külge seotud rõnga selle naela otsa. Õnnestunud viskamise eest sai viskaja Pühalepa kihelnõnnas peremehelt õlut. Läks viskamine nurja, said pealtvaatajad õlut ja mängija jäi ilma.

Rebasepael.

Ohjadele või kõiele tehti nii suur aas sisse, et inimene vabalt läbi mahtus. Kaks mängijat võtsid kõie teine teisest otsast nii kinni, et sõlm ei jookseks kokku. Seda aasa tuli hoida nii madalal, et rebane sealt võis kápuli läbi pugeda. Mängija-rebane tuli teist jalga saba asemel ülal hoides, nuusutas paela siit, sealt ja teretas:

„Tere, tere, mehed! Mida te teete siin?“

— „Rebasepaela!“

„Kes siit peab läbi minema?“

— „Sihuke kui sina oled!“

„Rebane“ katsus järsku aasast läbi hüpata. Paelahoidjad aga tõmbasid veel järsumalt sõlme kinni, nii et „rebane“ jäi jalgupidi paelu. Oli „rebane“ kärmas, pääsis ta aasast läbi.

Jänesemäng.

Põrandmängude hulka kuulus veel jänesemäng, mis on sarnane õlgmängudele. Õlgedest keerutati kolmejalgne jänes. Nüüd asetati kepp kahele toolile ja jänes riputati ühte otsa. Mängija istus kepile, asetades oma jalad kepile nii, et ühe jala kand oli teise jala varvastel. Teise kepigä katsus mängija jänest maha lüüa. Kes seda sai, oli õnnemees. Mäng esines sellisena Hiiumaal, Rõigi kihelnõnnas.

Eelesitatud põrandmängude kõrväl on meil rohkesti naljamänge pähklike, liivaterade ja õlekõrtega, milliseid jõuluajal lastega koos mängiti.

Liig või paar.

Keegi võttis kotist peotäie pähklikeid ja küsis naabrit: „Liig või paar?“

Ütles naaber õigesti, võitis ta kõik küsija peos olevad pähklikid. Eksis vastaja, pidi ta küsijale andma tagasi niisama palju pähklikeid kui viimasel oli peos.

Pähklipump.

Lastele valmistas jõulu ajal suurt lõbu õllevalamine ühest kapast teise. Otsiti pähklikotist auguga pähkel, mille teise otsa samuti puuriti auk. Pähkli- aukudest torgati läbi õlekõrs, mille üks ots pandi õllekappa, teine aga tühja kappa. Keegi imes õlekõrre otsast, kuni hakkas õlut ühest kapast teise jooksmä.

Liivatera.

Keegi ütleb teisele: „Sa ei löõ mind peasuuruse kiviga surnuks.“ Teine ei usu seda. Võetakse liivatera ja öeldakse: „See on kihulase pea suurune kivi. Löö mind sellega surnuks!“

Ei purusta akent hanguga.

Mängija ütleb: „Sa ei purusta akent hanguga!“ Tuuakse õlekõrs, mis lõhutakse kolmeharuliseks. Mängija: „Siin on hank! Purusta sellega aken!“

Õlekõrre maast seljas ülestõstmine.

Väidetakse: „Sa ei jõua õlekõrt maast seljas üles tõsta!“ Mängija asetatakse ühe sammu kaugusele seinast, näoga seina poole, pea aga lastakse vastu seina. Õlekõrs pannakse õlale, millest tuleb kahe käega kinni võtta ja jalgu kohalt mitte liigutades püsti tõusta. See pole kerge, kuna pingutades vajub pea ikka uuesti vastu seina.

Toolilt suuga õlekõrre võtmine.

Kummulilükatud toolile pandi õlekõrs, mis tuli sealt suuga ära võtta.

Mängija asus tooli esimestele jalgadele ja laskis põlvile istelaua tagumisele äärele. Siis sasis kätega kinni tooli tagumistest jalgadest ja alustas kõrre püüd- mist. Tavaliselt kadus siin mängija tasakaal ja kõrre- püüdja kukkus kápuli üle tooli.

Maksa vanad võlad ära!

Keegi nabitakse kinni ja öeldakse: „Tule siia, ma maksan su vanad võlad ära!“ Seda öeldes antakse teisele jõuluõlgedest nuudiga pihta, mis ongi vanade võlgade maksmine.

Jõulude ajal mängitakse palju sarnaseid mänge, mis ei kuulu otsekohe jõulumängude repertuaari. Nii näiteks on rohkesti üldesinevaid laulmänge: lambamäng, kanamäng, hundimäng, oldermann, pajamäng, pööramäng jne., mis esinevad ka jõuluajal. Peitemängudest oli eriti armastatud pimesikk ja kepiviskamine. Lastemängudena jõulu ajal olid hästi tuntud „kari kadunud“ ja „nääri saun“.

Oleks väga tähtis mängude uurijate seisukohast, et praegu veel katsutaks jõulumänge kirja panna ja koguda teateid, milliseid mänge vanal ajal ühes või teises kihelnõnnas jõulu puhul mängiti. Seda on veel võimalik vanemate inimeste kaudu üles kirjutada ja võib-olla tuleb selle uuesti küsimise tagajärjel esile isegi uusi aineid jõulumängude juba praegugi küllalt mitmekesisest ja kirjus kogust.

Jõulud

1918

Kas mäletad veel — see ju ammugi mööda! — kuidas revolutsiooni romantikas keerlesid ja keesid? Tahtsid teha õndsaks maailma!

Pikk saabel, ei tea, kelle oma kord, küljel, rändasid läbi vaikivate tänavate, mööda otsekui hüppevalmiks küürutõmbunult varitsevaist majadest. Siis krudises lumi jalge all ja oma vari kõndis sul kaasa.

Ent siis tulid teised. Ka varjud. Kuid nad lubasid rahu ja leiba. Jõuluks!

Kuid seda rahu ei tulnud. Tuli surve, rahutu ja painajalik. Ning pagemine põranda alla. Ei võinud sallida ealeski ei punast ega saksa raudkiivrit.

*

November 1918... Idast tõuseb puna. Kuid valgust sealt ei tule. Ei saagi tulla, sest idast ei tule kunagi valgust! Tuleb vaid surve ja pimedus...

Detsember... Ööd on rahutud. Kuuled vähimatki kröbinat ning tuulte mäng sulgemata aknalaukidega toob teadvusele rammestavast poolunest. Ja siis meelestub: vaevalt aasta tagasi olid ööd niisama rahutud, magatud poolsuletud laugudega. Olid valvel. Ei võinud ju kunagi teada, mis tuleb. Ja siis nagu kuuleksid noid kärakaid samme ja püssipärade põrutamist uksele...

Nüüd on see möödas. Kuid siiski, kas lõplikult? On ju saadud julgust „seltsimeeste“ pealetungist. Sealt — idast. Seal, teises leeris, ei tukuta.

Ent milleks niisugused mõtted! Homme on raske päev. Und on vaja, und...

Silmad sulguvad... Tuleb uni... Kuid järsku ärkad. Kuuled: rasked, hoolimatud sammud viivad teisele korrale. Põrutatakse uksele. Kostab arglikult ärev küsimine:

„Kes on?“

„Kas siin elab Annus? Kas ta on kodus?“

Alla kostab hääld kuidagi kare-käskivalt.

„Ta elab all. Meie all, alumisel korral.“

Jah, kord elasid ülal!

Hetke pärast põrutatakse mu uksele. Meenub

möödunud aasta. Võtan pihku käsigranaadi — kui need, siis...

„Kes on?“

„Komandantuurist.“

Nüüd tunnen hääle, avan ukse. Granaat on mul veel käes. Sisseastuja näeb seda.

„Arvasite midagi muud! Jah, ega nalja ole. Tõstavad pead... Kuid jutt on lühike: võtate 20 kaitseliitlast ja sõidate T. mõisa — seal rüüstavad venelased, polkovnik B. mehed. Võtate neilt relvad, vangistate mehed ja toote komandantuuri.“

„Kui palju neid mehi seal on?“

„Ei tea. Keegi ei tea. Kuid arvatavasti palju ei ole.“

„Hea küll! Tulen!“

Kümne minuti pärast olen komandantuuris. Mehed koos, igaüks ise moodi. Ma ei tea, ei tunne neid, peale mõne üksiku. Relvad — ei tea kust korjatud vanad vintpüssid. Mõnel mõõkki küljel.

Küüdimehed sõidavad ette, ja siis kihutame külma öösse. Kilomeetrit 11 on sõita. Hobuse kabjalöökkide taktis taob ajudes: „20 meest, 20 meest“. Ja ma ise? Mis tean ma niisugustest asjadest, nagu relvade äravõtmine, rüüstavate meeste vangistamine...

„Te saate sellega toime kõige paremini,“ ütles komandant.

Saan?!

Olgu...

„Küüdimees, kiiremini!“

Piits vingub, laksatab hobuse sapsudele. Kapjade alt lendab lumeklompe. Regi tõuseb ja vajub paadina laineil...

Tõusvas aos mustendab ees hoonete siluette. Veel pool kilomeetrit.

„Siin! Pea!“

Hanereas sammume mõisa. Aga kus on rüüstajad? Kas härrastemajas, valitsejamaajas või kuski mujal? Ei tea!“

Peame nõu... Mehed on hirmus tõsised.

„Ega tea, kus need rojud võivad olla!“ kuuldub.
„Ega midagi, otsime üles! Näha küll midagi ei ole. Põletatud ei ole. Hooned puha püsti. Ei tea, kas ongi rüüstatud?“ annab nõu üks kahekümnest. Siis tuleb abi: kustki tekib mehenäss, võib-olla öövaht.

„Seal!“ näitab näpuga nõlvakul seisvale majale.

„Hüva! Aga kuidas selle rüüstamisega siis on?“ küsin.

„Ei mina, kulla saksad, tea midagi.“

Hakkame minema. Läheneme majale. Sean mehed akende ette. Ja käsk: „Kui keegi katsub põgeneda — tuld!“

Kutsun paar meest kaasa. Katsun ust. Lukustatud. Klopim...

„Kto tam?“

„Avage!“

„Kto tam?“ küsitakse kärsitult.

„V. komandantuurist. Avage uks!“ vastan.

Keegi vannub ja põhjab. Kuid uks avatakse. Kümnekond meest on toas. Lesivad põhul, silmad kurjad. Haaravad relvade järele, nähes lävel kaht püssimeest.

„Mul on käsk võtta teilt relvad. Alistuge!“

„M-i-is?“ ütleb puhtas maakeeles pikk mees ja tõuseb põhult: „Mina olen rittmeister von K. ja ütlen teile, et kui tarvitate meie kallal vägivalda, siis pühib polkovnik B. V. linna oma kahuritest maatas!“

„Seda me veel näeme! Te olete siin tarvitanud vägivalda — olete rüüstanud! Me ei või seda sallida!“ ütlen ägestunult.

„Teie ei või sallida!“ irvitab rittmeister: „Kes te õieti olete?“

„Kartofelnaja respublika!“ sisistab keegi põhust.

Vägisi tikub keelele „svolotš“, kuid suudan end veel taltsutada.

„Kas annate relvad või mitte? Mul ei ole tahtmist teiega lobiseda!“

„Ei! Võtke!“

Jah, võtta oleks olnud kerge... kui aga meie ei oleks olnud nii nõrgad, nii relvadeta.

Äkki lööb pähe mõte...

„Kus on polkovnik B.“ küsin.

„Seisab H-s. Mis siis?“

„Sõidan sinna, kuid pidage meeles, et maja on piiratud!“

Nad urisevad midagi, kui lahkun toast. Jätan mehed valveks ukse ette ja läkitan teate V. komandandile.

„Kihutage! Kas või hobune surnuks!“ käsutan.

Üstun teisele reele, peidan püssi õlgedesse. Võib-olla tuleb tarvis.

Kihutame H-sse. Milleks? Mõte tuli ju nii äkki ja nüüd, poolel teel, tundub see sõit mõttetuseks! Mis on minul üldse rääkida selle mehega? Vahest ehk paluda, et ta ei tulistaks V-d kahuritest? Või lubaks mul võtta ühelt ta jõugult relvad?

Tont teab! Kuid siiski — edasi! Eks nõu tule parajal ajal.

Tunni pärast oleme H-s. Kuid otsitavat seal ei ole. On kümnekond kilomeetrit eemal. Aga kus, seda ei tea. Kehitatakse õlgu...

Hüva! Sõidame tagasi.

Küüdimees kihutab... Ees kergivad pikkade kuuskede vahel T. mõisa hooned. Kuid, mis see siis on: hanereas sammub hulk mehi, täagid läigivad...

Jõuame pärale: V-st on saabunud rühm sõdureid vanema ohvitseri juhatusel.

Tunnen, et nüüd ei ole mul enam tegemist nendega, kes lamasiid põhus ja olid nii uhked.

*

Jah, see oli nii ammu. Nüüd ei ole enam pikka saabit, mis takerduks jalus. **Annus.**

Eesti keele kursuse avamisaktus Varssavis

POLSKO-ESTONSKA WSPÓŁPRACA

Eesti-Poola omakaitse organisatsioonide ühispuudeist keelte kursuste avamise puhul

Üheks tähtsaimaks teguriks sõbralike rahvaste, nende organisatsioonide ja üksikute liikmete ligistumisel on asjaosaliste rahvuste vastastikune keele ja kultuuri tundmine või, õigemini, selle tundmaõppimine, sest kultuuris kajastub selle rahva hing ja elu.

Sidemed Eesti ja Poola kaitseorganisatsioonide vahel on vanad. Need sidemed, mille alg-kokkupuuteks võib nimetada momenti vabadussõjas, millal eesti ja poola ratsavägede eelpatrullid tungides põhjast ja lõunast Düüna jõe suunas, et haarda võimsate tangide vahele idast pealetungivat punast lohet, löid esimese kontakti praeguste sõprusriikide vahekorras ja patrullide juhid andsid ajaloolise jõe kaldal üksteisele käe suure sõpruse kinnituseks, mis on jäänud püsima tänini.

Neid sidemeid on esmajoones püüdnud arendada mõlema riigi omakaitse organisatsioonid — eesti kaitseliit ja poola kütide liit. On olnud isiklikke kokkupuuteid, vastastikuseid sõprus- ja tutvumis-külaskäike, juhtide vahetamisi ja mitmesuguseid muid juhtumeid.

Järjekordseks sidemete süvendamise sündmuseks oli poola kütide liidu peakomandandi kolonel Rusini ja teiste kütide liidu juhtide külaskäik möödunud kevadel eesti kaitseleidule, kus

pandi alus mõttele heita juba lähemas tulevikus kõrvale korrespondentsis kui ka isiklikul läbikäimisel kolmanda vahekeele tarvitamine ja minna üle mõlemate maade emakeelte otsesele tarvitamisele,

s. o. õppida ära vastastikku eesti ja poola keeled.

Selleks otsustati korraldada vastastikused keelekursused Tallinnas ja Varssavis, millistest võtaksid esmasjoones osa need, kes seisavad lähedal mõlema organisatsiooni juhtimisele.

Vähe veel sellest, et õpitakse vastastikku üksteise keelt: veel otsustati asuda ajaviimatult ka üksteise vastastikusele tutvustamisele mõlema maa laiemale

hulkadele. Mõlema maa omakaitse organisatsiooni häälekandjad toovad ära vastastikku informatsiooni, organiseeritakse üksteise tundmaõppimiseks loenguid, tutvustatakse poolakaid eesti kultuuri omapärasusega, eestlasi poola omaga ja püütakse rahvaste lähenemine teha mitte enam juhtide, vaid kogu rahva südameasjaks.

Tallinnas tehtud juhtide otsus realiseeriti. Selle ilusa algatuse tulemusena avati Varssavis 10. novembril k. a. pidulikult eestisõbralike Poola juhtide, Eesti saadiku Varssavis K. R. Pusta ja kaitsevälise esindaja kolonel Raua juuresolekul eesti keele kursus. Pidulikult aktusel pidas avakõne poola kütide liidu peakomandant Rusin. Südamest tulevate sõnadega kriipsutas sõbraliku riigi omakaitse juht alla selle suure algatuse sügavust ja tähtsust mõlemale rahvale. Lugupeetud juht avaldas erilist heameelt, et tulevikus ei pruugi sõbrad omavahel tarvitada läbikäimiskeeleks mitte enam neid keeli, mille õppisid mõlemad rahvad omal ajal pool-sunniviisil oma rõhujailt nii läänest kui ka idast.

Eesti keele kursuse juhatajaks Varssavis on kütide liidu välisosakonna juhataja ja „Polska Zbrojna“ peatoimetaja V. L. Evert, lektoriks meie Poolas viibiv stipendiaat, mag. Villem Ernits.

Puht-tehnilistel põhjustel viibis Tallinnas poola keele kursuse avamine üks kuu ja kursus avati 56 osavõtjaga Tallinna maleva õppesaalis 7. detsembril k. a. piduliku aktusega. Aktusel viibisid Poola saadik Eestis minister K. Libicki, kaitseleidu vanematekogu esimees ja Eesti-Poola sõprusühingu auesimees kindral J. Laidoner, kaitseministri abi kindral P. Lill, kaitseväge staabi ülem kindral J. Tõrvand, kaitseleidu ülem kindral J. Roska oma staabi ülema kolonel J. Maidega, Poola kaitseväge esindaja abi Eestis kapten Radomski, Tallinna maleva

pealik kolonel F. Pinka, Eesti-Poola sõprusühingu juhatuse liikmeid, kaitseliidu vanematekogu liikmeid, ajakirjanduse esindajaid, rida kaitseväge ja kaitseliidu vanemaid ohvitseri, kursuse lektorid ja kursustest osavõtjad. Aktust kaunistas Tallinna maleva orkester, mängides kõnede järgi vastavalt Eesti ja Poola hümnega ja hiljem mõlema rahvuse lemmikpalasid.

Aktuse avas kaitseliidu ülem kindral J. Roska. Avakõnes soovis meie omakaitse juht kursuste kordaminekuks head õnne, tähendades temale omase hoogusega sellele sündmusele kui pöördele eesti ja poola kaitseorganisatsioonide vastastikusel läbikäimises ja tunnustades kursuste määratud tähtsust asjaomastele rahvastele.

Minister K. Libicki rõhutas oma kõnes kokkuvõetult järgmist: „Selleks, et ilusate sõnade väljendused sõprusmaade vahel ei jääks pinnapealseiks, on tarvis vastastikku tungida südamete sügavusse ja hinge ... Seda saab aga ainult keele tundmisel, sest rahvaste keeles avaldub nende hing, nende omapärasus, nende väärtused. Ainult keele tundmisel suudame süveneda teise rahvuse kultuuri, ainult keele valitsemine teeb pealiskaudseist sõpradest südamesõbrad.“

Minister soovis kursusele parimat kordaminekut ja avaldas lootust, et need sammud, mis on astunud Varssavis ja Tallinnas eraalgatusel, aitavad ka temale märksa kaasa ta vastutusrikkal kohal.

Sooviti õnne ja head kordaminekut ka teistelt kohalviibijailt.

Lõppeks kandis lektorite vanem kapten Radomski ette lühikese ülevaate Poola kultuurist ja tema keele arengust ja andis lühikese näitliku keele tunni. Aktuse lõppedes jätkus kohe osavõtjate jagamine gruppidesse, määrati kindlaks tundide ajad jne.

*

Kursuste avanemaks on kaitseliidu ülem kindral J. Roska, kursuste vanemaks peastaabi ülem kolonel-leitnant J. Maide, tema abiks peastaabi informatsioonijaoskonna pealik leitnant A. Treufeldt,

lektorite vanemaks ja üheks lektoriks Poola kaitseväge esindaja abi kapten Radomski, lektoreiks pani J. Kulczycka ja panna J. Frykaczówna.

Kursustest võtab osa kaitseliidu peastaabi juhtivamaid tegelasi eesotsas peastaabi ülema kol-leitn. Maidega, kaitseväge staabi vanemaid ohvitseri ja Tallinna malevas teenivaid pealikuid. Kursus on kõigile osavõtjatele tasuta. Kursus jaguneb 4 gruppi, neist on üks grupp edasijõudnud, s. o. ohvitseri ja pealikuid, kes juba osaliselt on tuttavad poola keelega. Kindla sisekorra teostajaks on igas grupis vanem ja tema abi.

Kursuslased ei taha piirduda kursuste aja vältel mitte üksnes keele õppimisega õpperaamatu abil, vaid tahavad korraldada ka keele praktiseerimiseks tulevikus klubiõhtuid, soetada ühiselt poolakeelset lugemisvara ja taotella teisi sihte, mis on ühenduses nii poola keele kui ka poola rahva lähema tundmaõppimisega.

*

Kursuse eesmärk on kokkuvõetult: sidemete süvendamine sõbraliku riigiga ja tema kaitseorganisatsioonidega, Poola kultuuri, rahva ja keele tundmaõppimine, vastastikune läbikäimise hõlbustamine ja sümpaatiat kinnitamine.

Nii võime võtta kokku kõik eelpooltoodu lühidalt ja kuivalt. See pole aga kõik. Tõukejõud lähenemiseks on antud sellest, et meid seob Poolaga ühine saatuse lähemas minevikus. Jõudnud mõlemad iseseisvusele mõõga abil, uskame ka üksteist õigemini ja otsekohelemalt hinnata. Meie endised ja ühised vaenlased on õpetanud meid hoiduma kokku. Nad on õpetanud meile ka õige tee lähenemiseks. Sõbralikud Eesti ja Poola teavad seitsaadi, mis tähendab sõber hädas kui ka sõber rõõmupäevil.

See käepigistus, mille andsid relvavennad Düüna kallastel 1919. aastal, see käepigistus moodustas esimese lüli sõjameeste sõprusel. Viimased lülid sellesse sõprusahelikku kinnitati 10. nov. Varssavis ja 7. det. Tallinnas.

A. J.

Poola keele kursuse avamisaktus Tallinnas

A. TAMMANN

SOOME

ISESEISVUSVÕITLUSE EELSÜNDMUSED

(Algus „Kaitse Kodul“ nr. 22)

1914. a. lõpul Rootsi saadetud Soome erakondade vaheline erisaatkond muuhulgas pääsis ühendusse mitmete Rootsi aktiivsete riigimeestega. Neile tehti Soome üliõpilaskondade seisukohana teatavaks, et kui Rootsi leiab vajaliseks sõjalise väljaastumise Vene vastu, siis Soomes midagi ei ole selle vastu, kui Rootsil tuleks pidada sõda Soome pinnal. Ümberpöörduvalt: Soomes otse oodatavat Rootsi sõjalist väljaastumist lootuses, et Soome poliitiline seisund selle tagajärjel pöördub otsustavalt paremuse poole.

Varsti sai saatkonnale Rootsis aga selgeks, et rootslased suurpoliitikast suuremat ei hoolinud ja seepärast ka nende sõjalist väljaastumist ei olnud oodata. Vabameelsete juht ühes oma kõnes avaldas isegi niisugust arvamist, et kui Rootsil Põhja-Rootsi maakondade pärast oleks karta sõda Venega, siis ennemini neist maakondadest osa Venele võiks ära anda kui sõda alustada.

Siis otsustati Rootsis oleva Soome iseseisvusmeeste esindaja dr. Gummeruse osavõtul astuda samme selleks, et Saksamaal soomlasile korraldada sõjalise õppuse võimalus. Dr. Gummerus ja mag. Norrmen astusid selles asjas Saksa esindajatega läbirääkimistesse ja tagajärjeks oli, et Soome haritud noormehi lubati Saksamaale sõjalistele õppustele vastu võtta. Õppused ise pidid sündima Lockstedti laagris. 22. jaanuaril asus juba teele ka esimene õppija — loomaarst G. Öhman. Küsimuse otsustamisel selles suunas olid Y. Ruuthi seletust mööda suured teened Saksamaal viibival Soome esindajal õigusteadlasel Wetterhoffil, kel oli häid suhteid Saksa mõjukais ringkondades ja kel seetõttu oli läinud korda Soome iseseisvusmeeste soovidele seal valmistada pinda.

Õigusteadlane Jonas Gastren, kes samal ajal viibis Rootsis, toetas samuti soojalt soomlaste Saksamaale saatmist, kuid tema arvates ei tohtinud siiski nii kergesti lootusi jätta ka Rootsi suhtes. Ta nõudis,

et Helsingis Soome küsimuse kohta valmistataks ja tema kätte toimetataks märgukiri, mida tal lootust olevat esitada Rootsi kuningale. Niisugune märgukiri, parun Wrede ja prof. Erichi poolt kokku seatuna, hiljem toimetatigi tema kätte. Veel soovitas Gastren korraldada Helsingist mõningate sotsialistide juhtide läkitamist Rootsi — selgitama Rootsi sotsiaaldemokraatidele Soome iseseisvuspoliitika tähtsust. Ka see ta soov teostus samal aastal; Soome sotsiaaldemokraatide häälkandja toimetaja Mäkelin, Soome iseseisvuspüüete vaimustatud toetaja, võttis ülesande enesele. Veel enne seda, juba 1915. a. juunis, oli teine sotsialistide juht Viik, praegune Soome sotsiaaldemokraatliku erakonna peasekretär, käinud Saksamaal sealsete sotsiaaldemokraatide pool pinda valmistamas selleks, et Saksamaal lubataks asutada Soome jäägritepataljon.

Selle järele, kui saatkond Rootsist jõudis tagasi, hakati hoolega tegema ettevalmistusi noorte haritlaste saatmiseks Saksamaale. Dr. Gummerus oli vahepeal isiklikult veel Saksamaal käinud ja tema teadete järgi olid sakslased nõus 4—6-nädalasi kursusi korraldama kuni 200 mehele, kellele pidi jagatama õpetust peajaliselt luure ja partisaanisõja kohta. Saksa poolt pidid seejuures kaetama ka meeste Saksamaale sõidu ja ülalpidamise kulud. Kuigi õppuse kava oli võrdlemisi kitsas, loodeti seda hiljem pikendada, ja nii asus 1915. a. veebruarikuus umbes 130 Soome noort haritlast Saksamaale teele. Umbes pooled neist olid rootslased, mille asjaolu oli tingitud peamiselt sellest, et rootslased olid aineliselt jõukamad, kuna aga soome üliõpilasist paljud, kes muidu küll oleksid valmis olnud Saksamaale sõitma, siplesid võlgades ega pääsnud seepärast Helsingist minema. Esimeste minejate hulgas olid peale muude ka praegune Soome kaitseväe ülem kindral Malmberg ja praegune Soome sõjavägede juhataja kindral Sihvo. Kursus Lockstedti laagris algas 25. veebruaril, neist osavõtjaid nimetati „Pfad-

Kas Teie olete juba tellinud „Kaitse Kodu!“ 1933. aasta peale?

finder'eiks“ või partisaanideks. Kursuste juhatajaks oli major Maksimilian Bayer, kes sõja alul lääne väerinna oli saanud haavata ja selle tagajärjel ajutiselt väerinnalt vabastatud.

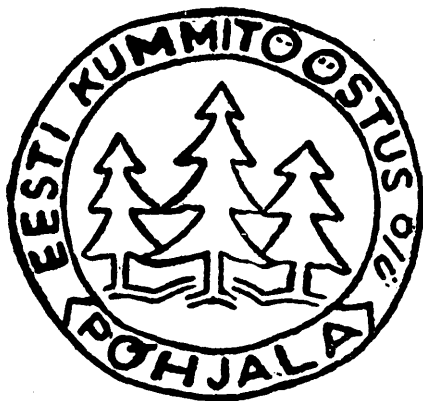
Üldse läks korda Lockstedt'i kursustele toimetada umbes 180 soome noort haritlast. Rohkem ei olnud esialgu võimalik seetõttu, et paari kuu pärast kuulused sellest ettevõttest olid ulatunud ka venelaste kõrvu ja meeste kogumine 1915. a. veebruarikuu lõpul seepärast tuli ajutiselt katkestada. Oli nimelt pandud tähele Soome noorte hulgalist passide võtmist välismaile ja valitsuse poolt saadeti selles asjas ülikoolivalitsusele järeleküsimine. Ülikooli rektor riiginõunik Anders Donner vastas, et rohkearvulised välismaale sõidud olvat tekkinud täiesti loomulikult, ja nimelt sellest, et möödunud sügisel maailmasõja puhkemise tõttu tekkinud ebaselge seisukorra pärast üliõpilaste välismaised õppimisreisid olid katkenud, kuid nüüd jälle uuesti jatkunud. Seda seletust võetigi valitsusvõimude poolt alul puhta kullana, kuni hilisemad kahtlasemad kuulused tekitasid uusi järelepärimisi ja sekeldusi. Õnneks aga jatkus ülikooli tolleaegseil juhtidel Edv. Hjeltil ja rektor Donneril, kes Soome iseseisvuse ettevalmistusist teadsid ja neid toetasid, küllaldaselt diplomaatlikku osavust nende hädaohtlike sekelduste likvideerimiseks.

Raskusi tegevuse jätkamiseks aga tekkis ka Saksa-maa poolt. Nimelt oli vahepeal saadud teada, et kursused küll jätkuvad, kuid sakslased ise olevat väga jahedad kogu selle ettevõtte vastu. Tuli astuda uusi samme Saksamaal, et võita poolehoidu Soome iseseisvustlaste kavatsustele. Tähen-datud sammude plaanitsemine jäi otsekohe-semalt Berliinis olevate ja sinna ajutiseks juuresõitnud Soome iseseisvustlaste esindajate hooleks: Wetterhof, dr. Sundvall, dr. Gummerus, mag. Fabritius ja mag. Donner. Ühed neist soo-

vitasid sakslasilt otsekohe paluda tagatise selleks, et nad tõesti Soome heaks midagi ette võtaksid, ja nimelt — Soomes dessandi teeksid. Wetterhof, Sundvall ja Donner aga seisid sellele vastu, leides, et niisuguste nõudmiste esitamine sakslasile on võimatu. Nende arvates oli soomlasil ainukeseks võimaluseks sakslaste poolehoidu võita sellega, kui nad mingisuguste tingimuste esitamiseta toetaksid Saksa abi lootusele Soome iseseisvuspüüete heaks. Sakslaste otsustavamaid samme Soomes võis soodsal silmapilgul loota nende arvates ainult siis, kui läheks korda aegsasti Saksamaale koondada ja sõjaliselt välja õpetada suurem hulk soomlasi, kes dessantvägedes võiksid etendada juba kaalukamat osa.

See vaade leidis lõpuks ka teiste Berliinis olevate Soome iseseisvustlaste poolt toetust ja selle põhjal esitas siis Wetterhof 1915. a. aprillikuu alul Saksa kindralstaabi ülema kohustetäitjale kindral Moltkele motiveeritud ettepaneku Soome partisaanide väljaõpetuse jätkamiseks, aga juba mitte enam mõne saja, vaid tervelt 10.000 mehe ulatuses. Esialgu ei olnud sel ettepanekul aga muud tagajärge kui et esimese partisaanide rühma õppusaega veel mõne nädala võrra pikendati, nimelt kuni 5. maini. Pärast seda tähtaega lahkusid kursuselased Saksamaalt, kuna paistis, et Saksa pool enam ei olnud soovi kursusi jätkata. Osa neist tuli kodumaale tagasi ja asus oma kodukohtadesse.

Nüüd tuli lühikest aega olla teadmatutes, mis saab edasi. Kuid kui samal maikuul algas sakslaste hiilgav pealetung Galiitsias ja Poolas, tärkas Soome iseseisvustlaste keskel uuesti lootus, et nüüd ehk ida väerinna ometi viimaks tehakse lõpparve ja sellega koos ka Soome lootused jõuavad teostamisele. Asuti Saksamaal uuesti energiliselt valmistama pinda selleks, et soomlaste sõjaväelisi õppusi seal lubataks jätkata.

EESTI KUMMITÖÖSTUSE OÜ.

„PÕHJALA“

Valmistab kõiksugu kummitarbeid ja kummi-jalanõusid:

KALOSSE

BOTIKUID

SUVEKINGI

SPORDIKINGI

Juhatus ja ladu:

Tallinn, Pikk tän. 33. Telefon 443-12

Wetterhofi soovitusel saadeti muuhulgas toleaege vanema haritlaspõlve mõjurikka esindajana riiginõunik Hjelt Rootsi Saksa esindajatega läbi rääkima samas suunas. Samal ajal tegi Soome sotsiaaldemokraatide esindaja mag. Viik oma eelpoolnimetatud reisi Saksa- maale, et ka sealseid sotsiaaldemokraatide juhte võita mõtte pooldajaks.

Kõigi nende sammude tagajärjel saavutati lõpuks see, et augustikuus parun Bonsdorff Saksamaalt võis Soome teatada Saksamaa nõusolekust kuni 2000 lihtrahva hulka kuuluva soome mehe Saksamaale läkitamiseks, mille kohta sakslastega olevat sõlmitud isegi juba kindel leping.

Selle kava teostamine näis väga raskena. Oli karta, et raske on seda toimetada venelaste teadmata. Oli alul ka teadmata, kuidas suhtub vanem aktivistide põlvniisuguse kardetava kavatsuse teostamisele. Kui noorte aktivistide esindaja Y. O. Ruuth v. Bonsdorffi tähelepanu juhtis neile raskustele, vastas aga viimane: „On parem, kui teie, noored, selle asja täieliselt endi teostamisele võtate. Meie, vanemad, juhtisime asju ja kandsime vastutust oma noorusajal. Nüüd on teie aeg astuda võitlejate esirinda. Teie auasjaks jääb kõnesoleva algatuse täidesaatmine.“

reas suusõnalistes selgitustes, märgukirjades jne. Berliini vastavates ringkondades kirjeldada niisuguses valguses, kuidas see Soomele oli kõige kasulikum. Näidati nimelt, et Soome poolt ei ole mõeldavgi mingisugune tõsisem väljaastumine Vene vastu enne, kui tal on tarviline hulk ohvitseri ja allohvitseri kitsamaulatlikukski sõjaliseks esinemiseks.

Kui siis suve lõpupoole kõigele sellele lisaks tulid veel riiginõunik Hjelti poolt Rootsis ja Daanis olevate Saksa esindajate juures ning mag. K. H. Wiik'i poolt Saksamaal sealsete sotsiaaldemokraatide ees astatud sammud, siis läkski lõpuks korda võita tarvilist toetust ja poolehoidu kavale soomlaste sõjaliseks väljaõpetamiseks Saksamaal.

Tähendatud kava ise oli valminud Wetterhofi büroos Berliinis Landgrafenstrassel 20. See büroo oli ajajooksul kujunenud Soome aktivistide tähelepanuväärseks asutuseks välismaal. Ta jagunes mitmeks osakonnaks. Sõjalise osakonna juhatajaks oli üleleitnant von der Heyden, hiljem kapt. Höcker, poliitilist osakonda juhtis õigusteadlane Wetterhoff ise — mag. Sundvalli, mag. Svedlini ja mag. Norrmeni kaasabil, sügisepoole juureloodud ajakirjanduse ja propagandaosakonda juhtis lektor Johannes Öhqvist. Büroo ala-

---

Kui ei ~ siis lugege lehekülg nr. 776

Nii otsustavalt ülesseatud nõue likvideeris noorte aktivistide kõhklused ja vastuvaidlused.

Sel puhul tekib muidugi küsimus, kuidas olid siis sakslased nõustunud nii suure hulga Soome meeste sõjalise väljaõpetamisega Saksamaal.

Tagantjärele selgus, et see oli sündinud järgmiselt:

Kevade jooksul oli Soome aktivistide esindaja Saksamaal, õigusteadlane Wetterhoff, pääsnud kokkuputumisse mitmete tähtsate Saksa võimukandjatega. Muu hulgas oli ta Soome asjust esitanud märgukirju isegi Saksa toleaegele võimsale peastaabi ülemale kindral Falkenhaynile. Falkenhayn oli suhtunud soomlaste püüdeile sõbralikult, kuid toleaeagne sõjaminister Wild von Hohenborn oli 14. mail keisrile allakirjutamiseks esitanud käskkirja Soome partisaanide salga likvideerimiseks. Keiser oli selle käskkirja ka juba alla kirjutanud, kuid enne kui asjast sai tõsi, läks Wetterhoffil ja Sundvallil korda astuda samme, mis viisid isegi kõnesoleva keiserliku käskkirja äramuutmisele.

Seks otstarbeks olid Soome kõnesolevad esindajad osanud õnnelikult kasutada ära üldist poliitilist seisukorda 1915. a. maikuus. Suur Saksa pealetung ida väerrinnal oli parajasti alanud. Paistis tõenäolisena, et selle pealetungi edasiarenemisel ka Rumeenia ja Rootsi võiksid maailmasõtta kaasa astuda. Rumeenia paistis sakslaste poolt väljaastumisega nõustuvat aga ükski siis, kui ka Rootsi teeb sama. Rootsi sõttaastumise eelduseks jutustati olevat aga see, kui Soome oma iseseisvuspüüetega astub lagedale, s. o. kui ta Vene vastu tõstab mässu. Kõiki neid olukordi katsuti terves

tisteks nõuandjaiks olid kindralid Liebert ja Etsdorff ja ajalooteadlane salanõunik prof. Th. v. Schiemann. Sügisepoole läks Wetterhoffil ja Sundvallil korda Soome huvide kaitsjaks võita veel teisi mõjuvõimsaid sakslasi. Nende hulgast oleks nimetada Mecklenburgi hertsogi Adolf Friedrichi, kel oli mõju Saksa keisrikojas, Badeni printsi Max'i, kellest hiljem tuli Saksa riigikantsler, jne.

Wetterhofi, Gummeruse, Sundvalli j. t. välismaal olevate Soome iseseisvuse meeste töö ei olnud aga kaugetki ka takistusteta. Y. O. Ruuthi mälestustes seletatakse, et seda takistasid muuhulgas suuresti need Soome iseseisvuse vastased, kes oma reisidel Stokholmis j. m. seletasid, et Soome ei soovivatki iseseisvust. Niiviisi olevat seletanud nimelt need Soome ärimehed, kes teenisid hiiglasummasid Venega peeta-vaist äriühendusist, aga ka mõned ettevaatlikumad poliitikamehed, kes jäägriteliikumise tähtsust tol ajal ei suutnud võtta veel küllaldaselt tõsiselt. See oli muidugi toeks neile Saksa ringkondadele, kes pidasid tarviliseks võimalikult kiire rahu saavutamise Venelt ja leidsid, et soomlaste sõjaline väljaõpetamine ja Vene all kuuluvate rahvaste mässupüüete õhutamine Saksamaale seesugust eraldi rahu saamist ainult takistab.

Kõigest sellest hoolimata avaldati suve lõpul 1915. aast. aga Saksamaal käskkiri Soome jäägrite pataljoni kujundamiseks ja 11. augustil loeti sellesse puutuv keiserlik määrus Lockstedt'i laagris olevaile soomlastele ette. Käskkirja järgi pidi soomlaste pataljon jagunema 4 jalaväe kompaniiks ja pealeselle pidi sinna li-

Meie kauplused on kaupade odava sisseostu tõttu kõige kasulikumad ostukohad
E E S T I S.

**Meie suurlaost soovitame kõiki tarvisminevaid
kontoritarbeid, kirjutusmaterjaale, konto-
raamatuid j. n. e. Raamatukogudele eesti
kirjandust ja rakendusmaterjaale. - -**

K.-ü. „RAHVAÜLIKOOI“ kauplused Tallinnas,
Harju t. 48, oma majas, tel. 444-39, 444-37. Jaani t. 6, panga majas, tel. 446-66.

saks kuuluma veel 1 pioneerkompanii, 1 kuulipildurite kompanii ja 1 jalgratta-osakond. Kõrgemate ohvitseride kohad pataljonis täideti saksa ohvitseridega, kuid iga saksa ohvitseri kõrvale kuulus seejuures soome ohvitser-praktikant. Lisaks pidi pataljoni määratama ka tarviline hulk saksa allohvitsere.

Nüüd algas Soomes raske ja vastutusrikas töö meeste Saksamaale toimetamiseks. Selle juhtimiseks kujundati diktaatorlike volitustega aktivistide komitee, kuhu kuulusid V. Zilliacus rootslaste, dr. O. Sivén maaliidu, dr. H. Renvall noorsoomlaste ja dr. E. Suolahti vanasoomlaste erakonnast; pealeselle kuulusid komiteesse veel rittmeister Åkerman Soome ohvitseride ja mag. Kai Donner üliõpilasorganisatsioonide esindajana. Komitee esimeheks valiti dr. O. Sivén. Komitee taga seisis oma autoriteediga vanemate nõukogu iseseisvuspüüete vanimaist tugisambaist, nagu Hjelt, Westermarck, Gripenberg, Homén j. t.

Täidesaatva komitee esimeseks ülesandeks kujunes rahade kogumine. Saksa poolt oldi küll valmis tasuma meeste sõidukulud Rootsist Saksamaale ja ülalpidamiskulud Saksamaal, kuid meeste kokkuvõtmise ja Rootsi toimetamise kulud tulid kanda Soomes. Oktoobrikuu keskpaigaks 1915 oligi raha niipalju koos, et meeste kogumine ja edasitoimetamine laiemas ulatuses võidi panna käima.

See ülesanne oli aga raskeimaid, mis tolleaegseis oludes üldse võidi ette kujutada. Venelased olid igalpool valvel ja nende nuuskurid ja luurajad olid hiilimas kõikjal. Tuli tegutseda seega äärmise ettevaatlikkusega. Oli küll juba ette teada, et võimatuks osutuks seda asja lõpuni venelaste eest hoida saladuses, kuid tuli siiski püüda tegutseda nõnda, et takistusteta pääseda võimalikult kaugemale ülesande teostamisel.

Üliõpilaste tegevuse keskpunktiks oli mag. Donner. Ta oli ühendusepidajaks aktivistide komitee ja üliõpilastegelaste vahel. Iga osakonna aktivistidel oli oma juhataja — harilikult osakonna kuraator. See hoolitses ka kihutustöö eest maal, oma osakonna tegevuse piirkonnas. Temale abiks oli mitu meeste kogujat iga osakonna piirkonnas.

Saksamaale minejad pidid andma allkirjad lehele, mil kohustusid alistuma kõigile Saksa sõjaseadustele, võitlema Saksamaa vaenlaste vastu kõigil väerinnel.

Üle Rootsi piiri minek korraldati salaja, erilisi ette valmis vaadatud teid mööda. Avalik ja passidega sõitmine oli võimatu juba seetõttu, et tol ajal kõik Soome välispassid tuli saata Peeterburisse kinnitamisele, mis oleks võtnud 3—4 nädalat aega, ja pealeselle oleks suurehulgaline passide kinnitusele saatmine kergesti võinud venelaste tähelepanu pöörda soomlaste suurearvulisele välismaile sõitmisele. Üksikutel salateedel oli ka mõningaid erandlikke kergendusi ülepääsmiseks, näiteks Kemis, kus politseivalitsus oli soomlastesõbraline ja selgitas kõik arusaamatused iseseisvustlaste kasuks. Teinekord tekkis meeste ülettoimetamisel aga olukordi, millest ainult raskete avantüüridega võimalik oli välja pääseda. Nii olid venelased kord Pietarsaari salateest saanud haisu ninna, vangistasid selle juhatajad ja paigutasid need kohalikkude politseiputkasse. Kuid öösel tungis salk julgeid põhjamaalasi politseiputkasse, hüüdis valvureile: „Käed üles!“, sai kokkunud konstaablielt võtmed ja vabastas oma vangistatud kaaslased, kadudes mootorpaadil ööpimeduses Rootsi poole. Mõnikord tuli ootamatuid takistusi jällegi sealt, kust neid ei osatud oodata. Näiteks jõulu paiku, millal üliõpilased maad mööda ringi rännates olid kogunud suuremad salgad mehi Saksamaale minekuks, oli aga Oulu raudteejaamas purjus põhjamaalane ühel ilusal päeval kõikide kuuldes kõnelnud kokku maad ja ilmad Soome sõjalistest ettevalmistustest Saksamaal, tuhandete meeste õppusel olekust jne. Selle tagajärjel tuli terve meeste saatmine ajutiselt katkestada ja seda just silmapilgul, millal suur hulk mehi oli minekuvalmis. Loomulikult tegi see palju tuska nii reisivalmis minejatele kui ka korraldajatele. Üks agaraimaid meeste kogujaid, Linden, sattus sel ajal ka vangi ja viidi Spalernajasse.

Alles 1916. a. veebruariks suudeti luua uusi tarvilisi eeldusi ja uusi salateid meeste ülettoimetamiseks Soomest Rootsi. See sündis kõrgelt põhjast, Kajaari kaudu, suurte raskustega ja vintsutustega keset karmi Põhjamaa talve. Kuid iseseisvuse võitluse tahe võitis kõik raskused. Pealegi olid veel hakanud liikuma kuulused, et Vene kavatseb Soome kohta panna maksimaalset väeteenistussunduse. See kuuludus üks tegi hulkadele meestele jalad alla, sest otsustati: kui juba niikuinii tuleb minna sõduriks, siis mitte Venesse, kus tuleks võidelda Soome vastu, vaid nõnda, kuidas see on Soome huvides.

ABRUKA

Tükike Saaremaad ja tema looduslikku omapärasust

Mineviku romantiline hõbelinik on ammugi kärisenud. Hagijate melankoolsed kilked kitsede jälil on väinud juba aastate eest. Maa-aadli igasügiseste jahtide romantika on vajunud jäävalt mineviku hõlma. Feodaalhärrade tuututavad jahisarvehelid ei sega enam Abruka rahu.

Saarel teostatud agraarreform on annud tagasi elanikele nende tegevusaktiivsuse ja algatusvõime. Endiste moonameeste pehkinud hurtsikute asemel saare põhjapoolsel serval on kerkinud nägusad asunike hooned. Ja saarel, mille pindalast on üks kolmandik (700 ha) riigimetsa all — on loonud enesele lähedad elamisvõimalused sajaviiekümne inimeseline elanike pere. Agraarreformile on aga toodud ohvriks saare vägev okasmets ja sellest on teatud määral kahju. — Sest praegune, saare keskosa kattev, lehtpuumets ei paku metskitsedele enam neid suurepäraseid talvitamisvõimalusi, mis olid okasmetsa all.

*

Vana Abruka aga elab oma elu. Ürglooduse tardunud monumentidena ümbritsevad rasked rändrahnud metsavahi maja, andes kogu hoonestikule mingi iidse, ürgselt omapärase ilme. Ja üleni sammalhabemes kivimürakas, millest müüt jutustab, et Ruhnus kartulivargusel hõbekuuliga reiest haavatud Suur Tõll olevat erutatud hüppes jätnud sinna oma jalajälje — püsib niisama eksitamatult oma sammaldanud rahu nagu sajandeid tagasi.

Suured, mehekõrgused sõnajalad on aga juba täiesti koltunud. Hilissügisel iiling raputab nende hiiglahvilkuid nukras kahinas. Maruhood on oma laastava töö teinud ka sarapuude, lodjapuude (viburnum) ja viirpuude (crataegus) lehestikus. Viimased

Loodusteadlaste ja huvireisijate lemmiksaar, kergejalgsete metskitsede ja hirvede kaitstud kodu, pronksuleliste fasaanide hoolitsetud elukoht — nii tuntakse seda Kuresaarest kümnekond kilomeetrit kagu pool asetsevat väikest metsasaart.

Sajandite jooksul suust suhu pärandatud müüt jutustab saare tekkimisloost järgmist: Kure saare peal Põduste jõe kõrgel kaldal kasvanud vanasti sügav okasmets. Saare muinaskangelane Suur Tõll kõndinud kord seda metsa mööda, piiludes üle puulatvade merel liuglevat vaenlase laevastikku. Samas metsas elutsenud ka hiiglakurg, kes oma suuruse ja julmuse tõttu olnud alatiseks hirmutuseks ja ohuks ümbruskonna rahvale. Silmates Tõllu kangelaslikku kuju aga kohkunud hiiglalind sedavõrd, et rabades lendu pöördunud otseteed ulgumerele. Kuid see lendutõus jäänudki viimseks linnu elus, sest Tõllu vägev käsi kiskunud kuuse juurtega maast ja virutanud linnule järele. Kuusk tabanud kurge surmavalt ja merre kukkunud linnu hiiglakehast tekkinud Abruka saar.

Abruka emahirv

Abruka tule torn suvel

Rõõmsaid jõulupühi

ja

õnnerikast uut aastat

soovib

kaitseliidu ja naiskodukaitse
perele

lilleäri P. Kauba

Raekojaplats 9, Tallinnas
Tel. 464-03

puuliigid aga, mis mandri-Eestis on tuntud vaid ilu-põsastena — on Abruka soojatalvelises ilmastikus kasvanud suurteks puudeks, mille tüvede läbimõõt ulatub 20 cm. Siinse rikkaliku floora suursuguseimast esindajast — pikavarrellisest, valgeõielisest, aromaatselt varjulillest (*asperula odorata*) — ei leidu aga enam jälgegi.

Erilise peatüki Abruka looduses moodustavad aga metskitsed. 1878. a. toodi selleaegsete mõisnike poolt Kuramaalt Abrukasse 13 kits. Uustunukad sigisid jõudsasti. Maailmasõja ajal ulatus nende arv juba neljasajani. Siis aga tulid rasked valupäevad. Sarmatlaste röövinstinktid vallandusid revolutsiooni mõlusi ja vene soldatite jõugud hävitasid neid ilusaid loomi 1917. aastal armutult. Alles jäid vaid kaks sokku ja üks kits.

Nüüd on nad metsade valitsuse kaitse all. Praegu ulatub nende graatsiliste loomade arv ligi kaheksajani. Ent Abruka taimkatte hilissügisel närbumisel — on möödunud ka metskitsede „suurpäevad“. Ei kuulu enam metssoku haukuvaid röögatusi päikese tõusul, nagu juuli kiimameeleolus, kus jalg kaapis rahutult mätta kumerust, pilk aga jälgis armukadedalt teise soku iga vähimatki liigutust, et esimesel võimalusel lüüa sarved kokku oma võistlejaga armurindel. Suve suured rõõmud on möödunud. Ja metskitsede hallipruuni-vöödilised talled, kes suvel ülemealikuina kepslesid emade kõrval saare rohtlaanena laiuvas lõunas — on juba mõne aja eest emade seltsi vahetanud metsa üksilduse vastu. Sokud aga poetasid oma sarvilise peahte juba oktoobris. Kohates niisugust sarvedeta sokku metsa sihil tardub loom raidkujuna paigale. Ilmevõimeline pea pika, peene kaela otsas vahib

sind juhmis uudishimus või hirmus. Siis aga sirgub sale, hall-pruunika talvekarvaga kaetud keha võimsas hüppehoos... viskub terasvedruna üle läheduses kasvava põõsa. Veel välgatab valkjaga piiratud tagakeha ja juba ta ongi kadunud.

Abruka fauna tõelisiks kuningaiks on aga Kesk-Euroopa hirved (*servus elaphus*). Aastat kuus tagasi toodi isahirv Baierist. Üksikuna ja tusasetujulisena veetis ta mitu aastat oma poissmehepõlvest. Siis muutus ta ülemealikuks. Haaras kalurite võrgud oma haruliste sarvede otsa ja tormas metsa laias traavis. Andis tunda oma sarvede teravust ja meeoleolu sõjakust ka marjanaistele metsas. Metsade valitsus piiras siis 3 ha maa-ala kõrge aiaga ja paigutas sõjaka sarvekandja sinna. Toodi kohale Baierist ka emahirv. „Valitsuse sõnn“ (kohalike elanike nimetus) pühitses siis oma lahkumist poissmehepõlvest.

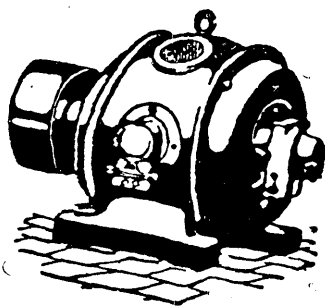
Nüüd on neid kokku neli. Hall-pruunikat tooni emahirv on välimuselt otsekui metskits suure formaadis. Ta sirutab usaldavalt oma peenejoonelise pea läbi aiatraatide ja pruunid, pikerguseteralised, suured silmad vaatavad siis nii ootavalt. Ta võib aga minna ka tigidaks oma emakohuste täitmisel. Oma väikese talle julgeoleku eest välja astudes ta oskab kasutada esimest jalga suurepärase löögirelvana. Traavisamm on tal erandlikult tore. Selles on erilist, lendavat kerget, mis on omane vaid metsloomadele ja üksikuile Ameerika traavleile.

Ruske-punane „valitsuse sõnn“ ise on aga tujukas. Pärast oma mitmeharulise sarvekrooni mahaajamist aprillis ta hoidub metsatihnikusse häbelikus arguses. Ja fotoaparaadi objektiivi eest ta põgeneb lendavas traavis. Sügisel, „pulmade sesooni“ saabumisel — ta on aga vana kurjus ise. Pead õelalt selga visates ta tõukab õhku oma mõirgava võitluskutse. Alul on see madalatooniline nagu pulli mõiratus, muutub siis aga võikaks, kõledaks röökimiseks. Ja tema marulise rünnaku rängad hoobid — esijalgadega ja sarvedega — annavad mõneks ajaks mäletada.

*

Vihmapilved ripuvad madalalt ja raskelt. Valgeharjalised lained lakuvad ahnelt paadikülgi. Vahust vetetolmu pritsib riideile. Paadi ja kalda vaheline mereriba laieneb järjekindlalt. Hall, hilissügisel päev ligineb lõpule. Kuid väike metsasaar Abruka — oma metskitsede, hirvede ja pronksuleliste fasaanidega — jääb kauaks meeles.

Juhan Viigant.

Elektrotehnika-büroo

W. ENGEL

Tallinnas, Pikk t. 45, kõnetraat 444-53.

Elektri-mootorid, armatuurid, lambid

ja igasugu elektri- ja raadiotarbed.

Elektervalgustuse ja -jõu sisseseade tööd ja jõujaamade sisseseadmised.

H. PRANTS †

IN MEMORIAM;

Arvates eesti ajalehe korraliku ilmumise algusajaks „Perno Postimehe“ ellukutumist 1857. aastal peab tunnistama, et reeglipärase trükisõna eluiga Eestis veel pole kuigi pikk, kõigest 75 aastat. Sest alles siis hakkas ajaleht täitma igapäevaseid elunõudeid ja suutis seda teha katkestamatul viisil tänapäevani. Kuid huvitav seejuures on ometi ajalugu, et mainitud ajakirjanduse 75-aastase kestvuse puhul, mis inimese eluea seisukohalt siiski on kaunis pikk, on ligikaudu viiekümne aasta jooksul läinud korda käia kaasas mehel, kes ajakirjanike perest on lahkunud 17. nov. s. a. ja kes kanti Rahumäe kalmistule surnutepühal, 20. nov. Öhtusest pimedusest hoolimata hüüti kadunule järele viimseid tervitusi E. K. S. ja „Päevalehe“, Eesti Ajakirjanike Liidu ja Eesti Kirjanike Liidu ning endiste Pärnu sõprade poolt. Ajakirja „Kaitse Kodu!“ lugejaile on kadunu nimi väga hästi tuntud, sest peagu kogu „K. K!“ ilmumise ajal ilmus kadunult temas ajaloolise sisuga kirjutusi.

See oli kaunis söödis ala, kuhu asus tööle H.

Prants, kui oli valinud endale sulemehe elukutse. Sest kuni 1890. aastani polnud ajaloolist kirjandust Eestis õieti olemaski. J. V. Jannseni, J. Järve ja A. Saali ajaloolisi jutustusi, kuigi neil oli omal ajal suur menu, ei saa pidada ajalooliseks kirjanduseks. Ja nii iseäralik kui see ka oli, puudus meil veel kaugem ja põhjalikum eesti rahva enda ajalugu. Siis aga ilmuvad peagu ühel ajal nähtavale kaks õige tüsedat jõudu korraga, kes suurte sammudega asuvad ajaloo populariseerimisele, tema muretsemisele rahva kätte viimasele vastuvõetaval ja arusaadaval viisil. Need mehed polnud keegi muu kui õpetaja V. Reiman ja H. Prants. Esimese teaduslikult teritatud vaim suutis oma kirikuõpetaja ameti kõrval anda meile õige väärtuslikke monograafiaid, kuid H. Prants asus eestlaste ajaloo üldisele käsitlemisele, tarvitades selleks oma looduse poolt kingitud head annet. Ja tõuget selleks oli annud kaunis iseäraline juhus.

1893. aastal oli kevadel E. K. S. Tartus suletud ülemuse poolt temas ettetulnud tülide ja pealekaebamiste tõttu. Seega olid valitsuse vahelesegamisega jäänud asjatuks nende meeste püüded, kes olid asunud seltsi tervendamise teele oma jõul ja algatusel. Kui nüüd seniste sisemiste takistuste juure asusid veel välised, siis oli meelekibedus üldine. Tolleaegset opositsiooni silmas pidades arvati siis ka suurem süü olevat valitsusel, kes seltsi sulgemisega otsekui asus toetama ja kaitsma nende tegevust, kes seltsi seni olid lõhkunud oma poliitiliste vaadetega. Seetõttu oli siis kadunud H. Prants ühes soome lehes avaldanud valitsusevastase kirjutuse, kus oli ennustanud, et küll kord kotka küüned nürinevad. Kirjutus oli saanud teatavaks Liivimaa võimudele ja Tartu „Postimehe“ talituses, kus Prants tol ajal töötas, võetud ette kõva järelepärimine. Kartliku meelega „Postimehe“ toimetaja K. A. Hermannil ettepanekul pidigi Prants Tartust lahkuma ja põgenema mõneks ajaks Soome varjule. Kuid see reis sai temale õnneks. Soomes ta tutvus Soome maa ja rahvaga, keele ja kirjandusega ning märkas peagi, et siit võib leida ja ammutada lisaks meie oma kirjandusele nii mõndki head ja väärtuslikku. Sellest ajast peale tekkis kadunul iseäraline sümpaatia Soome vastu, temas valitsevate vabamate olude, suurema kirjanduse ja rahva jõukuse tõttu. Ning nüüd näeme veel hiljem Prantsu veetvat mõndki suve Soomes, kus ta soome rahvaülikoolides täiendab oma teadmisi. Nii soome keele hästi ära õppides ja soome ajalooga tutvudes leidis kadunu, et kui meie tahame soome-ugri rahvaste ajalugu tegelikult ja õigesti mõista, tuleb võrrelda kõiki neid andmeid, mis kummalgi rahval oma vanema ajaloo kohta on. Soomlasil puudub küll sarnane kaugel mineviku suurteos nagu seda on eestlasil tuntud Läti Hindreku kujul, kuid selle eest on

soome arheoloogia ja keeleteadus rikkam ja sisukam. Ja siit saadi esemeid, mis juhataksid kaugesse ühiskondusse tagasi. Avastused olid tähtsad seepoolest, et ajajärk, millal elasid kõik soome sugu rahvad koos ühisperes, on ikkagi arvatavasti kaugelt pikem ajast, kus samad rahvad elasid juba igauks omaette lahus. Nüüd oli enam-vähem selge see, mida seni oli peetud tumedaks, kuigi see oli selge eriteadlasil, nimelt soome sugu rahvaste kaugem ühisminevik tegelikult ja oluliselt. Selle tulemusena ilmus siis ka H. Prantsult rida töid Soome muinasajast, soome sugu rahvaste osast Vene riigi rajamisel ja soome sugu rahvaste edaspidisest ajaloolisest arenemisest. Nüüd avanes ka õige kujukalt, et vene riiklus oli tekkinud nendel maadel, mis seni olid olnud soome sugu rahvaste valdamisel.

Viimased sulasid ja kadusid slaavi merre seetõttu, et neil polnud sel ajal veel omariiklust, mis oleks suutnud neid koguda ja ühendada. Selle vaatepunkti avastamist pean tähtsaimaks Prantsu tööks, mille ajaloolist suurust ja tõde veel meil laialistes hulkades pole suudetud hinnata.

Kuid oma mõtteviisi algupärasust avaldas kadunu meie kirjanduses ka teisel viisil. Ta on nimelt meie jooksvale ajakirjandusele annud väärtusliku liisana ajaloolise mõtlemisviisi. Kui J. V. Jannsen õpetas eestlased lihtsalt lugema, kui õp. R. Kallas tõi meie usuilma rahvaluule algupärasuse ja sellega rahvahinge sügavuse, kui õp. V. Reiman andis Läänemere-maade ajaloolisele käsitlusele suured tõuked eesti orientatsioonis, siis H. Prants õpetas meie igapäevast lehelugejat ajalooliselt mõtlema. Ja seda koguni suure isamaalsuse eesmärkidel. Rahvustunde kasvamise ja tugevamaks paisumise vajadusel on möödapääsmatult tarviline tunda lähemalt oma minevikku, olgu see hea või vilets, sest selle tundmine ja õige hindamine näitab ära senise rahva seisukoha paralleelselt teiste rahvaste saatusega ja ajalooga. Kui ükski kasvatuslik meetod ei saa mööda mineviku tundmaõppimisest, siis seda enam vajab seda kogu rahvas oma iseolemise äramõistmiseks ja omapärasuse säilitamiseks. Ajaloolisel vaatlusviisil on asendamatu koht meie vaimumaailmas ja see koht on oma tähtsusest üks esimesi.

H. Prantsu kui kirjaniku ja ajakirjaniku teene oli see, et ta püüdis leida ajalooliste suursündmuste tekkimise põhjusi ja näidata, missugust kestvat mõju sündmused ise on avaldanud järeltulevatele põlvetele ja sündmustele. Sarnane käsitlusviis teeb nii mõnegi

suursündmuse arusaadavaks seal, kus seda kuivast ajaloo anatoomiast uurides suure vaeva järelegi pole võimalik leida. Kõne on siin nimelt pragmaatilisest ajaloo meetodist, mille Prants oli võtnud omaks kui kõige arusaadavama ja populaarsema. Ning usin oli H. Prants ära kasutama kõiki juhtumeid, kust leidis aineid, mida oli võimalik ja kasulik jagada laiemale hulkadele.

Ajakirjade arv, kus H. Prants varemalt töötas kaasa ja töötas ka veel viimisel ajal, on kaunis suur. Paljud on neist läinud kõige kaduva teed, järele jättes vaid veel mälestusi raamatukogudes. Kuid H. Prantsu kirjutuste arv on summaliselt niivõrd suur, et selle kohta ülevaate andmiseks oleks vaja erilist kokkuvõtet, mida aga siin teha on võimatu, kuna need on laiali pillatud nii kodu- kui ka välismaal.

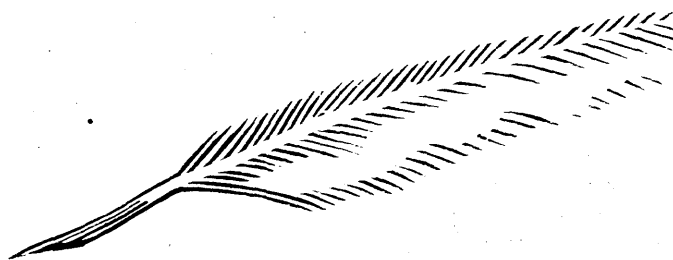
Kui isik oli H. Prants mees, kellega võis ja sündis koos töötada ja kes kauema aja jooksul täitis suure osa meie ajakirjanduse elust-olust. Meest toetas tema eluvõitluses ja raskeil hetkil tugev moraalne alus, millele andsid sisu rikkumatud usulised vaated. Sellele seltsis lisaks haruldane hea mäluvõime, millele sarnast pole nähtud kunagi varemalt ja mille jälgi võime leida kõigis tema töis. Oli nüüd juhus kadunud ajalehe või ajakirja veergudel jutustada meie ligemast või kaugemast seltside elust ja kirjanduslikest vooludest, siis olid need läbi soolatud isiklikult kaasaelatud muljetega, mis tegi nad elavaiks ja otsekui uuesti elusaina meie ette kerkivaiks. Nii pole iseäraline nähtus, mis torkab meile silma kõikjal, kus näeme kirjeldusi varasemast või hilisemast kultuurloost, et igal pool leiame H. Prantsu nime. On ju kadunu jõudu mööda tõmmanud kaasa kõigil aladel, kus leidis meie vaimu-elu äratamise ja tärkamise püüdeid.

Kadunu on annud, mida iganes on suutnud. See on suur osa ajaloolisest kirjandusest, mis nüüd on varisenud hauda. Kuid tema tehtud töö pole olnud asjata, sest meie ajalooline kirjandus on saanud kätte oma õige seisukoha, millest tal tulevikus tuleb vaid pidada kinni kui asendamatu vaimuvarast.

H. Prantsu surma puhul andis eesti ajakirjandus oma väsimatule kaasatöötajale austava nimetuse hüüdes teda eesti ajakirjanduse Nestoriks. Jäägu see nimi talle!

Sit tibi levis terra!

M. M.

TEOD JA MÄLESTUSED

ÜKS ILUS ALGATUS

Pühapäeval, 4. detsembril s. a., pidas Lõuna malevkond Tallinna maleva laskerajal Mustamäe all laskevõistlused sõjaväe püstoleist.

On peetud kaitseliidus igasuguseid laskevõistlusi püssidest ja püstoleist, kuid oma isesuguselt eesmärgilt väärib see n.-n. 1. detsembri laskevõistlus erilist tähelepanu.

1. detsember 1924. aastal andis kujuka pildi sellest, kuivõrd tarviline on enesekaitse mõttes alati kaasas oleva käsirelva, püstoli või revolvri, kiire käsitamise oskus, eriti olukorras, mil ootamatusest kokkununna üks kaotatud sekund või möödalastud kuul saab saatuslikuks.

Mälestades 1. detsembri langenuid ja soovides tõsta kõrgele järjele käsituli relva käsitamise oskust lahingulokorras ja kiirtulistamises annetas Lõuna malevkonna majanduspealik hra Ernst Steinberg malevkonnale kallihinnalise hõbedase auhinna, booli-serviisi, tingimusega, et igal aastal 1-sel detsembril või sellele järgneval pühapäeval malevkond peaks 1. detsembri langenuite mälestuse jäädvustamiseks laskevõistluse kiirlaskmises sõjaväe püstoleist. Auhind on rändav ja teda tuleb kaitsta viis korda.

Võistluste alguses peab malevkonna pealik või ta asetäitja päevakohase kõne ja mälestatakse 1. detsembril 1924. a. langenuid ja riigitruudust ülesnäidanud kodanikke. Selle järele algab võistlus. Võistlusrelvana võib kasutada ükskõik mis kaliibrilist või süsteemi sõjaväe püstolit või revolvrit. Lasketingimused on koostatud rahvusvaheliste duellilaskmiste määruste järgi; kolme sekundi jooksul lastakse 1 lask. Selle aja jooksul laskmata jäänud lask loetakse möödalastuks. Kogusummas on 15 lasku. Paremuse otsustab tabamuste arv kujus.

Nende määruste põhjal peeti võistlused esimesel pühapäeval pärast 1-st detsembrist, s. o. 4-dal. Võistlusele oli kogunenud kella 10-eks poolsada osavõtjat malevkonna pealiku hra P. Reintamiga ja auhinna annetaja ja mõtte algataja hra E. Steinbergiga eesotsas.

Et säärane võistlus on tarviline ja oma iseloomult lahkneb harilikust punktilaskmisest, näitas pinev võistluste käik. Malevkonna parimad punktilaskurid ja tänavused meistervõistluste meistrikandidaadid püstoleist, Sihv, Siirmann, Silber, Ende ja teised, lasevad kes ühe, kes rohkem laske inimese suurusest kujust mööda. Ka vanameister Trumm'il on paar lasku sattunud õige äärele. Teistel jääb jälle suure kiirusega lastes kas padrun risti või on tõrge. Kolmandad lasevad lasu lahti momendil, millal kuju just parajasti eest kaob. Kõik tunnistavad aga üksmeelselt, et on hoopis teine asi toimida kiirusega kui pikaldane punktilaskmine. Pineva heitluse järele tuleb esimesele kohale võitjana plk. J. Trumm 15 tabamusega 128 silma, temale järgnevad H. Siirmann — 15 tabam. 127 silma, H. Silber — 14 t. 126 s., Ed. Sihv — 14 t. 125 s., N. Ende — 14 t. 114 s.

Kogusummas võttis võistlusest osa 46 malevkonna liiget.

Pärast võistlust anti üle auhind võitjale, pealik J. Trumm'ile, kes selle poole aasta järele peab tooma malevkonna staapi kuni tuleva aasta 1. detsembrini.

Võistlus andis kõikidele osavõtjatele arusaamise, et kiirlaskmine punktilaskmisest suuresti erineb ja et sel alal tuleb tugevasti harjutada. Seega täitis võistlus oma ülesande ja jääb ühtlasi kestvaks 1. detsembri kangelaeste mälestamiseks mitte üksi sõnades, vaid ka tegudes.

S.

Ülal: Võistlustest osavõtjad

Kõrval: Tulejoonel

NOORTE ELU

Kindral J. LAIDONER,
noorte kotkaste uus peavanem

Juhtide vahetus noortel kotkastel

Senine noorte kotkaste peavanem K. Einbund, asudes riigivanemana meie riigi juhtimisele ja noorte kotkaste auvanema kohale, lahkus peavanema kohalt. Kaitseliidu vanematekogu valis koosolekul 7. detsembril s. a. noortele kotkastele uue peavanema — vabadussõjajaegse vägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri. Ühtlasi valiti samal koosolekul peavanema abiks kaitseliidu peastaabi ülem J. Maide, seniseile peavanema abidele A. Keremile ja prof. A. Piibule lisaks.

Tõsised töömehed saavad üle kõigist raskusist

Tihti hädaldetakse, et noortel kotkastel töötamine maoludes on väga raske. Kahtlemata on ju maarühmadel raskem kui linnarühmadel pidada koondusi ja

töötada üheskoos, sest poisid elavad üksteisest kaugel ja paljudel tuleb koolis käies iga päev umbes 10 kuni 15 km ära käia, pool päeva viibida koolis ja siis koju rutata, et mitte jääda pimeduse kätte.

Pühapäev on küll vaba, kuid see kulub puhkuseks päris ära.

Siiski leidub maal noorkotkaste rühmi, kus kõigist raskusist on saadud üle ja loodud mugav kodu, mis paljudele linnarühmadelegi võib olla eeskujuks.

Üks sääraseist on Kodosoo rühm Harjumaal. Kolmeist töökat ja tõsist poissi on endale endise ringkonnavalitseja kantseleisse seadnud sisse mugava rühmakodu. Juba eeskojas võib leida poiste valmistatud suure riidenagi ja üht-teist nipet-näpet.

Kodus on kogu mööbel poiste eneste valmistatud. Igaühel on oma tool eriliste kaunistustega ja pealeselle veel külaliste jaoks hulk ühetaolisi toole. Raamaturiiu ja pildiraamid — kõik on sarapuupulkadest tehtud. Laual väike Eesti rahvuslipp ühes lipuwardaga ja seal juures salkade haamrid. Laual salkade ajakirjad, mis ilmuvad iga kuu kord — täis poiste kirjatõid, luuletusi ja joonistusi. Samas ka Leetse laagri album, kuhu iga poiss ühe artikli on kirjutanud ja vastavate joonistustega kaunistanud.

Rühma asjaajamine ja raamatupidamine on eeskujulikult korras, poisid käivad iga päev, vähemalt koolist tulles, korra rühma kodus ja kaunistavad seda jälle mõne uue esemega. Nii on kujunenud neile ilus ja mugav kodu, kus isegi võõras end tunneb kodusena rõõmsate ja tublide töömeeste seas.

N. k. instruktor E. Tõldsepp.

Kooli-õppetööde võistlusest laialdane osavõtt

Haridusministri kink noortele kotkastele.

Omal ajal algatas noorseppade organisatsioon kõikide Eesti skautlikel alustel töötavate noorte organisatsioonide vahelise kooli-õppetööde võistluse. Noorseppade ühinemisel noorte kotkastega langes selle võistluse korraldamine noorte kotkaste peastaabi hooleks. Võistlustingimuste järgi on sel sügisel end võistlusele registreerinud hulk noorte rühmi — noori kotkaid ja kodutütreid. Kõik võistlevad üksused esitavad kevadel pärast koolitöö lõppu oma koolitunnistuste ärakirjad ja see üksus, kelle koolitunnistuste hinnangute keskmine on kõrgeim, saab auhinnaks üheks aastaks hra riigivanema poolt annetatud hõbedase raamatu, kuhu ka võitja üksuse nimi sisse graveeritakse.

Nädalapäevi enne jõulupühi teatas hra haridus- sotsiaalminister, et ta on otsustanud annetada kooli-õppetööde võistlusele auhinna teisele kohale tulijale üksusele. Nii võivad noored seda suurema agarusega võistelda — võidutähena saavad nad kogu aastaks oma

rühma kodu kaunistuseks kas hra riigivanema või hra haridusministri poolt annetatud rändauhinna, mida on võimalik ka erilise agaruse puhul võita jäävalt oma rühmale.

Riigivanema annetatud rändauhind — „Hermese“ kuju, milline teadupärast on määratud noorkotkalise „Alati valmis“ võistluse auhinnaks, saadakse ligemal ajal kätte tema seniselt omajalt Tartus. Ajutiselt asetatakse kuju

Tartusse H. Treffneri gümnaasiumi ruumidesse, kus teda võimalik on noortel kotkastel ja asjahuvilistel näha. Kuju kättesaamise järele avaldatakse ka peetud võistluse võitja üksus ja asetatakse vastav teade rändauhinna juure, samuti antakse võitjaile välja vastavad diplomid. Uue aasta alul tulevad avaldamisele ka uued „Alati valmis“ võistluse tingimused kevadel peetavaiks võistlusteks.

NOORTE KOTKASTE VÕISTLUSKIRJUTUSED

käesolevaks sügiseks kuulutati välja Noorte Kotkaste peastaabi poolt 3. novembril, esitamise tähtpäevaga 26. novembriks, seejärel kestusega veidi üle kolme nädala. Tähtpäevaks esitati 40 kirjutust väljakuulutatud seitsmele teemile järgmiselt:

I teemile „Kuidas käisime suvel laagris ja mida seal õppisime“ kirjutavad 27 noorkotkast, malevate järgi: Harju 7, Järva 1, Lääne 5, Pärnu 2, Pärnumaa 1, Saaremaa 4, Sakalamaa 3, Viru 3 ja Võru 1;

II teemile „Meie salga pealik on vahva poiss“ on kolm kirjutust: Harju, Sakalamaa ja Tartumaa malevaist;

III teemile „Mida teen ma oma valla heakäiguks, kui mind vallavanemaks valitakse“ kaks tööd — Harju ja Lääne malevaist;

IV teemile „Mida pean ma hoolega õppima ja tegema, et minust saaks hea kaitseliitlane“ kirjutavad Sakalamaa, Tartu ja Viru kolm noort;

V teemile „Kuidas korraldan ma oma majapidamise, kui suureks kasvan“ on esitatud kolm tööd — Sakalamaa, Tartumaa ja Võru malevaist;

VI teemile „Missugune on huvitavaim noorteraamat Eestis ja mispärast“ on üks töö Võru malevast, ja viimsele,

VII teemile „Mida huvitavat loeme õpilaslehes ja mida tahaksin ma seal veel leida“ on esitatud ka üks töö — Pärnumaa malevast.

Avaldame alljärgnevalt esimese koha vääriliseks tunnistatud töö neljandal teemil —

Mida pean ma hoolega õppima ja tegema, et minust saaks hea kaitseliitlane

Mees meeste ridadesse!

Olles noorkotkaste organisatsioonis tean, mida meie seal tahame saavutada. Tean, et tahame saada meesteks, kes vääriliselt astuvad vääriliste meeste ridadesse. Teame ju küllalt hästi, millised mehed on olnud ja on kaitseliitlased. Vabadussõja alul oli ju kaitseliidul täita suur ja raske ülesanne — tuli seista seni ja tõrjuda tagasi enamlaste laviinina tulev sõjavägi, kuni seljataga läks korda organiseerida Eesti kaitsevägi. Kaitseliidu tooaegsed üksused kujunesid aluseks nii mõnelegi meie vabadussõja vahvamale väeosale. Ja nüüdki... Vaata ainult korraks kuski paraadil või ka lihtsel harjutusel kaitseliitlaste sirgeid ridu, kus sammuvad kõrvuti kulupäine halli habemega vanake ja alles hoopis nooruke — vanaisa ja poja-poeg, — vaata nende tõsiseid nägusid ja päikesekiirtes sädelevaid püssiraudu... Kas sul võib tekkida kartus tulevikkude, kui nii ikka edasi kestab — kui vanaisa ja poja-poeg ikka ühiselt töötavad ühiste aadete sihis? Ei või. On ainult tarvis, et juba varakult, juba noorena sisendatakse inimesele, tulevasele mehele,

teadmisi sellest, mida ta peab õppima ja tegema, et temast saaks hea kaitseliitlane — hea isamaalane. Isamaa-armastus — üle kõige. Teame ju, kuidas meie vabadussõjalased väikesis salkades võitsid suurearvulisi vaenlase vägesid, purustasid ründavad kolonnid ja ise lausuvad stolise rahuga: „Las tuleb rohkem, saab rohkem niita.“ — Võib öelda, et ainult sõjaliste operatsioonidega ja strateegiaga ei oleks suudetud vaenlaste suurearvulist, lõputuna näivat ja küllaltki hästi varustatud väge tõrjuda tagasi ja purustada.

Valmistaja: A.-S. Sidol-Company, Tallinn.

Et aga vaenlane ometi veriste peadega paisati tagasi, selleks oli meie vabadussõjalaste tugev, kõikumatu isamaa-armastus ja üksmeel. Nii on siis kohe üheks tingimuseks, mis mind aitab heaks kaitseliitlaseks, see, et olen isamaalane, et olen valmis alati meie kodumaa vaenlasile astuma vastu ja kodumaad kaitsma, et keegi ei saa tumestada ega häbistada tema tulevikku. Selleks on aga tarvis, et ma juba varakult tutvaksin kõigi kaitseabinõudega, et siis, kui tarvis, oleksin kõiges teadlik. Samuti on tarvis, et ma õpiksin hoolega — nii kodus kui ka koolis — teadmisi, mis on tarvilised selleks, et teada meie riigi vaenlasi, et mitte lasta end riigivastasteist „sisse vedada“ nende ilusate sõnadega ja lubadustega, nende äärmiste ideedega, mis harva midagi on väärt.

Riigikaitstes on tarviline, et mehed oleksid terved, terved kehaliselt ja vaimselt, et tagajärjekalt töötada raskes riigikaitsetöös. Sellest järgneb: Et heaks kaitseliitlaseks saada, pean ma oma vaimu teritama ja keha arendama — proportsionaalselt arendama, seades ideaaliks tervikinimese. Ei tohi arendada ainult vaimu ega ainult keha. Mis aitab minu ideaalselt arenenud, kõigile raskustele vastupanev keha, kui selles asub alles lapsik, ahelais rabelev vaim? Hea kaitseliitlane peab olema leidlik, kiire otsustamisvõimega ja välgikiire tegutsemisega. Kuidas aga seda harjutada? Oo — võimalusi on palju! Harjuta kaardilugemist, orienteerumist maastikul igasuguste abinõudega, luuramist, jälgimist jne. Heaks närvide kõvendajaks, julguse ja otsustamisvõime arendajaks on suusatamine tundmatul maastikul ja suusahüpped.

Kehaliseks kasvatuseks on head igasugused spordiharjutused-võistlused. Kuigi praeguselgi ajal suhtutakse mõnelt poolt spordile vaenuliselt, arvatakse, et rekorditsemine halvab inimese vaimseid väärtusi, rikub noorsugu j. m. — ei nõustu ma sellega, vaid pean just asjatundlikult juhitud rekordsporti selleks, mis äratab inimeses kõik jõud, vaimsed ja kehalised. Miks on siis sportlik võistlus hukkamõistetavam kui võistlus teistelgi aladel?..

Nii kurb kui see ka on, aga praegu võib sageli näha vormistatud kaitseliitlasi, kes on joobnud. Säärased nähtused on täiesti hukkamõistetavad ja suureks häbiiks kogu õilsale kaitseliidu perele. See on nagu kõrvakiil veendunud kaitseliitlasele, kui sealsamas roppendab tema aatevend. Palju õnnetusigi võib juhtuda, kui säärasel „tüübil“ on veel kaasas püss ja padru-

KAITSELIITLASILE vormiriideid ja suusaspordi ülrikondi

valmistab eriti odavate bindadega oma ja tellija
materjaalist

rätsepmeister J. Riis

Olga tän. 5, tel. 438-23

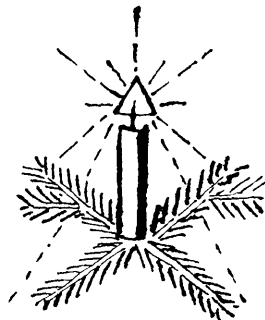
nid. Peale inetuse ja halva varju heitmise organisatsioonile raiskab ebakarske kaitseliitlane sellega ka oma vaimset ja füüsilist jõudu, mis aga on nii hädavajalised tublile riigikaitsejale. Seepärast — et olla hea kaitseliitlane, kodukaitsja, pean ma hoolega hoiduma alkoholist ja tubakast, mis rikuvad minu tervist ja nürindavad vaimu.

Lõpuks luban täita kõiki juhtide seaduslikke käsked ja korraldusi, teades, et ainult siis saab olla edu, et ainult siis saavad juhid edurikkalt juhtida, kui kõik täidavad neile usaldatud ülesanded naervate huultega ja täpselt. „Meiega tulgu, kes surragi suudavad.“ Ei ole meil ju tarvis viletsakesi, kes esimese püssipaugu järele pistavad punuma, vaid mehi, kes sellele paugule ja paljudele järgnevaile julgesti lasevad vastu ja hulga suuremalegi hädaohule kartuseta vaatavad silmi, pead kaotamata. Milliseis olukorris tuli vabadussõjalasil võidelda, kui ümberringi raksusid vaenlaste kogu-paugud, tärisesid kuulipildujad või suurtükimürsud tuhnisid maa segamini? Üheks sääraseks vabadussõjalaseks pean ka mina saama, et olla hea kaitseliitlane.

Mehena meeste ridadesse — on meie püüd. Kõik jõud ja energia välja, et saada meheks, meheks sõna täielises mõttes, kõigi mehele omaste voorustega-hüvedega. Kui oleme saavutanud ideaalse mehetüübi, oleme sellega ka juba hea kaitseliitlane ja võime julgesti hüüda: „Vaimustus elada — vaprus ka surra!“

Pesakotkas Peeter Kallas, 17-a.,

Sakalamaa noorkotkaste Paistu malevkonna
Loodi rühm.

Jõulupuu all

SALME PRUUDEN,

Kodutütarde Tartu osakonna vanem

Kodutütred

Nende senisest tegevusest

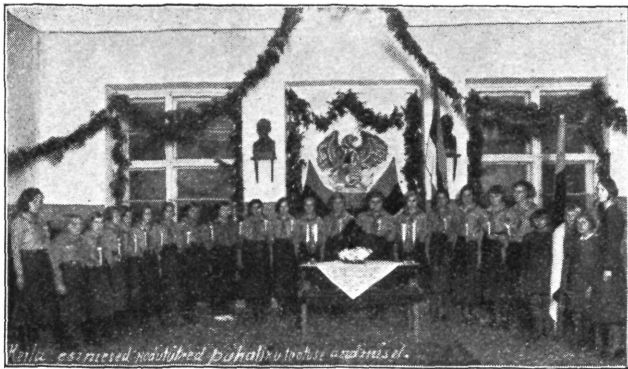

Kodutütred töötavad naiskodukaitse noorte osakonnana, mille „eesmärgiks on koondada tütarlapsi omaette üksusteks, et kasvatada neid vaimselt ja kehaliselt tublideks, ausaiks ja töökaiks naisteks, tuliseiks isamaa-armastajaiks ja kasulikeks Eesti kodanikeks“. Organisationsiooni liikmeiks võivad olla Eesti kodakondsusest tütarlapsed kuni 17 aasta vanuseni. Vanuse järgi jagunevad liikmed kahte rühma, millest kumbki jaguneb kahte järku. Ühest järgust teise pääseb vastavate katsete õiendamisel. Igal rühmal on oma liikmete keskelt valitud rühmavanem ja rühmavanema abi, samuti igal salgagal oma salgavanem. Peale selle töötavad veel iga rühma juures kasvatuslikke küsimusi tundvad täiskasvanud isikud. Rühmad ja salgad korraldavad töökoondusi, kus ette valmistatakse järgu katsetele. Kava sisaldab nõudeid mitmelt alalt: 1) Kodumaa tundmise alalt, kuhu kuulub kodumaa ajalugu, riigikord, loodus jne.; 2) kodu korrashoiu alalt, kuhu kuulub toiduvalmistamine ühes teiste majapidamistöödega ja käsitöö; 3) esimese abi ja haigeravitsemise alalt; 4) kehalise kasvatus, mängude, võimlemise, ujumise jne. alalt; 5) mitmesuguste praktiliste teadmiste alalt, kokkukõlas igapäevase elu tarvetega (nii peab kodutütar mõistma käidelda telefoni, peab teadma lähema arsti, apteegi, haigla ja politseijaoskonna asupaiku jne.). Kõigi nende küsimuste käsitlemise viis on olnud vastavasse rühma kuuluvate kodutütarde vanu-

sest ja arenemisastmest; nooremad käsitlevad lihtsamaid küsimusi ja toimivad kergemaid ülesandeid, vanemad aga juba raskemaid ja keerukamaid ülesandeid. Üldiselt saadab aga kogu kodutütarde tööd rahvuslik vaim, samuti kõik need aated, mis kajastuvad kodutütarde kümnes käsus ja pühalikus töötuses: „Tahan olla korralik ja aus, armastada oma kodu ja isamaad, aidata ligimest ja jääda ustavaks kodutütarde põhimõtetele ja määrustele.“

Kodutütarde organiseerimisega tehti algus kõigepealt Tartus. Naiskodukaitse ringkonna juhatus otsis kõigepealt kodutütarde ringkonna vanema, rakendades selle ülesannete täitmisele allakirjutanu. Viimane astus kontakti kohalike tütarlaste alg- ja keskkoolidega ja koostas kaastööliste pere. Ühiselt töötati välja tegevuskava ja asuti siis rühmade kujundamisele üksikate koolide juures. Kevadeks suudeti teha ära niipalju, et suurem osa kodutütred võis õiendada IV järgu katse, mis võimaldab töötuse andmise ja seega täisõiguslikuks kodutütarde organisatsiooni liikmeks saamise.

Esimeste kodutütarde pühalik töötuseandmine toimus Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi tütarlaste gümnaasiumi saalis laup., 28. mail. Seks puhuks olid Tallinnast sõitnud kohale naiskodukaitse keskjuhatusesi-
naine pr. M. Raamot ja kodutütarde instruktor pr. Juhani. Aukülalistena võtsid pidulikust koondusest osa

Kodutütred töotust andmas

Kodutütarde päev Keilas.

6. november kujunes Keila naiskodukaitsele elevusrikkaks ja rõõmsaks päevaks: jaoskonna aastapäeval andis töotuse esimene arvukas kodutütarde rühm. Pidulikku sündmust jälgisid kodutütarde vanemad ja rohke seltskond, mis näitab, et kodutütarde organiseerimisel Keilas on väga soodsad olud, missugune nähtus omakord tagab organisatsiooni edu ja kasvu. Kodutütarde jaoskonna vanem pr. Väli ja abi pr. Leedu on teinud ilusat tööd, seda võisid tunnistada kõik töotuseandmisest osavõtjad.

ka noorkotkaste Tartu ringkonna vanem koolinõunik hr. J. Lang ja pealik hr. Eglon, samuti kõigi Tartu noorkotkaste staabid vennasorganisatsiooni esindajavana. Noorte organisatsiooni vanemate ja juba täisõiguslike liikmetena hoidsid viimased töotuseandmisel ka lippu, mille kodutütred hiljem võtsid endi hoole.

Esimeste kodutütardena andsid sel pidulikul koondusel töotuse 92 kodutütart. Meeleolu koondusel, millest osa võttis rohkesti vanemaid ja õpetajaid, oli ülev, mida aitasid eriti tõsta külaliste südamlilikud tervitused, kaunistatud ümbrus ja orkester.

Järgmisel päeval olid ühised kevadpidustused kodutütardele ja noorkotkastele.

Pärast suvevaheaega ühenduses uue õppeaastaga alustasid kodutütred jällegi tegevust. Võeti vastu uusi liikmeid ja asutati uusi rühmi. Praegu töötavad kodutütarde rühmad Tartus üheksa alg- ja keskkooli juures 17 täiskasvanud juhi hooldusel, kusjuures liikmete üldarv ulatub 250-ni. Ühenduses tegevuse kasvamisega valiti ringkonna vanemale abi, kellena praegu töötab pr. E. Laarens. Peale selle on ringkonnas rakendatud ametisse üks majapidamisõpetaja, tänu kellele võib iga salk pühendada ühe koonduse kuus majapida-

mistöödele. Kevadel on kavatsus õpetada ka aiatööd. On renditud tükk maad, millest kodutütred, kes jäävad linna, võivad saada peenramaad. Käesoleva semestri töö konkreetsete tulemustena võiks veel nimetada ühe rühma katsete õiendamist, mille tagajärjel andis töotuse 44 uut kodutütart. Laupäeval, 26. nov., korraldasid Tartu kodutütred peo Tartu tütarlaste gümnaasiumi saal's. Peo kavas, mis koosnes muusikalistest ettekannetest, näidendist, võimlemisest ja tantsust, esinesid kõik rühmad.

Lõppeks olgu veel tähendatud, et kontakt, mis kogu aeg on valitsenud kodutütarde ja noorkotkaste vahel, on nüüd omandanud kindla kuju. On moodustatud segakomisjon mõlema organisatsiooni juhtidest. Selle komisjoni ülesandeks on ühiste ettevõtete juhtimine, sellistena on esialgu nähtud ette loterii, isamaaline õhtu vabariigi aastapäeval, kevadpidustused ja näitus.

Tartu kodutütred on töötanud vaevalt viis kuud (maha arvatud suvevaheaeg). Selle lühikese aja kes-tes ei saa veel nõuda suuri tagajärgi, kuid noortel on usku ja tahet ja seda on ka kodutütarde noorel organisatsioonil — see lubab loota suuremaid töötulemusi tulevikus.

„Noorkalevite“ salga jõululood

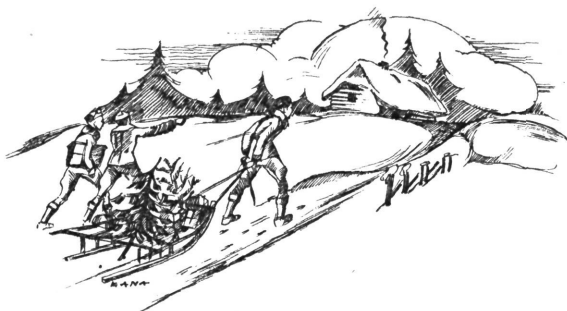

Lehtmetsa perepoeg Arvo oli „Noorkalevite“ salga juhtimiseks just kui loodud poiss. Juba varakult enne koolitöö jõuluvaheajaks katkestamist tema nupukas peas oli valminud kava salga poiste aja sobivaks veetmiseks.

Metsavahiga oli aegsasti räägitud kokku kahe kuuse raumise loa saamiseks. Päeval enne jõululauapäeva pidi paar poissi tulema Arvo poole, kust metsavahiga seltsis mindi metsa kuuski tooma. Jutuka riigimetsniku pärimisele selgitati ka kahe kuuse vajadus — üks pidi minema salga oma jõulupuuks ja teine — see tähtsam — kingitakse salga poolt Altvälja sauniku lese arvukale perele.

Jõululauapäeval töid poisid kokku pakikesi maiustustega, jõuluküünaldega, kinkidega ja omavalmistatud kuuse-ehetega. Kui kõik oli ilusti pakitud, kui saunapere igale noorele oli oma pakike valmis korraldatud ja kompsu seotud Miku isa kasukas ühes halli habeme ja sobiva jõuluvana mütsiga, asetati üks kuusk Arvo kelgule ja asuti teele. Altvälja Karli, Öie, Maret, Juta

Kolmandaks pühaks oli lepitud kokku salga oma jõulupuukorraldamiseks. Iga poiss tõi kaasa oma osa jõulude heaks kordaminekuks — Arvo oli valmistanud kuusele ilusa kotkapea kaunistusega jalaristi, ka tee ja suhkur oli kõigile tema poolt. Miku hoolitses jõuluvorsti eest — oli tema ju need kõik ise aidanud kodus emal keeta ja küpsetada ahjus korralikult krõbedaks. Kaljo oli valmistanud tosina küünlajalgu — männi- ja kuusekähidest tehtuna need olid sada korda kohasemad kui poest toodud särav, kuid mittemidagiütlev kassikullast-vabrikukaup. Küünlad aga olid Miku noorema venna Antsu meistertöö — oli ta ju neid õppinud valmistama „Õpilaslehe“ noorte katsetajate peatükis antud „piinlikult täpsete“ juhiste kohaselt. Kuigi mitu küünlakurna tuli uuesti patta panna, kuid eks elu õpeta ja „alatur töö viib noorkotkas lõpule“. Teisteltki tuli kõike vajalist täienduseks ja nii võisid poi-

ja pisikese Ivo särasilmad läksid üllatusest pärani, kui nägid jõuluvana (kelles nad Mikut ei mõistnud aima-tagi) uksest sisse tulevat. Ja kui teised noorkalevid jõulupuugi püstitasid nurka, kui jõuluvana lahkesti igale lapsele jagas kinke, oli nende rõõm sootuks piiritu. Noorkalevid (ja nendega kaasas loomulikult ka jõuluvana) lahkusid perest kergel ja rõõmsal sammul, rutates koju vanemate juure koduse jõulupuuküünlaid süütama. Sel õhtul ei olnud noorkalevite silmasära vähem jõuluküünalde helgist — hõõgus ju neil kõigil südames kordaläinud jõuluheateo mälestus vaeslaste rõõmusära vastuhelgist.

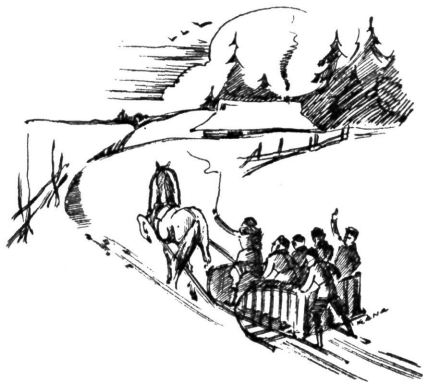
sid veeta ilusa õhtu oma jõulupuul, juteldes suviseist heledaist laagripäevist ja ühise pere ühiseist elamisist. Koguni voodis unehõlmaski viibides jätkus ilusaid mälestusi kogu ööks.

Ilusa lumivaibaga kaasas teostusid kavatsused poiste valmistatud suuskade proovimise alal. Üheskoos mindi varahommikul välja, katsuti metsavaheliste sihi-küngaste järskust ja lausikmaal suuskade libisemise hoogu. Ei jäänud tähelepanuta ka jäneseljäljed, mida leidis iga põõsa ääres, ja rebanegi oli oma saba vedanud põiki mööda põlluserva ja Tõistre Jussi heinakuh-

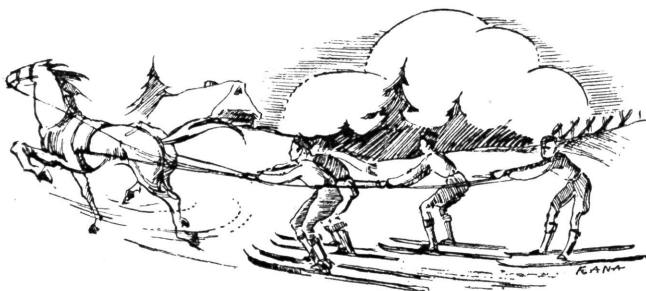

jade vahelt vilksatas sihvakas metskitsede paar poiste silmade ees metsatihnikusse. Tagasisõidul tehti aga omavaheline mäest laskumise võistlus — pidi ju ometi kindlaks määratama, kes salgast võtab sel alal osa vastavast Vabavere noorkalevite rühma võistlusest.

Kordaläinud päev meelitas poisse kõnelusse: „Võiks veelgi midagi ühist ette võtta.“ Võeti rõõmuga vastu Kaljo kutse tema nimihobusel Miiral teha ühine uue aasta saanisõit. Kuigi poiste meeleolu ei jätnud sõidul midagi soovida, leidis Arvo siiski, et nende koorem hobusele oli veidi raskem kui vaja. Põhjus selleks

osutus peamiselt raskes koormaveo rees, ja poistele oli rees istumine nagunii laiskusele kallutavaks, pealegi pidi Miirale lõbusama meeleolu tekitamiseks vibutama piitsa, mis noorkalevite loomasõbralikkusega kuidagi ei sobinud. Ja kokku võttes leidsid poisid, et nad peavad igaüks endale suusad alla lööma ja siis alles Miira sellele trobikonnale ette rakendama. Nii kujuneski palju toredam spordiharu harrastamine, kus Miira küll vaid osavamaid suusatajaid võimaliku leidis olevat

nööri otsas oma lehviva saba taga tunda, kuna vähe-
mad suusavennad harilikult pehmes, kuid külmas lumi-
vaibas mõõtsid selle sügavust.

Üks ettekatsetatud koondus toimus Vabavere noor-
kalevite uisuteel. Arvo ja Miku olid mõlemad üsna ko-
dused uiskudel igasuguseid numbreid tegema ja luba-
sid siis ka teistele noorkalevite vähemvilunud venda-
dele seda kunsti õpetada. Oma kõva kolm tundi möö-
dus libedal jääl lennates. Kuigi uisutee jääle auke ei
jäänud eriti palju, võis seda enam siniseid laike ja va-
lutavaid muhke leida uisutajate-algajate maisel kehal.

Kuid ega need küll kedagi viinud meeleheitele — mis
see täismehele ikka tähendab. Palju tähtsam oli aga ta-
gajärjekas õppetund ja karastatud lihaksed.

Kahjuks aga oli kalender juba selles tegutsemise
hoos liiasti rutanud näitama jaanuari ja koolitööle asu-
mise päev oligi käes. Küll oli muljeid ja küll ka uudi-
seid, mida jutustada vahetunnil, kirjeldada kirjatõis ja
koguni koolijuhatajast vanakalevilegi vesta. Seda ker-
gem ja võimalikum, et ka kooli õppetöö hoolikalt oli
valmistatud, sest kõigest lõbust hoolimata peeti kogu
koolitöö vaheajal meeles: „Noorkotkas on hoolas õp-
pija“ ja pealegi esitab ju Vabavere rühm oma õpilasist

liikmete kooli aastatunnistused „Kooli-õppetöö võist-
lusest“ osavõtu puhul Noorte Kotkaste peastaapi. Seal
neid ju näeb peastaabi ülem ja võib-olla isegi Noorte
Kotkaste peavanem — ega siis Vabavere noored teis-
test taha jääda maha ja noorkalevite salk peab ju ole-
ma ikkagi kõige kangem Kalevi vääriliseks järeltuli-
jaks kujunemisel.

LASKESPORTLASTE TALVINE TREENING

1.

Mõnd talvisest treeningust.

Oletus, nagu toimuks laskesportlik harrastus ainult suvisel perioodil ja meie laskurid talvisel perioodil nagu karud suiguksid talveunne, ei pea sugugi paika. Mees, kes tahab olla ja jääda heaks laskuriks, peab laskeasjanduslikku drilli tegema kaasa kogu aasta, nii suvel kui ka talvel.

Tegevus muutub vaid oma välispidiselt kujult, kuid tuum on üks ja sama: alatine harjutamine.

Talvel on ebasoodus lasta väljas täiskaliibrilise püssiga ja seepärast on treeningu pearõhk viidud tubasele laskmisele väikekaliibrilistest püssidest lühikestelt distantsidelt. Et asi ei jääks liig ühekülgseks, on kaitseliidu poolt korraldatud vähemale osale parimaist laskesportlastest veel eriline treening täiskaliibrilisest püssist laskmises ja nimelt nendele, kes edaspidi võiksid olla kandidaatideks kaitseliidu võistlusmeeskonda.

Kaitseliidu organiseeritud laskesportlastel seisab ees eeloleval talvel järgmine ettevalmistustöö:

1) kõigil laskespordi klubi liikmeil — kaasa teha Eesti Laskurliidu treeningvõistlus „Iga pauk pihta!“ ja

2) malevate pealikute poolt määratud lootustäratavamaid klubide liikmeil — kaitseliidu täiskaliibrilise püssi eritreening.

Laskespordiklubidel eriline tähelepanu pühendada just treeningvõistlusele „Iga pauk pihta!“ Iga klubi auasjaks on, et iga liige selle võistluse teeks kaasa. See oleks klubide tähtsaim tegevus eeloleval talvel, millega klubi õigustab oma olemasolu. Ei ole mingisugust mõtet organiseerida kõlavanimelisi koondusi ja kasutada neile tehtud soodustusi, kui need koondused ei tee midagi.

Klubid peavad tõsisemalt ja intensiivsemalt hakama tegutsema ja käesoleval korral on hea juhus anda tunnistust oma võimeist just treeningvõistluse sooritamise teel.

Raskusi siin ette tuleb, kuid nendest peavad meie klubid saama üle.

Tähtsaim on vahest ruumide küsimus, sest lasta tuleb siselaskeradadel 15 m kauguselt. Niisuguse ulatusega ruume leidub igal pool, nii linnades kui ka maal (koolimajad, seltsimajad jne.), on tarvis ainult neid otsida ja ära kasutada. Sel alal ettevalmistustööd peavad klubid tegema ära juba käesoleva aasta detsembrikuu jooksul.

Teine tähtis küsimus võib olla vahest laske-
moona küsimus. Olgugi et laskmine toimetatakse väikekaliibrilise püssi padruniga, mille hind kõigub 1,3—

1,8 sendi vahel, tuleb teatav kulu igal võistlusest osavõtjal ikkagi kanda. Käib see tal tõeliselt üle jõu, siis peavad siin klubid tulema appi, sest ainelise kitsikuse pärast ei tohiks ükski klubi liige treeningvõistlusest jääda ära.

Oma liikmeile igakülgset kaasaaitamine on klubide ülesanne.

2.

Treeningvõistlus „Iga pauk pihta!“

Selle treeningvõistluse eesmärgiks on:

anda neile laskureile, kes ei ole saanud osa võtta suurvõistlustest ega ole veel sattunud liidu esindusmeeskondade kandidaatide hulka, pinevat võistluspraktikat talvisel laskesessoonil;

— erilise hindamisviisi kaudu sundida võistlusest osavõtjaid iga üksikut tabamust hoidma kindlate „kartongsilmade“ piirides ja seega endis arendama kõrgeisse laskurklassidesse pääsmiseks möödapääsmatult vajalisi võimeid ning harjumusi;

— laskmiseks vajalise aja piiramisega harjutada töötama normaalses suurvõistluse tempos ja

— võistluse avalikkuse kaudu harjutada võistlusest osavõtjaid töötama võõraste pealtvaatajate ees.

Võistluslaskmine „Iga pauk pihta!“ viiakse läbi kohtadel klubide siselaskeradadel aja jooksul 1. jaanuarist 1933. a. kuni 30. aprillini 1932. a.

Võistluslaskmist võivad kaasa teha:

— kõik klubi liikmed, kes täiskaliibrilise vabapüssiga, kaitseväge või kaitseliidu täpsuspüssiga, muutmata sõjaväepüssiga või väikekaliibrilise püssiga on sooritanud liidu meisterklassi katse;

— need klubi liikmed, kes mingisuguse ülalooteldud relvaga on sooritanud liidu I klassi katse või kes liidu II klassi katsel mingisuguse täiskaliibrilise püssiga on saavutanud vähemalt 100 silma puhast tulemust, lisatasusid juure arvamata;

— klubi liikmeid, kes ei ole liidu klassikatseid sooritanud, võivad kaasa lasta ainult need, kes seisavad kaitseliidu esilaskurite või küttide klassides;

— mehed, kes on määratud liidu rahvusmeeskondade kandidaatide treeningmeeskondadesse, võistlust „Iga pauk pihta!“ kaasa ei tee.

Lasketingimused on järgmised:

— Võib lasta vabalt valitud väikekaliibrilise püssiga; soovitavaimaks tuleb lugeda arsenaalis valmistatud väikekaliibrilisi püsse. Iga klubi peab võtma endale ülesandeks klubi tarvis muretseda vähemalt üks niisugune püss. Ei ole võimalik rasket püssi muretseda, võib laskmist täieeduga sooritada ka keskmise raskusega püssidega, nagu: „Geco“, „Achilles“, „Erma“, „Kaba“ jne.

Suitsetaja parim jõulukink on

uued paberossid

MIKAADO-EXTRA

25 tk. — 35 snt.

värvilises karbis.

Nende paberosside segu on täiesti uus, kokku seatud lõunamaalase-tubakameistri juhatusel parim. Makedoonia, Vene ja Türgi tubakatest.

Kestad on varustatud kahekordse vatiga, samuti endised paberossid „MIKAADO“ valges karbis on igalpool saadaval tuntud headuses.

Soovitame igale suitsetajale proovida uut segu MIKAADO-EXTRA.

Tubakavabrik H. Anton & Ko.

Igatahes raske püssi puudumine ei tohi olla võistlusest eemalejäämise põhjuseks, sest ka keskmiste püssidega saab võistlustingimusi täiesti korralikult täita.

— Laskekaugus 15 m loetakse märklehe vertikaaltasapinnast. 15 m joon peab olema selgesti nähtavalt ära märgitud. Ükski laskuri kehaosa ei tohi üheski laskeasendis sellest joonest ulatuda üle, s. o. püssi kandev käsi peab alati tervelt asetsema sellest joonest tagapool.

— Märkleht — sama, mis möödunud aasta võistlusel „Ei meil pole kerge kellelgi!“ (läbimõõt 55 mm, must sõõr — 35 mm, 10 ringi läbimõõt 10 mm ja ringide vahe 2,5 mm).

— Laskeasendid. Lastakse järjekorras: püsti käelt, põlvelt ja lamades käelt liidu määruste kohaselt.

— Võistluslaskmise läbiviimine. Laskmine viiakse läbi settide kaupa. Üks sett koosneb kolmest kolmelasulisest seeriast, millest esimene lastakse püsti, teine põlvelt ja kolmas lamades. Kokku on ühes setis 9 lasku.

Iga kolmelasulise seeria äralaskmiseks antakse aega:

püsti	7 minutit
põlvelt	6 „
lamades	5 „

Kui laskur on ühe asendiseeria äralaskmise järele õigustatud laskma järgmist asendiseeriat, siis antakse talle kahe seeria vahel aega kuni 3 minutit, järgmise

asendi sissevõtmiseks. Pikemad puhkused ja tulejoonelt lahkumine ühe seti vältel ei ole lubatud.

Tabamuse väärtuse hindamisel võetakse arvesse kuuliaugu välisserv. Kui kuuliaugu välisserv katkestab kaht ringvööd eraldava kriipsu, loetakse laskurile väiksem silm.

Tagajärgede hindamine sünnib „Kartongilaskmise“ süsteemi järgi, kusjuures kartongideks loetakse:

püsti asendis silmad 10, 9, 8 ja 7,
põlvelt asendis silmad 10, 9 ja 8 ja
lamades asendis silmad 10 ja 9.

Iga tabamus, mis satub tähendatud ringidest välja, loetakse vääratuseks.

Esimene vääratust katkestab seti. Laskur, kes teeb vääratuse, ei saa enam jätkata laskmist selles setis. Ta võib võtta käsile ainult uue seti algusest peale, mida tuleb lasta jällegi alates püsti asendist.

Kõrgeväärtuslike silmade eest antakse lisapunkte, kusjuures kõrgeväärtuslikeks loetakse:

püsti asendis silmad 10, 9 ja 8,
põlvelt asendis silmad 10 ja 9 ja
lamades asendis silmad 10.

— Tagajärgede hindamine sünnib järgmiselt:

Kui sett vääratuse tagajärjel katkeb püsti asendil, loetakse selle seti väärtuseks — 0 punkti.

Katkeb sett põlvelt asendil ja püsti asend on lastud vääratusega, siis laskur saab selle seti eest — 1 punkti.

Kui sett katkeb lamades asendil ja eelmised asendid on lastud vääratuseta, siis laskur saab selle seti eest — 3 punkti.

Kui kõik kolm asendiseeriat setis lastakse ära vääratuseta, saab laskur selle seti eest — 6 punkti.

Neile põhipunktidele antakse veel juure lisapunkte kõrgeväärtuslike tabamuste eest vääratuseta äralastud settides. Tuleb kõrgeväärtuslik tabamus ette seerias, mida tuli vääratuseta tõttu katkestada (kogu sett katkestada), siis niisuguste kõrgeväärtuslike tabamuste lisasilmi ei anta.

Iga kõrgeväärtusliku tabamuse eest antakse 1 punkt juure.

Seti kogu väärtuse määrab seti eest saadud põhipunktide ja lisapunktide kogusumma.

On kahe seti punktide kogusummad võrdsed, siis arvestatakse paremust silmade summa järgi. On ka see ühesuurune, siis osutub paremaks sett, mil on rohkem 10, 9, 8 jne.

Iga võistlusest osavõtja võib igal võistluskuul (s. o. jaanuaris, veebruaris, märtsis ja aprillis) lasta välja kuni 30 setti. Klubi juhatused iga võistluskuul lõpul valivad välja iga mehe 10 parimat setti ja saadavad neisse settidesse kuuluvad märklehed ühes protokollidega liidu juhatusele hiljemalt järgmise kuu viiendaks päevaks.

Liidu juhatus teeb kuu- ja lõppkokkuvõtteid ja teeb need klubidele teatavaks.

Laskureile, kes kuu jooksul on lasknud vähem kui 10 setti või terve võistluse jooksul vähem kui 40 setti, arvestatakse puuduvate settide eest nullid.

— Osavõtumaks. Iga võistlusest osavõtja laskur maksab iga alustatud seti pealt liidu kassale 7 senti osavõtumaksu. Sellest sissemaksust läheb 2,5 senti märklehtede valmistamise ja kättesaamise kulude katteks ja 4,5 senti autasufondi.

Autasufond tervelt jagatakse esimesele 20 kohale tulnud laskurite vahel järgmiselt: 16%, 12%, 10%, 9%, 8%, 7%, 6%, 5%, 4%, 3%, 2,5%, 2,5%, 2,5%, 2,5%, 2,5%, 1,5%, 1,5%, 1,5%, 1,5%, 1,5% fondisummast.

Osavõtumaks iga seti eest kasseeritakse laskurilt sisse enne seti laskmisele asumist.

Osavõtumaksu eelmise võistluskuul eest klubid tasuvad E. L. jooksvale arvele nr. 9368 Tallinna linna pankal hiljemalt järgmise kuu viiendaks päevaks.

Kirjas liidu juhatusele tuleb ära tähendada, misuguste laskurite eest ja kui mitme seti eest igal laskuril on tasutud osavõtumaksu.

See on üldjoontes treeningvõistluse „Iga pauk pihta!“ kohta. Täpsed võistlusmäärused saadeti liidu juhatuse poolt välja kohalikele klubidele juba detsembrikuul alul.

Kriipsutame siinkohal veel kord alla, et võistlus „Iga pauk pihta!“ on laskesportlaste klubide tähtsaim tegevus eeloleva talve jooksul, ja iga klubi, kes oma ülesandeid tõsiselt võtab, peab selle võistluse kogu ula-

tuses kaasa tegema, s. o. kaasa peavad võistlema kõik need klubi liikmed, kellele selleks on õigus.

Laskmine keskmiste raskustega püssidega ja osavõtumaks ei tohi kedagi peletada eemale.

Võistlustingimused on rasked, kuid see võistlus ongi mõeldud meie laskurite suurima puuduse kõrvaldamiseks — lohaka lasu andmisest võõrutamiseks. Viimased on kogu aeg olnud võistlustel meie laskureile hukatuseks.

Tuleb vääratus juba esimese lasuga, on see sett küll mokas, kuid tuleb teha algust uuega. Ükskord ikkagi õnnestub.

Meie laskesportlased peavad võtma endale juhtlauseks: „Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo“, mis tähendab: „tilk puurib kivist läbi mitte oma jõuga, vaid sagedase kukkumisega.“

3.

Täiskaliibrilise püssi talvine treening.

Täiskaliibrilise püssi talvine treening jälgib samu eesmärke, mis treeningvõistlus „Iga pauk pihta!“, kuid seda korraldatakse ainult parimaile organiseeritud laskesportlastele, keda malevate pealikud tahaksid näha kaitseliidu esindusmeeskondades.

Treening viiakse läbi kahes klassis.

„A“ klassis lasevad vilunumad laskurid ja nende iga asendi laskmine koosneb 20 lasu andmisest.

„B“ klassi kuuluvad vähem vilunud tuleviku mehed ja nende iga laskmine koosneb 10-lasuliste seeriaste andmisest igast asendist.

Proovilaske on lubatud iga asendi laskmise peale „A“ klassis kuni 5 tükki ja „B“ klassis kuni 4 tükki.

Treening kummaski klassis koosneb 12 laskmisest, millised tuleb viia läbi aja jooksul 15. detsembrist 1932. a. 15. maini 1933. a.

Lastakse 6 korda püsti käelt, 3 korda põlvelt ja 3 korda lamades käelt.

Aega antakse kogu laskmise läbiviimiseks:

„A“ klassis (20 lasu andmiseks):
püsti asendi peale . . . 60 minutit
põlvelt asendi peale . . . 45 „
lamades asendi peale . . . 45 „

„B“ klassis (10 lasu andmiseks):
püsti asendist . . . 35 minutit
põlvelt asendist . . . 20 „
lamades asendist . . . 20 „

Selle aja hulka on arvatud ka näitamiseks ja aukude kleepimiseks kuluv aeg.

Laskmiste aja valik on täiesti vaba. On soovitatav need ühetasaselt ära jagada kogu treeninguaja peale, et nad treeningu lõpuks kokku ei kuhjuks.

Ühel laskepäeval ei tohi sooritada üle kolme laskmise, ükskõik, kas ühest või mitmest asendist, muus osas on laskmiste korraldamine vaba.

Ainult viimse laskepäeva kohta on ette kirjutatud nõue, et siin tuleb sooritada kolm laskmist ja igast asendist üks laskmine, et saada pilt mehe üldvõimete kohta.

Selle treeningu üheks tähtsaimaks eesmärgiks on laskuri võõrutamine lohakate laskude andmisest. See-

„EESTI“

koguteos pildis ja sõnas —

on huvitav ja tarviline raamat kõigile. Kauneim väljaanne Eesti üle 365 pildiga. Tekst neljas keeles. Hind linases köites Kr. 10.—, broš. — 8.50.

Fotograaf
PARIKAS,
Tallinn, Kuninga tän. 1.

pärast on hindamise aluseks võetud jällegi „kartongi“ süsteem.

Kartongideks loetakse hariliku padruniga laskmisel:

püsti käelt ringid 10, 9, 8, 7 ja 6,
põlvelt ringid 10, 9, 8 ja 7 ja
lamades ringid 10, 9 ja 8.

Täpsuspadruniga laskmisel on kartongideks:

püsti käelt ringid 10, 9, 8 ja 7,
põlvelt ringid 10, 9 ja 8 ja
lamades ringid 10 ja 9.

Tabamuste eest, mis lähevad kartongist välja, antakse laskurile trahvipunkte ja kõrgevärtuslike tabamuste eest edupunkte. Suuremast punktide summast arvatakse maha vähem summa. Kui ülejääk annab trahvipunkte, siis arvatakse see ülejääk laskmisel saadud silmade summast maha; annab ülejääk võidupunkte, arvatakse ülejääk laskmisel väljalöödud silmade summale juure. Seega saadakse iga laskmise lõpptulemus.

Laskurite paremust hinnatakse kõigi laskmiste lõpptulemuste summa järgi.

Kõrgevärtuslikeks loetakse tabamused hariliku padruniga laskmisel:

püsti asendist tabamused 10., 9. ja 8. ringides,
põlvelt asendist tabamused 10. ja 9. ringides ja
lamades asendist tabamused 10. ringides.

Täpsuspadrunitega laskmisel on need:

püsti asendist tabamused 10. ja 9. ringides,
põlvelt ja lamades asendist tabamused 10. ringides.

Lasta võib nii harilike kui ka täpsuspüssidega, samuti hariliku kui ka täpsuslaskemoonaga. Harilik laskemoon antakse tasuta välja peastaabi poolt, kuid täpsuslaskemoon tuleb muretseda kas laskuril endal või üksusel või klubil, kelle koosseisu laskur kuulub.

Vastavalt relvade ja laskemoona iseärasustele sünnib tagajärgede hindamine neljas grupis:

- täpsuspüss ja täpsuspadrun,
- täpsuspüss ja harilik padrun,
- harilik püss ja täpsuspadrun,
- harilik püss ja harilik padrun.

Talvisest treeningust osavõtjaile korraldatakse maikuu viimisel pühapäeval erivõistlus meeste võimete kindlaksmääramiseks ja kandidaatide valimiseks kaitseliidu esindusmeeskonda.

Võistlused korraldatakse: Tallinnas, Kuresaares, Rakveres, Tartus, Võrus ja Viljandis.

Olgugi et täiskaliibrilise püssi laskmine meie oludes ei ole talvisel perioodil kuigi soodus, peavad siiski treeningule määratud mehed selle kogu ulatuses tegema kaasa, et olla küllaldaselt vormis maikuu valikvõistluse tarvis.

Laskmisteks valida sobivaimad ilmad, millal pakane ja tuul laskureile ei teeks liiga.

Treeningu kavad saadeti välja malevaile juba detsembrikuu alul ja sealt antakse nad edasi treeningule määratud meestele.

A. P.

KOOLNUTE KASAKADRON

See oli novembris 1812, kui Varssavi suurhertsogiiri garnisonid said käsu ületada Visla ja rutata vastu suurele armeele, kes oli jätnud maha Moskva ja taganes.

Ilm oli pehme ja vaikne. See talv, mis pidi kujunema nii julmaks, algas pehmelt ja sõbralikult. Kuni oktoobri lõpuni oli ilm ilus ja päike kiirgas taevas päevast-päeva kui kunagi harva sellisel aastaajal. Novembris aga muutus see. Paks udu ja lakkamatu sadu oli igapäevane nähtus. Väeosad pääsid edasi ainult vaevu. Nad marssisid pahkluuini vees, ja mõnikord näis, et maapind on muutunud mereks... Tuul kobrutas lõputut veevälja ja hobused ning sõdurid uskusid tundvat enese all kõikumas vedelat elementi. Kahurid pääsid edasi raskesti ja jäid lõppeks kinni porri.

Piserdavas vihmas näisid poola ratsanikest eelväe piigid mustade triipudena. Nad juhtisid armeed läbi lõputu, surnud lagendiku, mida siin-seal katkestasid väikesed armetud kasetukad. Punased lipukesed, raskesti vihmast, rippusid liikumatult piikidel otsekui surnud tulekeeled ja galopil peksis märg riie nõrga häälitsemisega vastu piigivart.

Kapten Jan Lajevsky käsutas eelväge. Tema ja ta vend Stanislaus olid esimesed, kes kirglikult ja vaimustusega juubeldasid Napoléon'ile. Kirjeldamatu rõõmu ja rahuldusega nad tundsid oma jalge all Poola pinda, praegu küll armutat ja porist, kuid siiski armastatud kodumaa vaba pinda. Mõlemad, nii ulaan kui ka kahurväelane, tõusid marsil aeg-ajalt sadulas, et kaugelt vahetada tervitust ja naeratust. Ja kui nende pilgud olid ristelnud, rändasid nad kaugusse ja kiindusid raskete vihmapiilvedega kaetud silmapiiri. Südames nad tundsid kindlat usku keisrisse, kes uuesti ehitab üles nende hävitatud kuningriigi. Ja nende mõtted sõudsid vastu kotkale kuldsete tiibadega; nad uskusid teda juba nägevat hiilgamas kauguses otsekui päikese triumfeerivat kiirtesära...

Düüna ja Dnjeperi vahel muutus maastik künklikuks ja sumedad metsad katsid soodest ja rabadest läbistatud maapinda. Ulaanid ratsutasid nüüd pikaldasemalt, silmad uurivalt kiindunud igasse puusse, sest kasakad järgnesid neile, olid õieti paremal tiival nendega ühel joonel. Neid nähti otsekui kasvanud ühte oma väikeste kõhnade hobustega ristamas mõnd metsasihti või läbistamas padrikut. Ja aegajalt nad tulistasid oma halbadest püssidest, kuid kuulid tabasid ainult puutüvesid. Mõnikord nad kihutasid tihedais

ridades ja langesid eelväge kallale kisendava „hurraaga“; siis langetusid piigid ja poolakate vasturünnak ajas laiali vaenlase. Vareste parved tõusid kraaksudes kõrgele ja Jan näitas neile naerdes ja ütles:

„Kasakad on põgenemas!“

Ühel hommikul, hoolimata hallvalgest tihedast udust, nägi eelväge läikivaid tääke, ja siis kuuldi puie vahel kuulide lühidat vilistamist.

„Tähelepanu!“ hüüdis kapten, „meie ees on jalavägi!“

Vaatamata tulistamisele jäi udu läbitungimatuks; tuhm valge esirüü, mille taga luuras surm. Lajevsky laskis koondada read, veel veidi kõheldes suure vastutuse pärast, mis on kanda väejuhil, kuid uuesti kostis nendeni laskmine... Selgesti nähti tulejugasid, mis punakalt värvisid udu.

Ja õnnetuslinnud lendasid kraaksudes üle...

Üks hobune hirnus kõledasti, tõusis tagumistele jalgadele, oli haavatud sõõrmeisse; üks mees langes oma hobuse kaelale, ta keha pilluti siia-sinna metsikul jooksul.

Siis haaras kapten Jan Lajevsky kõvemini valjad, ja, andes kannuseid hobusele, käsutas:

„Edasi! Galopis!“

Nad tuiskasid minema, et maa värises.

Kõige esimesena kapten oma väe eesotsas. Ta pöördus pooleldi ja nägi oma mehi kihutamas sirges reas; langetatud piigid läikisid nõrgas päevavalguses, kõik lipukesed rippusid ühes joones. Milline rõõm neid juhtida! — Uhkusega ta kuulis jõulisi, kiireid kabjalööke ja tundis end kantavat edasi nagu mässavast tormist juubeldavas rinnas.

Vaenlane, venelased olid ta ees!

Ja ikka edasi pikas galopis!

Seal tundis ta äkki, nagu kaoks hobune ta alt, vajuks, nagu kaoks maa ta alt. Ta tõmbas ratsmeid ja löi kannused hobusele külgedesse; loom sirutas, hüppas üles ja vajus veel sügavamalt sisse. Jälle tegi ta meelegeitliku pingutuse, et rabelda välja, kuid see oli asjatu. Siis ta seisis vaikselt, värisedes hirmust ja hämmastusest. Hobune vajus ikka sügavamale mudasesse maapinda; varsti seisis ta rinnuni laukas. Külma tungis noorele ohvitserile liikmeisse kuni südameni... Ta järele tulid kiires galopis ta mehed. Äkki plaksutamine ja trampimine, hüüded ja hobuste rahustamine...

Ent mida suuremad olid pingutused väljapääsmi-

seks, seda sügavamini loomad vajusid sisse. Pehme, reetlik pind andis järele. Hüüded, vandumine, needmine ja hobuste hirmumine, ähkimine ja trampimine värisesid õhus.

*

Nüüd oli ta näinud suure armee sõdureid: kõhnad, kahvatud ja haiged, — nagu tondid nägid nad välja. Ta oli elanud kaasa õudse kokkuvarisemise ja sellega olid surnud ta hinges kõik lootused. Ta põgenes venelaste eest ja iga astunud samm võttis temalt midagi armastatud kallist Poola pinnast... Ja ta vend, kes niisama vaimustatult kui temagi järgis kotka kuldsele lennule, mis on saanud temast? Kas puudutab ta hobuse jalg veel kunagi armsa venna laipa? Mida lähemale ta jõudis õnnetuspaigale, seda tähelepanelikumaks ta muutus. Ta katsus tuletada meele maad, mis nüüd ta ees lebas pimestavas valguses ja mida ta oli kord näinud udus ja vihmas. Kuid soodest ja teedest, ja isegi puudest oli saanud üksainus jääblokk, mille üle kummardus sügavsinine taevas. Stanislaus ei võinud enam tunda ära niisket maad pehme, vihmast tursutatud pinnaga, mille ta oli läbistanud udus ja pimeduses... Ja ta jättis igasuguse lootuse avastada kas või koha, kus langes ta vend.

Napoléon, kes ratsutas eskordi eesotsas, peatas äkki hobuse, kes oli muutunud rahutuks ega tahtnud enam minna edasi, kakis kõrvu ja avardunud sõormeil ta näis luuravat. Nad olid võsastikust piiratud väikese legendiku veerul. Üle legendiku paistis päike ja valgustas omapäraselt pilti. Siin seisis liikumatult ja kiviks tardunult, otsekui rünnakuks valmis, kogu eskadron. Tontlikult tõusid selgel taevafoonil kujud. Üksikud piigid läikisid veel päikeses, ja hobused, tardunud lumest ja jääst, olid ajanud püsti, lakad härmatisest kohevil...

*

Sel hetkel lahkus udu. Ja heledal päevavalgusel nägi Jan Lajevsky, et kogu eskadron oli rünnaku hoos sattunud sohu. Muda tõusis hobustel rinnuni, kattis ratsanike jalgu, kes liikumatult ja tummalt istusid sadulas, võimetud midagi tegema, sest vähimagi liigutuse juures nad vajusid sügavamale. Ühe pilguga kapten tabas õnnetuse, ja, mõök ähvardavalt sirutatud vaenlase poole, meeletu vihast, pidi ta nägema, kuidas wittgensteinlased laskisid maha ta mehi. Iga laeng, mis tabas, pani maa värisema. Siis lõppes laskmine, kõik vaikus. Vaikus levis üle maa... Ja äkki avas taevas oma tumedad luugid ja pikkamisi langes lumi suuris helbeis ja kattis kõik valge vaibaga...

Vaeosad möödusid lumemöllu, tundmata rahutust eelväe pärast; alles järgmisel päeval märgati, et kogu eskadron on kadunud maapinnalt...

*

Kui suur armee ületas Beresina ja kõvendas end Poolast tulnud vägedega, võis ta end uuesti koguda ja veidi tõmmata tagasi hinge. Napoléon andis komando üle Muratle ja reis's ära, et ootamatult jõuda Pariisi ja eelitada täielise lüüasaamise masendav teade.

Mõned kõrgemad ohvitserid ja üks patarei saatsid teda marsil läbi Leedu. Minskis ta tahtis võtta saani, et rutemini jõuda edasi.

Stanislaus Lajevsky saatis keisrit oma kahurväelastega. Longus päi, sünges vaikuses ta matkas nüüd tagasi tee, mida oli käinud vaevalt nelja nädala eest, uskudes kotka võimu ja lennujõudu, süda paisutatud lootusist.

Nende ees — üks ohvitser nagu marmorist raiutud, mõök väljasirutatud paremas käes, ruttamas vastu vaenlasele...

Kahvatuna ja värisvi huuli vaatles keiser kujundit enda ees. Siis ta kutsus kahurväelase. Stanislaus Lajevsky kuulis Napoléoni ja Berthier' lühikest kahekõnet.

„Kas see on too eskadron, mille kadumisest te mulle teatasite?“

„Jah, sire.“

„Ta peab olema sattunud sohu, kus venelaste poolt maha tapeti, ilma et oleks saanud teha ühtki liigutust. Ja siis tuli lumi ja jää...“

„Jah, sire.“

Napoléon ristatas käed, surus kokku huuled.

„Armee ei tohi seda näha. See võtab talt julguse. Leitnant Lajevsky, kahurid valmis!“

Käskija silmi all laskis Lajevsky sõita ette kahuritel. Ta näos ei liikunud ükski lihas. Õudus oli kangestanud ta näo, nagu nende surnud ratsanike omadki, kes olid seal teispool ja kelle peale ta nüüd laskis juhtida kahurite suud. Kanoniirid lähenesid põlevate sütitetega.

„Tuld!“ käsutas Bonaparte ise.

Ja nagu vihane orkaan, haardes kaasa lund ja jäätükke ning keerutades üles tolmu, paiskas kogupauk maha kogu tardunud koolnute eskadroni.

Veel mõneks hetkeks jäi Napoléon legendiku veerule ja vaatas kangestunult keerlevat lund; ta tegi liigutuse, nagu tahaks pühkida üle silmade, siis pööras hobuse ja kihutas pöörasel kiirusel edasi otsekui kalliskividega kaetud kuuskede all.

François Rion'i järgi J. A.

Toimetusele saadetud kirjandus

Põllutöökoja ajakiri „Põllumajandus“ ilmunud.

Ilmus trükist põllutöökoja väljaandel rahvalik põllumajanduse ajakiri „Põllumajandus“ nr. 1. „Põllumajandusega“ on ühinenud järgmised seni ilmunud põllumajanduslikud ajakirjad: „Karjamajandus“, „Põllumajanduseturg“, „Piimandus“, „Meie Hobune“. „Põllumajandus“ ilmub kord nädalas.

„Põllumajanduse“ nr. 1 sisuks on:

Saatesõnaks J. Soots — Ajakiri „Põllumajandus“. Toimetus — Põllutöökoja tegevusest. T. Kind — Kriisiaegseid maaviljakuse alalhoiu küsimusi. K. Liideman — Puutuhk. E. Haugas — Karjalauda tööde korrastamine. P. Kallit — Kuidas saada talvel kanadelt mune. L. Kuusental — Metsamaterjalide valmistusest ehituste jaoks. J. Kirsimägi — Põllumajanduslike kinnisvarade seaduslik hind. K. Peiker — Uusi põllumajandusse puutuvaid seadusi. K. P. — Küsimusi-vastuseid.

Oskar Loorits: Eesti rahvausundi maailmavaade. Elav Teadus nr. 12.

Juba oma elu ulatuses märkame, et mõned kombed, vaated, kujutelmad püsivad rahva hulgas suurema muutusega; rahvaluule uurimine näitab, et mõningad ümberkujunemised maha arvates võib rahva usuliste vaadete ja kommete tuuma jälgida kuni hallide aegade. Dr. Loorits püüab sisse elada endisaegsesse arusaamadesse, mõttelaadisse, ka eluviisidesse ja üldistesse elutingimustesse. Ta näitab, kuidas eestlased käsitasi elu, surma, eluväärtusi jne. muistsel ajal, kuidas see muutus saksa survesajandite jooksul ja kuidas on olukord uuemal ajal. Lugeja märkab, kui võrd visalt on eestlane pannud vastu võõrastele mõjudele, kui võrd tugev on ta iseseisvustaha ja missugused on eestlase tõulised omadused. Eestlast on mõõdetud ikka võõra mõõdupuuga, tarvis on aga valgustada teda nii nagu ta oli ja on. Ja sel juhul näeme palju uut.

ETK NATURAALVEIN ON MEELDIV JOOK KÕIGILE!

*Ta annab uut energiat,
rõõmustab meelt,
kindlustab hea pühade meeleolu*

SEEPÄRAST ÄRGU PUUDUGU
ETK VEIN
ÜHELTKI JÕULULAUALT
MÜÜGIL ÜHISKAUPLUSTES

1933. aastal jätkab kaitseliidu häälekandja

„KAITSE KODU!“

oma ilmumist rahvusliku ilmeõa ajakirjana.

Uude aastasse astudes „KAITSE KODU!“ loodab veelgi rohkem rõhku panna oma sisu mitmekesistamisele, rahuldades seeõa ka kõige piinlikuma maitseõa lugejate nõudeid.

„KAITSE KODU!“ on vääriiline ajakiri iõa eesilase lugejaislauale. Seepärast ärõu ükski kaitseliitlane, ükski riiklikult mõtleja kodanik endale lugejaisvara soetamisel eeltulevaks aastaks unustaõu

„Kaitse Kodu!“ – eestlaste õhis perekonnaajakirja.

Tellimishind on endine: aastas 6 kr., 1/2 aastas 3 kr. 3 kuu peale kr. 1.50., ja 1 kuu peale 50 senti. Üksiknumber maksab 30 senti.

Eelmiste aastate eeskujul jaõab „KAITSE KODU!“ oma aastatellijaile ka 1933. a. vääriilisi kingitusi, millede omanikuks võib saada iõa tellija, kes 1933. a. tellimisraha, 6 kr., „Kaitse Kodu!“ talitusele hiljemalt 20. märtsiks 1933. a. ära on tasunud.

Preemiaiks on järgmised asjad:

- 1) jalõratas
- 2) spordipüss
- 3) belõia F. N. brovning
- 4) kirjutuslaua õarnituur
- 5) paar suuski

„KAITSE KODU!“ tellimisi võtavad vastu kõik posikontorid, raamatukauplused ja kaitseliidu instruktorid.

Kaitseliitlased! Hakake „Kaitse Kodu!“ tellimiste vastu võtjaiks! Nõudke proovinumbreid ja instruksioone tell. kogumiseks.

„Kaitse Kodu!“ talitus Tallinnas, Kaarli t. 8, telef. 451-89.

„EESTI“

KOGUTEOS
PILDIS JA SÖNAS

II ümbertöötatud ja tunduvalt täiendatud trükk. 200 lhk. suures kaustas, 365 pildiga kriitpaberil ja tekstiga neljas keeles: eesti, prantsuse, inglise ja saksa. Koguteose koostamisest ja ümbertöötamisest võtsid osa: prof. Cederberg, prof. Csekey, prof. Granö, Hanno Kompus, N. Köstner, E. Laaman, A. Laipman, J. Lintrop, G. E. Luiga, M. Martna, G. Meri, dots. H. Sepp, A. Toomas, H. Vellner, E. Virgo. Hind linases köites Kr. 10.—, broš. Kr. 8.50.

Meie aja närviline ja ruttav inimene ei läbe kannatlikult uurida pikki teaduslikke töid, ta tahab kõike omanada kergelt ja lõbusalt, ning seda on käesoleva raamatu kokkuseadmisel peetud silmas. Peaosa etendavad pildid, mis suudavad luua elavamalt ettekujutust ja mõjuda enam tõendavalt kui sõna. Rikkalik pildikogu kujutab meie kodumaa ja elu huvitavalt ja mitmekülgsest ning on varustatud seletustega neljas keeles.

See koguteos on ainulaadne Eesti tutvustamise abinõu ja tohiks olla kõige ilusam väljaanne, mis seni Eesti üle eesti keeles ilmunud.

„**Fotograafia õpperaamat**“, J. ja P. Parikas. III ümbertöötatud ja tunduvalt täiendatud trükk. 313+87 lhk. peenikest trükki heal paberil 134 sisuselgitava pildiga on ainuke täielik foto-õpperaamat Eestis. Kr. 3.50.

„**Foto-amatöör**“, J. ja P. Parikas. II trükk. Hädatarviline ja praktiline õpetus algajatele foto-amatööridele, 56 lhk. heal paberil 35 sisuselgitava pildiga. Kr. —.50.

„**1-he tunniga fotograaf**“, J. ja P. Parikas. Sisaldab kõige vajalisemaid algteateid igale aparadi ostjale. 36 lhk. teksti 24 pildiga. Kr. —.25.

Tallinna album. 24 pilti valgustrükis, lühikese kirjeldusega eesti ja saksa keeles 15×28 sm. Kr. 2.50.

Kodumaa pildivihud fotograafia broomhõbepaberil, igas vihus 10 pilti. Tallinn. Vana Tallinn. Linnad. Varemud ja lossid. Eesti küla. Eesti rand. Eesti maastik. Ilus kodumaa. à Kr. 1.20.

Mõned arvustused „Eesti“ II trüki kohta:

„**Päevaleht**“. R. K-P.— Piltide kogu, eriti meie maastikust, tööstusest, hoonetest, on haruldase maitsekuse ja mitmekesisusega valitud. Eestimaa on meil siin käes, nagu oleksime värskelt tulnud pike-mait õppereisilt... see „Eesti“ on meie uhkemaid raamatuid, meie-ga tutvunemiseks vajalisemaid raamatuid, nendele, kes meid ruttu ja ülevaatlilikult tahavad tunda.

„**Kaitse Kodu**“ V. Neggo.— See on raamat, mis peaks leiduma iga haritud eestlase laual, igas raamatukogus, igas lugemistoas, igas koolis. Heal paberil, suure maitserikkusega kirjastatud teos rahuldab isegi kõige erandlikumaid nõudeid hea koguteose suhtes. Seda kätte võttes ja seda lehites tundub nappudes meeldiv kõdi, mis ei taha enam anda mahti kõrvalepanemiseks.

„**Vaba Maa**“.— „Eesti“ pildis ja sõnas võib olla ehteks igale lugemislauale.

„**Kaja**“.— Pole vaja lugemise vaevagi: sajad ilusasti väljendatud pildid juba üksi teevad kodumaa tuttavaks ja armsaks. Pildid on vali-

tud kunstniku silmaga, nendes peegeldub meie kodumaa loodus, kodumaa kultuur ja rahvamajandus. Ei puudu ka kodumaa tege-lased. Raamat on ilusaks vastuseks küsimusele: mis on Eesti ja kui kaugale ta on jõudnud?

„**Uudisleht**“.— See raamat on igale majale uhkuseks ja tema omanikule auks.

„**Rahva Sõna**“.— Kokkuvõttes on vennad Parikased ära teinud tun-nustamisväär töö ja jääb soovida, et raamat leiaks head vastu-võttu, mida ta täiesti väärrib.

„**Loodusevaatleja**“.— Dr. phil. G. Wilberg.— Üldiselt on raamat väli-muselt ja trükitehniliselt niisugune, et seda julgeb kõrvutada täiesti väljamaa samasisuliste toodetega. Igatahes on see raamat, mida välismaa turist võib omale mälestuseks kaasa võtta, on teos, mida eestlane võib kinkida tuttavale välismaal, kui ta tahab anda sellele raamatu, mida healmeelne vaadata, ja selle kaudu Eestiga tutvutakse.

FOTOGRAF. PARIKAS, TALLINNAS, KUNINGA TÄNAV 1

GUSTAV PIHLAKAS

PABERKAUPADE, KIRJAÜMBRIKKUDE,
KÖITMIS- JA LINEERIMISTÖÖSTUS

Tallinn, Vaksali pst. 2. Telefonid: 434-79 ja 429-65

VALMISTAB JA MÜÜB:

Kirjaümbrikke igas suuruses ja värvis, voodriga ja ilma	Kirjablokke
Postkaardi- ja amatööralbumeid suures valikus lihtsa- test kuni kallihinna- liste nahkköideteni	Ilupabereid mappides
Kontoraamatuid igas linituuris	Block-notes'eid
Kopeerraamatuid	Taskuraamatuid lihtsaid ja iluköites
Registraatoreid	Postpabereid lihtsaid ja linaseid
Kiirõmblejaid	Kirjaaluseid
Aktikaasi	Kirjamappe
Kaustikuid	Paberikorve
Dokumentide mappe	Teadaannete lehti igas kaustas
	Kuldkirjatrukki
	Iluköiteid

TÖÖ VÕISTLEMATA HEADUSES
HINNAD MÕODUKAD

Raadus & Osipov

Müürivahe 1. 22

Telefon 445-13

Valmistatakse igasuguseid

hõbeasju

sportlasile auhindadeks

Graveerimine

kuldamine

ja hõbetamine

Töö kiire ja korralik

K.-M. JOH. TUSTI TALLINNAS, S. KARJA 17 KÖNETR. 446-18

soovitab suures valikus

veine, napse, likööre.

Kodumaa: Alko, Rosen, Luscher-Matiesen, Calorica, Victoria, Valga, Emlo ja Tartu Aiavilja.

Välismaa: Bisquit Dubouché, Martell, Ed. Dupuy & Co. Hennessy ja uudisena inglise whisky ja rikkalik valik

koloniaalkaupadest. Kõik kaubad saadud otse kodu- ja välismaa vabrikust.

P. S. Värskelt praetud oakohv.

Hinnad välispool võistlust!

Tunnustatud headuses
LUX saadused, taskulambi a nood-patareid ja akkumulaatorid igal pool saadaval.

Akkumulaatori- & elemendi-tehas

Konstantin Mühlwerk

Jaama t. 8, tel. 306-67.

Jõulupühiks

G. HEINMANN'I

hinnaväärilised

kondiitrikaubad ja maiustused.

Tellimiste vastuvõtmine pühadeks iga päev.

Suur Karja 4,
kõnetr. 445-47.

Pikk tän. 11,
kõnetr. 432-46

Hästi tugevad viiekordsest vineerist

lumelabidad

saada odavate hindadega suurel ja väikesel arvul

Tallinnas, Viljandi t. 9, telefon 455-41.

P. M. PRICK

Suures valikus naiste ja meeste

valmisriideid,

mööbliriiet, gobelääni ja damasti soovitab soodsate hindadega

M. JOSSELOV

Tallinnas, Kuninga t. 6
Kõnetraat 450-61

K/m H. O. VALDMANN

TALLINN, Raekojapl. 16. Telefon 429-11.

Kaubamärgiga „MARS“ müügilolevad oa-, kakao- ja viljakohvi segud on kosutavad ja maitsvad.

Iga päev värskelt põletatud kohvi.

Suur valik

maiustusi, veine, napse ja likööre.

Kõiksugu koloniaalkaup.

Meeste ja naiste valmisriiete äri

P. PODER.

KULLASEPA 16, TELEFON 429-31.

Suures valikus igasuguseid meeste ja naiste valmisriideid

ja tellimiste vastuvõtmine soodsate hindadega.

Tehakse ka vormiriideid, eriti soodsail tingimustel

kaitseliitlasile.

SÕJAVÄE MAJANDUSÜHISUS

Juhatus ja peakauplus: Tallinn, Vene tän. 5, telef. 429-42

OSAKONNAD

TALLINN, Kopli tän. 21
TARTU, Kõnni tän. 3, telef. 11-16
VÕRU, Jüri tän. 24, telef. 129
RAKVERE, Lai tän. 17, telef. 79
PÄRNU, Rütli tän. 27, telef. 297

PANGA ARVED:

Tallinna Majaomanikkude Pank
Tartu Majaomanikkude Pank
Eesti Rahvapank
Võru Ühispank
Rakvere Ühispank
Pärnu Laenu-Hoiu Ühisus

Kaitseliitlased ja kaitseväelased, tähelepanu!

Müügil igasugu tarbeid kaitseliitlasile ja kaitseväelasele ja
kõiksugu pühade kaupa.

K./M.

JOH. TOPS

TALLINN, V. KARJA 5, TELEF. 444-74

PABERIKAUBAD JA KIRJUTUSTARBED

Müük igal arvul soodsate hindadega

Paber	Kartonid
Kirjutus	igasugune
Trüki	valge ja
Posti	värviline
Ioonistus	
Album	Papp
Kaane	pruun
Pergament	valge ja
Pergamiin	hall
Pakkimis	seina
Klants	papp
Krepp-ine.	

ÄRIRAAMATUD, KONTORI,
KANTSELEI- JA KOOLITARBED

Iga seltsi ja igaks otstarbeks kodumaa **villast**
lõuga, soetud **lambavillu** ja akna-, teki-
ning **voodrivatti** ostate kõige kasulikumalt
otsekohe vabrikust.

Villa ja puuvilla kraasimine, ketramine ja
korrutamine.

Töö kiire ja tuntud headuses.

H. TESLON'I

VILLATOOSTUS

TALLINNAS,

Harju 45, telef. 444-57.

JÄRVA-JAANIS,

endises tärklisevabrikus, postkast 21, telef. 19.

Savitööstus A/S. „SAVI“

Tallinn, V. Pärnu maantee 21, telefon 459-88.

Suurem ahjutarvete- ja potisepääri.

Müügil oma tehasest:

Ahjupotid, värvilised, nagu pruunid, rohelised, sinised, kollased, lillad, punased.

Ahjukiivid, šamotkiivid, šamottsavi.

Praeahjud, pliidiuksed, tahmauksed.

Plekkahjud.

**Ahjude, kaminade ja pliitide
valmistamine**

vilunud tööjõudude poolt täieliku vastutusega töö headuse eest.

Metsa- ja puutööstus

A/S. „VIKTORIA“

Tallinn, Koppel, Vene-Balti tehas.

Kõnetraat: Kopli 13.

Soovitab:

Pakk-kaste

igasuugustes mõtudes kõikide kodumaa saaduste pakkimiseks suurel ja väikesel arvul.

Saepuru ja hõõvlilaaste

suurel ja väikesel arvul, soovi korral saadetakse vaguni- ja autoviisi kohale.

Aleksander Volke

vorstitööstus

müüb lihasaadusi ja vorste suurel ja väikesel mõõdul.

Müügikohad:

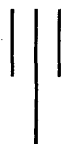
Jakobsoni 18;

Uus turg: tõldades.

Mugavaim kinoteaater

Gloria-Palace

Vabadusplats 2-a. Telefon 452-13

F-a G. Birk'i

**riidevärvimise ja keemilise
puhastuse tööstus,**

Tallinnas, Maakri tän. 23, telef. 309-18.

On avanud uued vastuvõtukohad:

Müürivahe tän. 17, kübaraäris, Maakri t. 6,
rohukaupluses.

End. vastuvõtukohad asuvad:

Raekojaplatsil 13, tel. 429-28, Pikk t. 33,
Vana Kalamaja t. 13.

Maakangaste värvimise kui ka puhastustööde hinnad alandatud.

Tähelepanu!

Tähelepanu!

Ühisus „Estonia Eksporttapiinamajad“

Tallinn, S. Tartu m. 101

postkast 33, tel. 309-53

valmistab mitmesuguseid priima lihakonservide:

SEAPEA RULAAD

VIINIVORSTID

HAPUD KAPSAD

SEAKOODID

TOOSISINGID

VORSTIDEGA

MAKSAPASTEET

UNGARI GULAŠ

SEAKEELED jne.

Täieline garantii kauba kvaliteedi suhtes.

Hinnad mõõdukad.

En-gros-tellimistega palume pöörduda ÜHISUS „ESTONIA EKSPORTTAPAJADE“ poole. kuna detailmüük on „LIHATSENTRAALI“ kauplustes.

Majaomanikkude Krediitpank

Tallinnas, V. Karja 3, telefon 443-45.

Pank võtab raha hoiule ja maksab ajakohast protsenti, annab laene esmajärguliste kindlustuste vastu, kannab raha üle teistesse kodumaa linnadesse ja alevitesse, kus on rahaasutusi, ja toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Majaomanikkude Krediitpank töötab ühistegelisel alusel ja panga liikmed on peale sissemakstud osamaksu vastutavad ka veel lisavastutuse näol panga põhikirja piirides.

Pank on avatud kella 9—2 ja 5—6 p. l.

JUHATUS.

Kuldauraha Pariisi näitusel
1924. Grand Prix Tallinnas 1925.

PIIRITUSEPUHASTAMISE VABRIKUTE O.-Ü.
(ROSEN & Co.)

„TALLINNA VIINAVABRIK“

ühes parfümeeria- ja kosmeetika-osakonnaga.

I eriala:

Crème de Mandarine, Kümmel, Pomerants, Vene vodka, Brandi V. S. O., ***, **, Standard Extra j. n. e.

II eriala:

Eau de Cologne — triple, double, aux fleurs, hambapasta „Sanadont“, puuder j. n. e.

Tallinn,
Merepuiestee nr. 15.
Kõnetraat 304-26.

Kõiksugu napsid, liköörid ja nalivkad on saadaval kõikides suuremates kauplustes, restoraanides ja suurel arvul vabriku laos.

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisuse välja-
andel ilmuvad:

«PÄEVALEHT»

kui rahvuslik, vabameelne, kodanlik, erakondli-
kult rippumatu ja igapäev ilmuv ajaleht. Kõige
suurem, loetavam ja mõjuvam ja kuulutuste
rohkuse poolest esimesel kohal seisev ajaleht
Eestis. „PÄEVALEHTE“ võib tellida kõigis
kodumaa postiasutistes ja esindajalt linnades
ja maal.

«LASTE RÕÕM»

on ainuke iseseisev lasteajakiri Eestis.
„Pvl.“ ja „Laste Rõõmu“ telefonid: 433-11 ja 433-54.

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisuse

GRAAFIKATÖÖSTUS

Tallinnas, Pikk tän. 2, oma majas,
telef. kod. keskjaam 437-08,

valmistab kõige kiiremalt, odavamalt ja
maitsesrikkamalt igasuguseid aktsidents-,
raamatu-, kivi-, offsett- ja rotatsioontrükitõid,
kliiseid ja raamatukõitmistõid. — — Kõige
soodsam tellimiskoht trükitööde tarvitajale.

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisuse

RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALILADU

Suur Karja tänav nr. 23, telefon 446-11, ja
Pikk tänav nr. 2, telefon 434-94,

on kõige suurem, fäielisem ja valikurikkam Ees-
tis. Ostufingimused alati kõige kasulikumad ja
hinnad kõige soodsamad. Teenimine kiire ja
korralik

HOOAJA PARI- MAID UUDISEID:

KLEIDI-, MANTLI-, VOODRI-
JA PESURIIDEID, SUKKI,
SOKKE, PITSE, PAELU,
TRIKOOPESU, TRIKOO-
RIIET JNE.

V A L M I S T A B
AKTSIA-SELTS

O. KILGAS

VABRIK: TALLINN, VOLTA 3

Tallinna Linnapank

Tallinnas, S. ja V. Karja nurgal 7/2

Telegrammi aadress: „Linnapank“

TELEFONID:

Direktor J. L. Jürgens 443-40; direktor P. Kurvits 427-19; direktor T. Loik 448-39.

Operatsioonisaal ja raamatupidamise osakond 426-75

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismaal.

Võtab kaupu oma aitadesse hoiule ja annab nende

_____ vastu laene. _____

„KAITSE KODU!“

SISUKORD

1932

LISA

1. Juhtkirjad ja artiklid.

Puunuiast moodsa tulirelvani	9
Kauge Ida segaduste katel. — E. V.	21
Desarmeerimiskonverentsi ootel. — Joter.	38
Jahipidamine ürgajast tänapäevani	44
Mida võib meile anda mittekallaletungileping. — E. V.	54
Genealoogia harrastus rahvus- ja perekonnatunde süvendajana. — E. Rosenstrauch	60
15. aasta künnisel. — J. Viegand	74
Mandžuuria ja Šanghai. — Joter	77
Kes on meie tõeline rahvuskangelane? — Mag. A. Soom	82
Värav Orienti. — Toomas Kivi reisikiri	87
Eesti enesemääramise aade 1905. aastal. — Ed. Laaman	90
Krooni kursi stabiilsus. — N. A.	95
Üldsündmused ja organisatsioonid maal. — J. Tsopp	121
India — Aasia mõistatus	131
Säilitagem võidutahet. — U. P-n	144
Suure rahva tragöödia. — M. Morrison	146
Üht ja teist Põhja-Aafrikast. — Toomas Kivi	149
„Kodusõda“ eesti kommunistide hulgas 1. detsembri pärast. — J. A.	152
Külaskäik mootorita lennukite tehasesse ja lennurite kooli Rossiteni	159
George Washington. — W. Bloemi järgi	162
Risti- ja mureteel üle Kolgata vastu valgusele ja elule. — Arnold Kerem	177
Meie majanduslik olukord ja seltskond. — O. Suursööt	179
15. märts — Ungari rahvuspühana	181
C. R. Jakobson — eesti rahva ärataja. — Ed. Laaman	183
Ons võimalik igavene rahu? — H. G. Wells	187
Soome katsumispäevad. — Ksa	189
Ka „onu Samil“ surutis turjal! — A. K—a	191
Majanduslik kriis ja suhtumine sellele P.-A. ühendriikides. — Joter	195
1. Eesti polk. — O. Kurvits	209
Moodsate vabariikide konstitutsioonide levimine. — M. Morrison	220,
Minu maa	223
3. mai — Poola rahvuspüha. — W. L. Evert	243
1. jalaväe rügement vabadussõjas ja nüüd. — A. Tomander	244
Poola küttide liit	247
Kas uus rahvuspüha? — Juhan Libe	251
Iiri-Inglise konflikt. — V. N.	254
Nelipühiks. — Paul Kuusik	273
16. mai Soomes. — L. Malmberg	275
Mu isamaa on minu õnn. — dt.	276
Nobeli rahuauhind	277
Helme. — O. Treimann	280
Kaitseliitlaste metsapäevist. — Karl Kerberg	281
Kaitsevälaliste metsaharrastusest Norras ja Soomes. — Emil Vesterinen	282
Ukko Pekka inimesena. — Toivo Heino	285
Kalale	295
Haapsalu. — Artur Greenberg	304
Riigikogu ja erakonnad. — Eugen Madisson	305
Vajame palju tugevaid kotkaid. — J. Tiitso	307
Maailm on suletud!	314

Lhk.

Haapsalu terviseparandus- ja suvituskohana. — Dr. Hans Alver	319
Ameerika eestlaste suveelu. — A. L.	327
Haapsalu vestes ja šaržis. — Sen-sen	329
Tervituseks! — J. Roska	339
Rootsi-Eesti kultuurisuhteid. — Prof. P. Viesselgreen	341
Svinhufvud, Päts, Teemant	343
Vabaduse tammik. — Viktor Üksti	346
Ukko Pekka kaitseliitlasena	347
Lembitu kants. — T. Ihloff	348
Aizargid — sõbrad kaitseliitlasile. — Kol. K. Prouls	349
Latvia. — T.	350
Poola küttide liit. — dt.	351
Vabadusristipäeval. — O. Kurvits	355
Eesti iseseisvus ja Eesti ülikool kuuluvad ühte. — Prof. Joh. Köpp	360
Tartu ülikooli raamatukogu. — Fr. Puksov	362
Gustav II Adolf. — V. Orav	365
1632—1932 — Tartu ülikooli 300-a. eluteelt	369
Tartu. — Dr. H. Sepp	373
Üliõpilased kodukaitstes. — Joh. Viik	377
300-aastane tudeng. — Juhan Pahlbärk	379
Seltskonna ja sõjaväe vahekord Poolas. — L.	381
Eesti asend ja ülesanne teiste rahvaste peres. — Juhan Libe	383
Eesti Aleksandri kool. — M. Raud	385
Nähtut-kuuldut Stokholmist. — Bete	389
Meie Ernst Pödder. — V. Neggo	446
Poola kütid Eestis. — dt.	449
Vivat academia! — dt.	452
Matkama! — J. P.	456
Kodukaitse meel Rootsis. — R.	457
Esimene Eesti parlament. N. N.	459
Maaomavalitsused. — Ferd. Vellner	461
„Nende nimed elavad.“ — J. A.	475
Ruhno. — V. K.	477
Vabaduse ja leiva eest. — A. Massakas	483
Napoleon II. — Joter	488
Mu Isamaa... Eesti hümni ajaloost. — A. S.	505
Matk Põhjalasse. — R. Mähar 514, 535, 597, ...	631
Eesti asundused Lätis. — Hai	516
Türgimaa — uusim Rahvasteliidu liige. — Joter	519
Lauluisa Kreutzwald. — R. K.-P.	529
Eralennuasjandus Lätis	531
Riikliku julgeoleku mõte Norras	533
Töö teeb meid rikkaks. — Ph. Kaljot	557
„Eesti nädalate“ osa majanduslikus võitluses. — R. J.	558
Võimalusi kutsehariduse omandamiseks kutsekoolide kaudu. — Joh. Kiivet	559
Kas ja millisel määral on ühistegevus kodukaitse? — A. Kask	561
Messid meie majanduselu arendajaina. — R. Berendsen	564
Kaupmeeskonna tegevus rahvamajanduse toena. — H. Niländer	565
Põllumajandussaaduste väljaveo areng ja väljavaated. — H. Pähkel	567
Autotransport Eestis. — cht.	569
Eesti metsamajandus. — Karl Kerberg	571
Õpperingide tähtsusest vabaharidustöös. — Hai	592

Lhk.

	Lhk.
Enamlaste oktoobripööre Petrogradis ja Eestis. — Ed. Laaman	593, 635
Saaremaa — muinasmälestuste, omapärasuste maa. — Juhan Viigant	605
Rahvasteliidu dessant Jaapanis	607
Üles, soome-ugrilased! — A. Treufeldt	619
Sokolid. — M. Remmelgas	626
Uus Belgia. — H. Haljaspöld	629
Purilend. — H. Tombach	640
T. G. Masaryk. — M. Remmelgas	648
Poola kultuuri omapärasusi. — B. Linde	651
Mina ja sina. — Berta Buck	659
Konstantin Päts. — Ed. Laaman	673
Eesti-Läti kokkupuuteid	676
Purilend. — H. Tombach	681
1. detsembri puhul. — J. Roska	706
Ikka edasi! — Hoi	707
Soome iseseisvuse eelsündmused. — A. Tamman	709
Tartu maleva erandlikkus kaitseliidus. — A. Peel	715
Seltskond ja kaitseliit. — H. M.	720
„Rahu maa peal“. — G. Kiviste	741
Rahvapärastest jõulumängudest Eestis. — Mag. E. Päss	744
Jõulud 1918. — J. A.	749
Polsko-Estońska Współpraca. — A. J.	751
Soome iseseisvusvõitluse eelsündmused. — A. Tamman	753
Abruka. — J. Viigant	757

2. Ilukirjandus.

Allohvitser Gutberlet. — Hans Tröbst	30
Surmaküingas. — R. Dorgelis	49
Virmalised. — Kyösti Vilku	61
Õine retk. — E. J. Voitek	129
Viimne teekond. — Hanno Kulmen	137
Vana ratsaväelane. — T. Braks	154
Kadunud poeg. — Joh. Aino	168
Unistaja. — Josef Babay	193
Kaitseliidu eero. — H. J.	228
Retk Amblasse. — J. Pert	259
Peravalla rakuskäed. — Kusta Jaagupson	288
Kodukoht. — T. Braks	324
Uppunud hobune. — A. Kirsimägi	463
Kannatanud 4 aasta jooksul. — H. H.	480
Minust saab esilaskur. — Kusta Jaagupson	521
Ketsemene. — A. Kirsimägi	539
Mängurelv. — T. Braks	573
Vangid. — Guy de Maupassant	608
Ameeriklane. — A. Kirsimägi	664
Müstiline mardisant. — T. Braks	687
Koolnute eskadron. — F. Rion	773

3. Sõja- ja laskeasjanduslikud artiklid.

Suusk-jalgratturite tähtsusest. — U. Paukson	56
Eesti väikekaliibriline püss. — R. L.	97
Jaapani sõjavägi inglise professori hinnangul. — Joter	124
Suusk-jalgrattur talveoludes. — U. Paukson	127
Mõnd väikekaliibrilise püssi padruni valikust. — A. P.	134
Väikekaliibrilise püssi lasketagajärgedest. — R. L.	135
Õhu-keemilise kaitse organiseerimine tähtsamais riikides. — A. Kummel	165
Lööksalgad lennukil vastase seljataga. — Joter	170
Võrdlusandmeid 7 suurema riigi sõjaliste jõudude kohta. — Joter	171
Mõnd täpsuspadruneist ja nende soetamisest. — A. P.	201, 232
Tankid tulevikusõjas	286
Gaasikaitsepäeva puhul Tapal. — J. L.	311
Uusi suundi kaitseliidu laskekoolis. — A. P.	467, 492

	Lhk.	Lhk.
Eesti 9752 Soome 10115 vastu. — ck.	635	509
Uus laskeahind kaitseliidule		517
Kõik karikavõistlustele. — A. P.		601
Vabatahtlikud merekaitse organisatsioonid. — W. K.		603
Abja-Halliste sõda. — A. B.		621
Taktikalised õppused kaitseliidus. — A. B.		649
Laskeportlikke päevaküsimusi. — A. P.		655
Gaasikompanii ülesandeid Tartu malevas. — Prof. P. Kogerman		717
Laskeportlikud klubid tööle! — A. P.		729
Laskeportlaste talvine treening		769

4. Ajalugu, mälestused, ajaloolised tähtpäevad.

Enamlaste mässukatse Saaremaal 1918. a. detsembris. — K. M.	4
Ärkamisaja orientatsioonid Eestis — Jakobson-Koidula-Almberg. — Ed. Laaman	13
„Lindanisa“ — Nikolai gümnaasiumi põrandalune ring. — R. S.	114
Valga kooliõpilased vabadussõjas. — E. Lübek	321
Ajaloo heakstegemine. — H. Prants	358
Pirita klooster. — C. H. Sjöenena	490
Kodumaa eest! — K. M.	576
30-aastane sõda	661
Eesti ratsavägi 15-aastane. A. J.	678
6. jalaväe rügemendi 14. aastapäev	721
2. jalaväe rügement 15-aastane. — J. Järver	723

5. Kaitseliidu elu.

Ratsavõistlused. — „Husaar“	25
Petseri maleva patarei 5. aastapäevaks. — F. Milles	26
Ratsameeste kordaläinumaid õppusi. — L.	28
Jõhvi malevkond 7-aastane. — Ev. T.	58
Pealikute kursus Suure-Jaanis. — K—n	133
Petseri malev 8-aastane	198
Petseri maleva 8. aastapäeva puhul. — P. P.	200
Harju maleva Kohila kompanii tiiru talgud	230
Tartu õppurmalevkond viimsel talvisel lahing-õppusel	230
Tartu maleva pealiku major V. Saarseni lahku- mise puhul	255
Laskevõistlused Mustamäe lasketiirul	262
Pealik V. Saarseni lahkumisel Tartu malevast. — Tartu malevlane	263
Kalevi malevkond uue lipu all	293
Haapsalu malevkonna lipupäevaks	309
Harjulased laagris	394
Kaitseliidu laskurite laagrid	395
Laura malevkonna aastapäev	396
Kaitseliidu Tallinna maleva raske-kuulipildujate kompanii laagris	398
Suur malevkonna pidu Kolga-Jaanis	398
Võrumaa maleva kodu pühitsemine 17. juulil	494
Jõgeva malevkond sai lipu	495
Esimesed kaitseväge ja kaitseliidu jalgpalli võist- lused Tallinnas	497
Kaitseliidu lahingusisulised laskevõistlused Tal- linnas 21. aug. 1932	498
Üleriiklikud kaitseliidu sõjalise iseloomuga võist- lused Tallinnas 20. ja 21. VIII 32.	498
Abja manööver	528
Kaitseliidu 1932. a. laskemeister- ja lahinglask- misvõistlused. — A. P.	542
Suured laskevõistlused Paides. — R. L.	546
Poola kütide liidu ja Eesti kaitseliidu vaheline laskevõistlus. — R. L.	579
Karikavõistluste maaüksuse parim — Petseri ma- leva Laura üksik ratsarühm	581

Gaasipäevad Haapsalus	581
Petserimaal valmib vabadussõja mälestusmärk	582
Tallinna maleva aastapäevaks. — sk.	672
8 aastat Narva maleva töös. — J. L.	684
Kilde kaitseliidu elust ja olust	685
Tartumaa maleva 8. aastapäevaks	711
Kuus aastat teel	712
Teod ja mälestused. — S.	761

6. Naiskodukaitse.

Kodumajanduskursused Vändras	230
Naiskodukaitse esimesed täisõiguslikud kodutütred	397
Naiskodukaitse juhtide suvilaager Väimelas	397
Eesti naine samariitlasena. — Dr. A. Kuldsepp	448
Mari Raamot 60-aastane. — A. Tõrvand-Tellmann	473
Naiskodukaitse suvepäev Helmes 19. VI 32	496
Naiskodukaitse kaitseliidu laagris	524
Naiskodukaitse esinaine Mari Raamoti austamine. — A. T.-T.	556
Sakalamaa naiskodukaitse kodukultuuri edendamaks	684

7. Noored kotkad ja kodutütred.

Lõkkevestlus noorte laagris. — Olev Reinthal	41
Kodutütred. — Helene Johani	212
Meie ja meie lapsed. — Berta Buck	256
Esimesi lennukimudelite harrastusi Eestis. — J. Tederson	291
Noorte Kotkaste juhtide nõupidamine	297
Noorte Kotkaste salgapealikute kursused Nõmmel	298
Kaameramehe näpseid noorte elust	392
Pilk Noorte Kotkaste suvistes laagritesse	484
Saaremaa noorkotka kangelastegu	497
„Noorkotka käsiraamatu“ uus anne ilmunud	547
Noorkotklus riigikodaniku kasvatajana	718
Noorte Kotkaste väarikad teod. — J. T.	719
Noorte elu	762
Kodutütred. — S. Pruuden	765
„Noorkalevite“ salga jõululood	767

8. Sport.

Luule lumelaudadel. — Toomas Kivi	6
Suusapall. — E. L.	20
Valge proloog 1932. a. olümpiamängudele	117

Lhk.

Sihte kehalise kasvatuse korraldamiseks Eestis. — Dr. med. Juhan Vilms	215
Maailmaeliidi maadlusolümpia Stokholmis. — Pen	217
Kaitseliidu üleriiklikud raskejõustiku võistlused. 261, ...	297
Meie maapoistel on rammu!	317
Spordi suusaparaadilt Los Angelesis. — Toomas Kivi	512
Kergejõustiku edu Järva malevas	546
Mõtteid ja uusi kavatsusi suusaspordi alal tuleval aastal. — E. L.	727

Lhk.

9. Üldpäevasündmused, tähtpäevad, kroonika, in memoriam.

Leander Reijo mälestuseks. — J. L.	24
Õnn naeratas Tartumaale — Helene Jagund — kaitseliidu loterii võitja	31
Kindral P. Lill 50-aastane	48
J. Nurmberg 60-aastane. — A. Michelson	63
Dr. Johannes Sutt †	136
Paula Kerm †	136
E. Meose abielupaari kuldpulm	163
Joosep Habicht. — V. K.	164
Aristide Briand †	192
Kindral J. Unti mälestamas	214
Paul Doumer †	287
Friedrich Kabun	318
Jaan Veidermann †	318
Külaline Soomest	394
Kindral Ernst Pödder †	444
Põhja-Eesti vabadussõjalaste päev Tapal. — R-ar	474
Kapten Josef Kwieciński lahkumise puhul Eestist	504
Hilda Gleser †	528
Kaitseväe 3. lennuvõistlused Tallinnas	532
H. Prants †. — M. M.	759

10. Mitmesugust.

Toimetusele saadetud kirjandus 32, 64, 98, 204, 234, 298, 331, 548, 582, 667, 775.	63, 192, 612
Aforisme	63, 192, 612
Ülevaade kaitseliidu majanduslikust tegevusest 1930./1931. eelarveaastal	65
Toimetajate vahetusel	178
Oma asjus	208
Kaitseliidu 1931./32. aasta tegevuse aruanne	399
7 aastat „Kaitse Kodu!“	618
Kaitseleliidu 1931./32. aasta eelarve täitmise aruanne	691